szolgálat

AZ ÚR NAPJA

A tartalomból:

Az ünnep szerepe életünkben
Korszerű szabadidő
Vasárnap pap nélkül
A keresztény vasárnap
A vasárnap megszentelésének öröme

non ministrari, sed ministrare

szolgálat

59. szám 1983 Kisboldogasszony

TARTALOM

Az Úr napja 3

TANULMÁNYOK

Lukács László: Az ünnep szerepe életünkben 5
András Imre: Korszerű szabadidő 13
Mihályi Gilbert: A vasárnap megszentelése pap nélkül 19
Joseph Ratzinger: A keresztény vasárnap 25
Teleki Béla: A vasárnap megszentelésének öröme 33
Ruzsik Vilmos: Marillac Szent Lujza és az irgalmas nővérek 40

AZ EGYHÁZ SZAVA

A pápa homíliája a czestochowai jubileumi ünnepségek zárómiséjén 48
Házasság, család és Eukarisztia (Svájci püspökök) 52
A vasárnap koronatanúja a II. századból 55

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

A Szentatya Lengyelországban (S. M.) 57
Új magyar püspök (R.) 60
A vasárnap az új egyházi törvénykönyvben (Kozma György) 60
A „Nyitott kapu napja" (Fejős Ottó) 62
Vasárnap Japánban (Béky Gellért) 65
Pápai fogadáson (Gy. E.) 66
A tabernákulum előtt (Alexia) 68

Levelek a misszióból 69
Levelesládánkból 73
Papi jubileumok 77

KÖNYVSZEMLE

Naszályi Emil: Csúcsok és szakadékok (Lelóczky Gy.) 79
Dobraczynski: Szent Maximilián Kolbe (Rákos R.) 80
Pirigyi István: A görögkatolikus magyarság története (Molnár N.) 81
Peténvi Károly: Ich liebte die Liebe ... (Kerny G.) 83
Király Ernő: A keresztény élethivatás (Szabó F.) 84
Szilas László: Kis magyar egyháztörténet (Békési I.) 85

HALOTTAINK 86

Ácsbolt János SJ (Confrater) 87
Dr. Czuczor Ferenc Menyhért OSB (Confrater) 88
Erdélyi paptestvérek (R.) 89
Dr. Bezák Miklós teol. tanár (Oltártestvére) 90
Horváth Kázmér OCist. (-sz -sz) 91
P. Dr. Rábai András Benedek irgalmasrendi (Volt növendéked) 93
P. Vértes Boldizsár SJ (Confrater) 94
Sigmond (Strecke) Ernő (Amicus) 95
Pálfalvi József (Osztálytársa) 96

Szolgálat (Dienst), spirituelle Quartalschrift, Klerusblatt. — Mit Druckerlaubnis des Bischöflichen Ordinariats, Eisenstadt. — Eigentümer: Trägerverein U. C. H., A-9020 Klagenfurt, Kaufmanngasse 2. — Für den Inhalt verantwortlich: Dr. Emmerich Rácz, A-7000 Eisenstadt, Reichlgasse 5a. — Herausgeber und Verleger: György Hegyi, A-9800 Spittal/Drau, Litzelhofenstr. 9. — Kiadó és levelezési cím: Hegyi György/ Szolgálat, A-9800 Spittal/Drau, Litzelhofenstr. 9. — Druck: Eisenstädter Graphische GesmbH, A-7000 Eisenstadt, J. Haydngasse 10.

AZ ÚR NAPJA

A pihenés napján, a „hetedik napon" az ember magát Istent szemléli — nyugalmában. Isten benső életéig hatol, vele találkozik, vele tölti a napot. Ezt megtaláljuk már a Biblia kezdő lapjain. A keresztény örömhír központjában az újjáteremtés, a feltámadás áll. Krisztus halálában és feltámadásában részesedve átéljük, hogy nemcsak teremtményei, hanem a Lélek erejében Istennek gyermekei vagyunk. Krisztussal egyesülve fedezzük fel önmagunk értékét, éljük meg saját szabadságunkat, ízleljük az örök boldogság zálogát.

A vasárnap: ünnep. Ünnep nélkül hiányzik a távlat, a fénysugár az egyhangú, robotoló szürkeségben. Az ünnep jelentőségének és tartalmának átelmélkedésére indít Lukács László *alapvető tanulmánya. A forráshoz vezet, mert „az ünnep megalkotója valamiképpen az Isten: ő a kezdeményező fél, az ember csupán válaszol az őt megközelítő Istenre".*

Ratzinger *bíboros érseki körlevele a vasárnap teológiájának gyökereire mutat rá. Kifejti, mit is ünneplünk vasárnap: az Úr feltámadását, a teremtés és az újjáteremtés valóságát. Mindez az ő ajándéka. —* Teleki Béla *az ebből fakadó örömre emlékeztet. A gyakorló lelkipásztor oldaláról vet föl kérdéseket, felméréseiből von le tanulságokat.*

A Vatikáni Zsinat liturgikus konstitúciója emlékeztet, hogy a híveknek joguk van a vasárnapi eukarisztia megünneplésére. De ha nincs pap, aki Krisztus nevében bemutassa az áldozatot? Mihályi Gilbert *cikke a vasárnap megszenteléséről pap nélkül nemcsak a teológiai szempontokat emeli ki, hanem történelmi példára (licenciátusok) és néhány gyakorlati modellre is utal.*

Korunkban a társadalom már sokhelyütt nem tartja magát vallásosnak. A munkaszünet, a szabadidő, a szórakoztató ipar áldozatává válik, ahelyett, hogy az Istennel való találkozást készítené elő, támasztaná alá. András Imre *a pihenés, a szabadidő emberibb és keresztényebb formáira hívja fel figyelmünket.*

A vasárnap akkor lesz teljes értelemben az Úr napja, ha átjárja életünket, ha kihat a hétköznapokra. Találkoztam a szentmisén Krisztussal és az Úr asztalánál testvéreimmel? Akkor Krisztus arcát fedezem fel rajtuk otthon, a munkahelyen, a szórakozásban. Akkor úz az ő szeretete, mint Páli Szent Vince leányait, akiknek első főnöknőjét, Marillac Lujzát Ruzsik Vilmos *állítja elénk életrajzában.*

Amíg végleg célba nem értünk, minduntalan vissza kell térnünk a kereszten megnyílt Szívhez, asztalhoz ülnünk a Feltámadott vendégeként. Újra meg újra oldalába kell tennünk kezünket Tamással, hogy egymás kezét fogva mindjobban elmélyülhessünk szeretete titkában, felfedezhessük az úton mellénk szegődőben. Az ismétlés azonban a megszokás veszélyét rejti magában, rutinná válhat. Az igazi ünnep pedig mindig valami újat is jelent, újonnan fakad a találkozók szívéből. Elsősorban az ünnep felelős „rendezőjének", a lelkipásztornak és közvetlen munkatársainak kell erre a megújulásra gondolni. A Zsinat óta megújult liturgia gazdag lehetőségeket nyújt a szentmise változatos megünneplésére. Az igazi ünnepre természetesen készülni kell, elsősorban a liturgikus szövegek elmélkedő feldolgozásával. Ne akarjunk élményhajhászást, de figyeljük a hívek igényeit. Van, aki a csendet kívánja, a másik éneket vagy zenét. Egyszerűségre intenek egyesek, mások az imádást kifejező ünnepélyes keretet becsülik. Érték a közösségi találkozás, de szükséges az egyéni elmélyedés is. Mindennek egybehangolása okozhat bizonyos feszültséget, de erőteret is alkot.

A vasárnap „kötelező" jellege megmaradt az új egyházi törvénykönyvben is, amint „Eszmék és események" c. rovatunkban olvashatjuk. A mai ember azonban érzékenyebb a kérdés másik oldalára, amit a német szinódus úgy fejezett ki, hogy „parancsra nem lehet ünnepelni". A parancs túlságos hangsúlyozása a múltban nem engedte meg, hogy kidomborodjék a vasárnap krisztológiai és ekkleziológiai arcéle; megrekedtünk egy túlságosan formalista istentisztelet-tudatban, a törvény és a cselekedetek jámborságára jutottunk. Ennek következtében a keresztény élet gyakran a vasárnapi templombamenés és a pénteki böjt kötelezettségére zsugorodott. Háttérbe szorult a személyes találkozás Krisztussal az ő közösségében. A mai emberre áll, amit K. Rahner ír: „A keresztény számára végső fokon nem az a döntő, hogy köt-e engem itt az egyházi törvény vagy sem, hanem az, hogy hív-e Isten, konkrétan, az ő megkegyelmező közelségébe Jézus Krisztusban? Fordíthatja-e tehát idejét érzéketlenül és kényelmesen csak alvásra és olcsó szórakozásra az, aki valóban felfogta, mi is megy végbe a keresztény közösségben az Úr halálának és feltámadásának szent ünneplésekor?"

Ilyen értelemben találó az az állítás, hogy a részvétel a vasárnapi szentmisén a hit mércéje, kifejezője.

TANULMÁNYOK

Lukács László

AZ ÜNNEP SZEREPE ÉLETÜNKBEN

I. Az emberi ünnep

1. Az ünnep az időszámításban

A latin f e s t a (tsz.) szót az európai nyelvek többsége átveszi: festa az olaszban, fiesta a spanyolban, fête a franciában, Festtag a németben, feast az angolban. A festus szóból ered tehát: „szilárd" nap. A régi kultúrák emberei a hónapok és az évek körforgásában olyan szilárd napokat kerestek, amelyekhez hozzáigazíthatták a maguk időszámítását, s ennek megfelelően rendezhették be életüket is. Az ünnepnapok a legkülönbözőbb pontokhoz igazodtak: a csillagok járásához, a napfordulóhoz vagy a hold változásaihoz, a tavasz vagy a nyár kezdetéhez, az aratáshoz vagy egy-egy közösség életének egyéb, rendszeresen ismétlődő eseményéhez. Így alakultak ki minden népnek a maga visszatérő ünnepei, „pirosbetűs napjai", amelyek rendet és ritmust adtak az életüknek, tagolták a kalendáriumot.

Az ünnep azonban messze több, mint ilyen rendező naptári elv. Az egyik közkeletű meghatározás szerint a munka teszi az embert emberré. Méltán hozzátehetjük: az embert az ünnep teszi emberré. Az az igazi ember, aki ünnepelni is tud. Csak az nem válik rabszolgájává a munkának, az nem idegenül el önmagától és a világtól, akinek ünnepei vannak. Az ünnep jelentősége messze túlmutat a hétköznapokon, magán az emberen is, hiszen az ember lényegét nem érthetjük meg csupán egyedül az emberből.

2. Munka és ünnep

Munkának és ünnepnek megfelelő arányban kell állnia egymással. Időbeli elosztásában éppenúgy, mint belső tartalmában az egyensúly elbillenhet az ünnep irányában, de a munka irányában is.

A z ü n n e p i r á n y á b a n : a középkor vége tájt az év jelentős része ünnep volt, annyira, hogy ez már „a termelés rovására ment". Aztán, hogy a munka folyamatosságát biztosítani lehessen, az egyház csökkenteni kezdte az ünnepek számát. A keleti kultúrákban a tétlen szemlélődés került túlsúlyba évezredeken keresztül, s ennek hatását ma is érezhetjük.

De más módon is hamissá válhat az ünnep. Az ószövetségben a próféták újra meg újra kemény kritikával fordulnak az ünnepeket meghamisítók ellen. Izajás próféta ilyen szavakkal ostorozza a csak külsőséges, álszent ünneplést:

„Újhold, szombat és ünnepi összejöveteleitek... hogy tűrjem tovább ünnepeiteket? Újholdjaitokat, zarándoklataitokat egész szívemből gyűlölöm, terhemre lettek. Már belefáradtam, hogy elviseljem őket. Ha kiterjesztitek imára kezeteket, elfordítom szememet. Akármennyit imádkoztok is, nem hallgatok oda, mert a kezetek csupa vér" (Iz 1,13-15).

A próféta kritikája egyértelmű: hamis az ünnep, amelyik elvonatkozik a hétköznapok valóságától: amelyik akár a mámorba feledkezik, akár szenteskedve anélkül próbál kapcsolatot keresni Istennel, hogy ennek következményeit a mindennapi élet valóságában érvényesítené. A próféták az Úr nevében haragos ítéletet mondanak mindazok fölött, akik az ünnep külsőségeit megtartják ugyan, de a lényegét nem fogadják be a szívükbe.

De nemcsak az ünnep mehet a munka, az élet rovására, hanem a munka is eluralkodhat az ünnepen. Korunkat elsősorban ez a károsodás érte. Teljesítmény- és birtoklászcentrikus századunkban szerte a világon jellemző kórtünet az, hogy a ma embere túlhajszolja az életét.

A közelmúlt években Európa-szerte általánossá lett a szabad szombat bevezetése – de az emberek egyáltalán nem lettek tőle pihentebbek, kisimultabbak, derűsebbek, a családok élete sem vált ezáltal harmonikusabbá. A legtöbben így is végigdolgozzák a szombatjukat-vasárnapjukat. Megnövekedett ugyan a szabadidő a modern ember életében, de ezek a szabadidők csupán heti pihenőnapok vagy munkaszüneti napok lettek. A jóléti társadalom igényli tagjaitól a kemény munkát, a hasznos termelést. Ennek fejében jól is tartja dolgozóit, gondoskodik az állampolgárok jólétéről, pihenéséről és szórakozásáról, hogy annál többet termelhessenek számára. Rafinált, hatalmas iparággá nőtt a szórakoztatóipar, a világdivattá lett turizmust kiszolgáló idegenforgalommal együtt: gondoskodnak a szabadidő kellemes eltöltéséről – s mellesleg a hétköznap megkeresett jövedelem elköltéséről. Mindennek ellenére az ünnep elveszítette jelentőségét az életünkben – korunk embere elfelejtett ünnepelni.

„A művészet nem az, hogy meg tudunk-e rendezni egy ünnepet, hanem hogy találunk-e olyanokat, akik örülnek neki." Ezt a mondatot Nietzsche írta le a múlt században. Úgy látszik, már akkor is gond volt, vajon az ember képes-e örülni az ünnepeinek. Mert szükségünk van ugyan a testi-lelki pihenésre, felfrissülésre, de az önmagában nem több, mint ha egy autót feltöltenek üzemanyaggal. Az ember jogosan igényli a szórakozást, de ha ezzel csak az „időt múlatja" – ahogyan régi magyar jelentésében használták a szót –, akkor nagyon könnyen ember-alattivá válhat. Akinek egyetlen „kikapcsolódása" a diszkó, a hobbikert, a – bármilyen szép címszó alatt folyó – fecsegés vagy iszogatás, az sohasem kapcsolódik ki igazán a hétköznapok világából, nem jut le a felszínről az emberlét életadó mélyéig.

3. Az ember és ünnepei

Az ünnep tehát nem pusztán pihenés vagy kikapcsolódás. Jelentősége ennél sokkal több: az ember tartalmas, igazán emberi életének egyik biztosítéka.

József Attila a munkásosztály nevében szól, de kérése az ember legmélyebb vágyát fejezi ki:

„Emeljétek föl szivünket! Azé,
aki fölemeli."

(A város peremén)

Ki és hová emelje föl a szívünket? A pap így szól hozzánk a szentmisében: „Emeljük föl szívünket!" — s erre mindnyájan válaszoljuk: „Fölemeltük az Úrhoz."

Az igazi ünnep az Úrhoz emeli föl a szívünket. Az ember létéhez szorosan hozzátartozik az, hogy ki tud lépni jelenének, az itt-és-most-nak börtönfalaiból, hogy „a békés szemlélődésig eljutva, felfokozottan élje át a világ egészét és önmaga mélyeit" (Karl Kerényi: Vom Wesen des Festes, 65. l.). Az ünnep emelkedett s fölemelő békéje hozzásegít ahhoz, hogy meglássuk a mi életünk és a világ létének értelmét, hogy bátorságot merítsünk életünk elvállalásához, hogy szembenézzünk az élet mély fájdalmaival és rátaláljunk igazi örömeire. Irányt mutat az élethez és a munkához, erőt és vigasztalást ad a folytatáshoz: olyan hegycsúcs, ahonnan gyönyörű kilátás is nyílik, de ahonnan áttekinthetővé is válik a laposabb hétköznapi táj.

Régi kultúrák ünnepléseiben csaknem mindenütt ott találjuk a színházat. Az ünneplő (szórakozó!) emberek összegyűlnek, s „a világot jelentő deszkákra" kiállnak a színészek, hogy eljátsszák az embert: sorsának történéseit, tragédiáit és örömeit. Lehetőséget adnak a nézőknek, hogy munkájukból visszalépve, megfelelő távlatban, egészben lássák a világot maguk körül: belepillanthassanak saját létük, lényegük mélyeibe, választ adhassanak életük alapvető kérdéseire: honnan van és mire jó a világ, mire vagyok benne én és mire a másik, s végül mit is tudunk kezdeni egymással?

A léttel való találkozás megtisztító és fölemelő élmény: katharzis. De egyben az öröm forrása is. A színház mellett a tánc, a dal, a költészet is lényeges megnyilvánulásai az ünnepnek: az ünneplő ember öröme fejeződik ki bennük.

Az ember történelemben él és társas lény. Ünnepei tehát rendszerint történelmi eseményekhez kapcsolódnak az emlékezés által. Ezen keresztül néz vissza saját, talán személyes, családi múltjának, vagy nemzeti történelmének fontos eseményeire. Emlékei életre kelnek a jelenében, és előre mutatnak a jövőbe: kritikus önreflexióban tekinti át saját lényegét, majd tervezve, reményekkel teli fordul a jövőbe.

Persze csak arra a múltra érdemes visszatekinteni, amelyik élő valóságként ható erő a jelenünkben és a jövőnkben is. Babits Mihály Petőfi koszorúi c. versében a szabadságharc felszínes, hazug ünneplését ostorozza (1923-ban!):

„Hol a szem, szemével farkasszemet nézni?
Ki meri meglátni, ki meri idézni
az igazi arcát?

Ünnepe vak ünnep, s e mái napoknak
szűk folyosóin a szavak úgy lobognak,
mint az olcsó gyertyák."

Az ünnep utolsó lényeges vonása, hogy az ember sohasem ünnepelhet egyedül. Társas lények vagyunk, s az ünnep mindig valami kitágult és bensőséges együttlétet teremt közöttünk. A közös ünneplésben nemcsak a létnek, hanem az egymásért-létnek az értékét is fölfedezzük és megerősítjük. Aranyszájú Szent János így határozza meg az ünnepet: „Ubi caritas gaudet, ibi festivitas" (ahol a szeretet örül, ott van ünnep).

II. A keresztény ünnep

Önmagunkon fölülemelkedni, a valóság mélyeire látni, egymásra rátalálni, igazi örömre és szabadságra eljutni: nem lehet az immanens, véges világnak a keretein belül. Ünnepelni csak úgy lehet, ha az ember ki tud lépni világának határain, és oda tud állni Isten elé. Az ünnep legmélyebb lényegében „szent nap" (id-nap, ahogyan a magyar „ünnep" szó eredete gyönyörűen utal rá); így is körülírhatnánk: üdvösséges napunk.

A vallástörténészek szerint az ünnepnek kezdettől fogva transzcendens és átfogó jellege volt az emberiség életében. Benne ölt szimbolikus alakot az, ami a mindennapjainknak megadja az értelmét. Platón remekül fogalmazza meg egyik dialógusában: „az istenek megszánták a munkára termett embert, és megalkották a visszatérő ünnepek sorát, hogy felüdítsék fáradtságából. Nekik ajándékozták a Múzsákat, és vezetőjüket, Apollót, meg Dionysiust, hogy az istenek ünnepi társaságában töltekezve újra kiegyenesedve és emelkedetten járhassanak." A keresztény kultúrkörben pedig Szent Atanáz így fogalmaz: „Nekünk, akik ezen a földön élünk, az ünnepek akadálytalan átmenetet jelentenek a túlvilági életbe."

Az ünnep kiteljesedése a kultusz, az istentisztelet. Az ember hálás örömmel tekint teremtő Istenére, az Ő szemével tekinti át létének alakulását, s az Ő segítségét kérve bizakodón indul neki jövőjének. Ha az ember elveszíti istenhitét, akkor elfelejt ünnepelni, s ezzel az egyik legfontosabb ember-alkotó erő sorvadásnak indul az életében.

Melyek tehát a keresztény ünnep összetevői?

1. A kontemplácló

Az ünneplő ember meghatottan, csodálkozó hálával és örömmel belecsöndesül a létbe. Hérakleitosz szerint: „belehallgat a valóság mélyeibe". Ennek természetesen legelső föltétele a külső nyugalom megteremtése: a munkaszünet, a megpihenés a hétköznapok hajszája után. Nem elég azonban csupán a test felfrissülése: a léleknek is el kell nyugodnia. Csak így válhatunk figyelmessé a finomabb, bensőbb, rejtettebb, távolabbi valóságok iránt. A magunk zárt rend-

szeréből, gondolkodásából, érzelemvilágából ki kell emelkednünk ahhoz is, hogy észrevegyük a másik embert a maga sajátos, öntörvényű világában, s magunkfeledten rá tudjunk figyelni. — Az Úr napjának megszentelésére előírták az egyházban is, hogy ünnepnap tilos „szolgai munkát" végezni. Ez a parancs azonban egyáltalán nem csupán a pénzkereső fizikai munkát tiltja. Nehéz volna pontosan meghatározni, milyen munkával szegjük meg ezt a törvényt: talán az íróasztal mellett dolgozva, talán a házban vagy a ház körül foglalatoskodva, de hajszolt munkával töltjük el gyakran az ünnepnapokat is, s ezzel vétkezünk önmagunk, az ünneplő közösség, az ünneplő világ, maga az ünneplő Isten ellen.

A kontempláció két irányban indul el az elcsöndesülő és a világra érzékennyé váló emberben: rácsodálkozik a tárgyi világ szépségeire, az emberek jóságára, de aztán mindezen túlnéz, és meglátja a teremtő Isten végtelenjét.

A költészet számtalan példával szolgálhat erre a csodálkozó, kontemplatív magatartásra, amely a maga lét-igenlésével a tiszta imádás kezdete lehet. Hadd idézzünk két verset:

„. . . úgy állok a csöndes tájban, esengő
szilfa gyanánt, s mint szőlőindák és venyigék, úgy
fon körül édes játszódásaival ma az élet . . .

mint szent erdő, állsz te, világunk léte, előttem,
s szólok, emeljen bár fejszét, ki csiszolni kíván, én
boldogan élek benned."
(Hölderlin: A szabadnap. Ford. Rónay Gy.)

„Állani, némán, mint a Mátra,
Nem nézni előre, se hátra.

Nem erőlködni befelé sem,
Csak bámulni a létezésen,

A parttalanban elmerülni
És úszni benne és örülni

Az egyetlen csodának: annak,
Hogy valamik, valakik v a n n a k . . ."
(Sík Sándor: Mint a Mátra)

A teremtett világban elgyönyörködő ember boldogan ad hálát a világért, saját létéért:

„Uram, mi Urunk, milyen csodálatos
széles e világon a te neved!
Bámulom az eget, kezed művét,
a holdat és csillagokat, amiket te alkottál . . ."
(8. zsoltár)

Az ószövetségi valláson belül az ünneplő nyugalmat a szabbat törvénye határozta meg. Az ünneplő ember mintaképe maga az ünneplő Teremtő volt, aki munkája végén megpihent, hogy örüljön alkotásának: „Isten a hetedik napon befejezte művét, amit alkotott. A hetedik napon megpihent munkája után, amit végzett. Isten megáldotta és megszentelte a hetedik napot, mert azon megpihent egész teremtő munkája után" (Ter 2,4). „Az ünnepben válik láthatóvá Istennek a teremtett világra irányuló hatalmas ereje, amellyel megsemmisíti a zűrzavart, és átjárja a világot áldásával" (Otto–Schramm: Fest und Freude, 63. l.). Az embert az emelheti fölébe a munkájának, hogy ilyen „szombati" ünneplő nyugalommal, az alkotás örömével tud gyönyörködni nemcsak saját művében, hanem az egész teremtett világban és a teremtő Isten szépségében.

De nem pusztán a tárgyak gyönyörködtetik el az embert. Isten nemcsak teremtő Úr, hanem a kinyilatkoztatás Istene is, aki megszólított bennünket. A kontemplatív, elcsöndesülő ember ünnepe akkor válik igazán teljessé, ha odahallgat Istennek hozzá intézett szavára. Már az ószövetségben is az ünnep nem pusztán a csöndes visszavonulás ideje volt, hanem összegyűltek az Úr igéjének hallgatására: hálás emlékezéssel fölidézték, milyen nagy dolgokat tett velük az Úr. Ahogyan a gyerek örül, ha mesét hallgathat szüleitől, az ember ünnepi örömét az teszi teljesebbé, hogy nem mesét, hanem igaz történetet hall Istenről, s ez minden mesénél szebb valóságot tár eléje.

2. Sacrum commercium

Az ünnep megalkotója tehát voltaképpen Isten: ő a kezdeményező fél, s az ember csupán válaszol az őt megközelítő Istenre. „Szent csere" játszódik le: az ember örömmel ad hálát Isten hatalmas szeretetéért, emlékezve az Ő nagy tetteire. A lét ajándék, amelyet szeretetből kaptunk a szeretet Istenétől. Ez az ajándék személyesen nekem, nekünk szól, s ez biztonságot és reményt önt belénk, de megszabja életünk irányát is. Ez a hálás öröm kizárja a káoszt az ünneplő ember életéből: megóvja attól, hogy keserűségbe vagy kétségbeesésbe sodorják az életét fenyegető veszedelmek.

Az ünneplő ember Istenre tekintve, az Ő hatalmas szeretetét megtapasztalva nyugodtan rábízza magát, és ezért nem veszíti el reményét. A vértanúk szenvedéstörténete világító példaként bizonyítja ezt a rendíthetetlen, a hitből táplálkozó optimizmust. Bármilyen iszonyatos kínokat szenvednek el, bármilyen igazságtalanságok történnek is velük, soha egyetlen egynek az ajkáról sem hangzik el vád vagy gyűlölet az emberek gonoszsága, a világ értelmetlensége ellen, vagy akár keserű panasz a mindenható Isten ellen. Mindvégig az Isten iránti hálás öröm járja át őket, mert bármilyen szörnyűségek eshetnek is meg ezen a világon, a végső szó mégiscsak a szeretteté, tehát az örömé. Példájuk láttán bennünk, csetlő-botló kisemberekben talán ugyanolyan gondolatok támadnak, mint Babits Mihályban, aki megható-gyönyörűen fohászkodik a vértanú Szent Balázshoz:

„Segíts! Te már mindent tudsz, túl vagy mindenen,
okos felnőtt! Te jól tudod,
mennyi kínt bír az ember, mennyit nem sokall
még az Isten jósága sem,
s mit ér az élet... S talán azt is, hogy nem is
olyan nagy dolog a halál."

(Balázsolás)

Ezért természetes, hogy a teremtett világot és a teremtő Istent ünneplő ember szemhatárába belefér még a halál ténye is. Az egyház egyik legszebb ünneplő imája Assisi Szent Ferenc Naphimnusza. Miután az egész teremtett világon végigmegy, sorra elgyönyörködve a szélben és napban, jó és rossz időben, tűzben és vízben, nappalban és éjszakában, s mindez arra indítja, hogy hálás szívvel magasztalja Istent, végül áldottnak mondja még „testvérünket, a testi halált" is. Ez is beletartozik a világ rendjébe, s ez sem indokolja senki számára azt, hogy elveszítse a hitét a boldogságban, és reményét a jövendő beteljesedésben.

Az istentisztelet azonban nem egyszerűen az igazságosság alapján kijáró köteles hódolat valami magasságbeli istenségnek, hanem a szeretet válasza Isten megtapasztalt szeretetére. Dialógikus folyamat: a szeretet párbeszéde indul meg benne. Nem valami rabtartó nagyhatalom előtt hétrét görnyedve alázkodik meg az ember a kultuszban, hanem a szeretettől megérintve hálás örömben nyílik meg, és boldogan válaszol az őt megszólító Isten szeretetére.

Jézus egyik leggyakoribb és talán legtalálóbb hasonlata a túlvilági boldogságról a menyegzős lakoma képe. A mennyei lakomára meghívott ember az Ünnepre kap meghívást, s aki erre igennel válaszol, azt maga a Gazda fogja kiszolgálni. Századunk egyik legmívesebb költője, Kosztolányi Dezső nagyon is ennek a világnak értékei és örömei között élt. Mégis, életének egy ihletett pontján, a kegyelmi megérintettség pillanatában, egész életét áttekintve megsejti Istennek ezt a szeretetvendégségét:

„Bizony ma már, hogy izmaim lazulnak,
úgy érzem én, barátom, hogy a porban,
hol lelkek és göröngyök közt botoltam,
mégis csak egy nagy ismeretlen Úrnak
vendége voltam."

(Hajnali részegség)

Ez a mennyei vendégség az ünnep alapja és háttere – és az erre válaszoló ember az, aki a szó keresztény értelmében ünnepelni tud.

3. Liturgia

Az ember istentisztelettel próbálja kifejezni hálás örömét. Végessége és bűnei azonban megakadályozzák e legnemesebb törekvésében is: a vallástör-

ténet ámulatba ejtő s egyben elrettentő példákkal szolgál, milyen iszonyatos erőfeszítéseket tettek arra, hogy kiesdjék az istenek kegyeit, megszabaduljanak bűneik terhétől, kifejezzék hálájukat és hódolatukat.

Isten szeretetére az ember egymaga még méltóan válaszolni sem képes, ezért még ebben is segítségére siet. A Krisztusban megtestesült Isten Fia az egyetlen ember, aki teljesen viszonozni tudja Isten szeretetét az emberek iránt. Benne dicsérheti Istent a legteljesebben az ünneplő ember.

Krisztus a maga életáldozatával dicsőítette meg az Atyát, és egész életét adta oda viszonzásul a Tőle kapott szeretetért és életért. Ez az Ő „liturgiája": a szeretetben való engedelmesség a kereszthalálig. Halálának és feltámadásának titkát az Eukarisztiában hagyta ránk. A keresztény liturgia Krisztushoz kapcsolódik, és középpontjában az Eukarisztia áll. Az egyház nagy hálaadó imádsága a misében Krisztus életimáját folytatja a történelem végéig. A keresztény ember életében a vasárnap ezért az „Úr napja", a feltámadás ünnepe. Isten örök, hatalmas liturgiája folytatódik tovább a szentmisében — Krisztus életáldozata jelenül meg az Eukarisztiában. A világra kiáradt hatalmas isteni szeretet nyomán kelt istenemberi öröm visszhangzik tovább.

Az egyház minden tagjának életre szóló feladata, hogy föl tudjon nőni az Eukarisztia titkának megértéséhez, és egyre hálásabban, örvendezőbben, egyre krisztusibb szívvel mondhassa belé a maga odaadását is.

4. Sacrum convivium

Az egyház az Eukarisztiát ünneplő közösség. Tanúságot tesz a feltámadt Krisztusról, s ezáltal építi tovább önmagát, és teszi jelenvalóvá Őt a világban. A „szabbat" a hetedik nap, amikor Isten megpihent. De egyben az első nap is, az új teremtés első napja, amikor megszületik a Krisztusban újjáalkotott ember. Ez az ünneplés csak együtt, közösségben történhet. Az egyház „gyülekezet": a Krisztus iránt szeretetre gyulladt, hivő emberek közössége, s e közösség akkor látható a legelevenebben, ha valóban összegyűlik, hogy bemutassa az Eukarisztia áldozatát, s eggyé váljék nemcsak Krisztussal, hanem embertestvérével is. „Szent együttlét"-nek nevezi az egyház a szentmisét. De ez nemcsak Istennek és embernek, hanem az Istennel kiengesztelődött embereknek egymás iránti megnyílása, egymással való együttléte is. „Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, nemde a Krisztus vérében való részesülés, s a kenyér, amelyet megtörünk, nemde a Krisztus testében való részesedés? Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből részesülünk" (1Kor 10,16-17).

Az Eukarisztia a kiengesztelődött és a kiengesztelődésre mindig újra kész emberek áldozata: tudják saját gyöngeségüket, napról napra küszködnek önmagukkal, de újra és újra megmártóznak Krisztus irgalmasságában, és újra kiengesztelődve egymással, rányílnak az Atya szeretetére.

A keresztény ünnep a feltámadás öröméből, „Krisztus evangéliumából" nő ki, s átjárja hétköznapjainkat is. Nem tudnánk ünnepelni, ha nem volna örök

ünnepe Istennek a Szentháromság életében, s ha a mi ünnepeink nem ebből az örök ünnepből adnának ízelítőt: szentségi módon jelzik, de egyben meg is jelenítik. A szentmise nem egy szűk órára kapcsol ki a hétköznapból. Ünnepi öröme egyre jobban átjárja életünket. A világ a beteljesülés, Krisztus végső uralma, a szeretet örök öröme felé tart. Az egyház: Isten ünneplő, mégis vándorúton járó népe, ezt a végső boldogságot jeleníti meg, s ehhez segíti napról napra közelebb az emberiséget.

Felhasznált irodalom:

B. Casper: Alltagserfahrung und Frömmigkeit, Herder 1980. — M. Eliade: From Primitives to Zen, Collins 1967. — B. Häring: Frei in Christus, Herder 1980. II. Band. — E. Otto—T. Schramm: Fest und Freude, Kohlhammer 1977. — J. Pieper: Leisure the Basis of Culture, London. — Pieper: Zustimmung zur Welt, Kösel 1963. — Liturgie in der Gemeinde, Paderborn 1965.

András Imre

KORSZERŰ SZABADIDŐ: EMBERIBB EMBERRÉ, KERESZTÉNYIBB KERESZTÉNNYÉ LENNI

A dolgozók részére világszerte törvény biztosítja a pihenéshez való jogot, lehetőségét pedig a szabadidő adja meg. A több szabadidő a pihenésen túl lehetőséget teremt arra is, hogy az egyes ember testi ereje mellett lelki energiáit is megújítsa, helyreállítsa a munka egyoldalú megterhelése után a testi-lelki mivoltának megfelelő harmoniát. De lehetőséget ad arra is, hogy a hívő megtalálja annak módját: hogyan alakítsa ki a modern munkafeltételek között az eredeti bűn óta a munka büntetésével sújtott, de a megváltás által az Isten teremtő munkájának folytatására meghívott ember munkás-öntudatát. Ezeket a „szabadidő-lehetőségeket" kívánjuk megvilágítani.

A szabadidő konkrét magyar valóságát az 1976/77-es hivatalos társadalomstatisztikai felmérés rajzolja meg. (Időmérleg I-II. A magyar társadalom életmódja az 1976/77. évi időmérleg felvétele alapján. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest 1982.) A kutatás szerint az időt, amely fölött többé-kevésbé szabadon rendelkezünk, úgy kapjuk meg, ha a nap 24 órájából levonjuk a kötött időt: a foglalkozásként végzett munkát, a közlekedést, háztartással kapcsolatos munkát, a gyermekek nevelésére, gondozására, továbbá a fiziológiai szükségletek (alvás, evés stb.) kielégítésére fordított időt. A kötött időben végzett tevékenységek általában kötelességek, de a kötelességszerűen és a szabadon választott tevékenység között nincs mindig éles határ. Pl. a kertészkedés lehet kikapcsolódás, de lehet jövedelemkiegészítő tevékenység is. A tanulás is lehet kötelesség, de lehet szabadon választott művelődés is.

A Magyar Központi Statisztikai Hivatal 1963-ban végezte első országos időmérleg-felvételét. 1976/77-ben az előzőnél lefektetett elvek alapján, de annál részletesebben újabb országos vizsgálatot hajtott végre. Ez a két, másfél évtizedes különbséggel készített felmérés nagy változásokról ad hírt. Megváltozott elsősorban a keresők aránya. A 15—69 éves, aktív férfi keresők aránya 93,4 %-ról 87,5 %-ra csökkent, a 15—54 éves kereső nőké 53 %-ról 70,8 %-ra nőtt. Az életszínvonal emelkedett: az egy főre jutó személyes rendelkezésű családi jövedelem majdnem a kétszerese lett. Javultak a lakásviszonyok, és nagyon javult a háztartások gépi ellátottsága. A nők háztartásra fordított ideje napi 70 perccel rövidült meg, ezt az időt a háztáji munkaidő bővítésére és házon kívüli kereső tevékenységre fordították az asszonyok. Általában nőtt a háztáji gazdálkodásra, építkezésre, lakáskarbantartásra fordított idő, de csökkent a gyermekekkel való foglalkozás ideje.

A legtöbb kötött idejük a mezőgazdaságban dolgozóknak van, a legkevesebb az értelmiségi tevékenységet folytatóknak. A nők kb. háromszor annyi időt fordítanak háztartási munkára, mint a férfiak. A gyermekek ellátása, gondozása is a nők feladata, míg nevelésük, a velük való játék stb. általában egyformán oszlik meg az apa és anya között.

Hogyan töltik el az emberek Magyarországon a szabadidejüket? Nagyon kevéssé házon kívül. A társas összejövetelek átlagosan naponta valamivel több mint háromnegyed órát foglalnak le. Az értelmiségiek külön időt fordítanak rá, a munkások inkább munkában, közlekedés közben gyakorolják, esetleg italozással, vendéglőlátogatással kapcsolják össze.

A sport, kirándulás jellegzetesen az értelmiséghez kapcsolódik, és a férfiaknál kétszer olyan gyakori, mint a nőknél.

A művelődés, szórakozás is erősen az otthonhoz kötött. Mozi, színház, múzeumlátogatás, sportrendezvények látogatása ritka dolog. A megkérdezett 40-ből 4 volt moziban, 250 közül 1 színházban, 1 múzeumban, 200 közül egy sportrendezvényen. Az emberek szabadidejét olvasás, rádiózás, TV-nézés tölti ki. A népesség nem egészen egyötöde tartozik a könyvolvasók közé, sokkal többen hallgatnak rádiót, a tévézés pedig uralkodó szabadidő-foglalkozás lett. A lakosság fele-háromnegyede naponta 2—2 és fél óra hosszat nézi.

A felmérésből leegyszerűsítve azt a tanulságot vonhatjuk le, hogy a munkaidő rövidülése elsősorban a mellékes munkavállalásnak kedvezett, a belső megújulásra most is fáradt emberek a televíziós korszak előtti pihenő hétvégék alvását a nem kevésbé passzív napi tévénézéssel cserélték fel. Olyan „eredmény" ez, amely nem ad okot a dicsekvésre.

Pedig mivel a munka világa egyre kötöttebb lesz, a szabadidőnek fontos szerepe van a társadalom átalakulásának irányításában. Új minőségi tulajdonságot ad az életnek. Az „embertelen" munkakörülmények nemcsak régen tették „embertelenné" a szabadidőt, amikor a hétvégi szabadidőnek egyetlen célja a „kialvás" volt. A szabadidő sohasem válhat csupán a munkakörülmények hiányosságainak kompenzálójává.

A mai üzleti – és néha kultúrpolitikai törekvésekkel szemben azt is le kell szögeznünk, hogy minden olyan felfogás egyoldalú, amely csupán egysíkú szabadidő-tevékenységet tart szem előtt, legyen az sport, vagy természetjárás, vagy kulturális tevékenység.

Az egysíkú kultúrpolitika abból indul ki, hogy a szabadidővel rendelkező ember nem tud mit kezdeni idejével, unatkozik, s könnyen kielégületlennek érzi magát. Ezért szájába kell rágni, mit tegyen, szelíd kényszerrel kell gondoskodni foglalkoztatásáról. Eszerint a kultúrpesszimista álláspont szerint az emberek csak így tudnak megszabadulni önmaguktól, kikapcsolódni mindennapjaikból, így képesek elfelejteni szürke hétköznapjaikat.

Ebben az érvelésben talán helytálló az, hogy a kényszerű hozzáidomulás a munka világához sokszor megnehezítette a szabadidő megfelelő kihasználását. Ezért szükségesek a kultúrpolitikai, népművelési intézkedések, – de nem azért, hogy az ember könnyebben elmenekülhessen önmagától. Ellenkezőleg: éppen azért, hogy önmagára találhasson.

A munkában is magára találhat az ember, ha kedve szerint választhatja meg, vagy ha olyan erősen tudja magát munkájára motiválni, hogy belsőleg is „szeretni" tudja azt, amit végeznie „kell". Az önmagára találást a munkában az egyén számára áttekinthetetlen ipari termelés hiúsítja meg; a mindent áthidaló erős motiválásra csak kivételesen elkötelezett ember képes – akinél viszont fennállhat az egyoldalúvá válás veszélye. Így aztán a szabadidőre marad a munka világában nem biztosított, de teljes emberré válásunkhoz szükséges tulajdonságok megszerzése.

E feladatot az teszi nehézzé, hogy e tulajdonságok hiányának tudatos kiegészítéséhez helyes emberképre van szükségünk. Ha valaki azt hiszi, hogy boldogságához a nagyobb jövedelem, vagy a több testmozgás, vagy talán a messzi vidékek ismerete hiányzik, akkor szabadidejét ilyesmire fogja fordítani. Így aztán hamis útra terelődhet a hiányérzetnek, a kielégületlenségnek megszüntetésére irányuló tevékenység.

Lássunk néhány példát arra, hogyan lehet a szabadidőt emberi mivoltunk gazdagítására fordítani. (Vö. Roman Bleistein, Freizeit ohne Langeweile. Wege zu einer erfüllenden Freizeitgestaltung. Herder Bücherei Nr. 959.)

Regeneráljuk időérzékünket. A határidőnaplóval, időbeosztással hajszolt ember úgy segíthet magán, ha szabadidőben félreteszi óráját, igyekszik magát újra beleélni abba az időritmusba, amelyet a nap járása, a természeti jelenségek változása határoz meg, s amelyre a természet évezredes beidegződéssel reagál.

Törekedjünk a külvilág iránti érzékenységre. A céltudatos tevékenységre való figyelés tompítja bennünk az érzékenységet a körülöttünk levő világ szépsége, gazdagsága iránt. Az „egydimenziós emberen" (Marcuse) egyhangúság, színtelenség, érdektelenség lesz úrrá. A szabadidőben tudatosan át kell váltani. Figyeljünk a benyomásokra, tanuljunk meg örülni a kis dolgoknak, keressük a találkozást a minket körülvevő világgal. Ismerjük meg a szabad természetet.

Különösen fontos ez a beállítottság az optikai jelenségekkel szemben. Tudnunk kell, hogy befogadóképességünk a látás útján szerzett benyomásoknál korlátozott. Amit látunk, érzékeljük ugyan, de ha nem dolgozzuk fel, elfelejtjük, mintha nem is láttuk volna. Az idős emberek feledékenységének egyik oka az, hogy a világ már nem érdekli őket. Jóformán nem is veszik észre, amit látnak, s a látott kép nyomtalanul tovatűnik.

Az optikai benyomások terén veszedelmesen tévútra vezethet a televízió. Azáltal, hogy állandóan a valóságnak egy-egy kinagyított részletét mutatja, a megértés illúzióját kelti fel bennünk, s arra szoktat, hogy ezt a manipulált és közvetett valóságképet igazinak fogadjuk el. Így érthető, ha a televízión nevelkedett gyerek az erdei kirándulás szép élményét úgy jellemzi, hogy „olyan szép volt, mint a tévében!"

Ismeretszerzésünk legyen élményszerű. Ésszerűségre épített világunk racionális megismerési formákhoz szokott: információkat gyűjtünk a külvilágról, emberekről, eseményekről, s ezek alapján megfontolásokat végzünk, következtetéseket, döntéseket hozunk. Engedjük a szabadidőben szóhoz jutni a megismerés intuitív formáit is: a beleélést, az érzelmi reagálást. Küzdjünk tudatosan az ellen, hogy a már említett „egydimenziós emberekké" nyomorítson bennünket magunk alkotta „szép új világunk". Az ember ősi ösztöne a gyűjtögetés, az élményszerzés. A turisták emlékgyűjtögetését megmosolyogjuk, pedig ebben, ha eltorzult formában is, valami lényegesen emberi jelentkezik. Szabadidőnket használjuk fel „érzelmi zsákmányszerzésre". Ezzel ősi emberi törekvést elégítünk ki magunkban, de felfedezzük azt is, hogy mennyire modernek vagyunk, hiszen az érzékenység feltételezi a nyitottságot az új iránt. Az érdeklődő ember nyitott ember. Az emberek egy része azonban fél minden ismeretlentől, és nem tudja magához közel engedni az újat, amivel találkozik.

Ne zárjuk el magunkat a többiektől. Embertársainkkal a mindennapi életben legtöbbször a tömegben találkozunk. Tömegbe kényszerülni egyeseknek komoly nehézséget jelenthet, de mindannyiunkra elszemélytelenítő hatással van, ellenséges érzületet vált ki. A szabadidő megfelelő alkalom arra, hogy rászoktassuk magunkat az összekötő szálak felismerésére. Ez képesít majd arra, hogy a tömeghez is pozitív módon viszonyuljunk. A tömegben lévő emberek: „dolgozók", „kortársak", „magyarok", az enyémmel közös élménytudat és kultúra, sors, történelem hordozói. Személyesen ugyan nem ismerem őket, talán nem is fogom ismerni, de közös vonásaink vannak, mindannyian a közös tulajdonságok hordozóinak nagy családjába tartozunk. A tömeg egyes tagjaival minden nehézség nélkül tudnánk ügyeket intézni, pl. újságárusként, közlekedési rendőrként, vasutasként. Nehezebb volna azonban közülük ezzel vagy azzal személyes kapcsolatba kerülni. A személyes kapcsolat, az én—te viszony, egyrészt kiemeli a távolságot attól, akivel, kilépve saját körömből, kapcsolatba akarok kerülni; másrészt a másik részéről válaszként elfogadást tételez fel. A találkozás formái, alkalmai lehetnek: **időm van mások számára; készséges vagyok;**

udvarias vagyok; ismeretséget kötök; kapcsolatba kerülök; beszélgetésben kicseréljük élményeinket; elfogadom más szolgálatát stb. A találkozás intenzív formája az, ha érdeklődöm mások iránt. Minden embernek egyéni sorsa van, saját világa. Minden ember titkok hordozója. Kérdezzek, ha találkozni akarok vele.

Akarjunk ünnepelni. Az ünnepléshez élet adta alkalom kell és közösség, amely az alkalmat értékeli, megemlékezik róla. Minden ünneplés annak reményét fejezi ki, hogy az élet értékeket hoz létre, tehát minden sebezhetősége ellenére is van értelme.

Tegyük, ami valóban boldoggá tesz. A fogyasztói társadalomnak receptjei vannak a boldogságra. De már a recept is — amely mögött természetesen közvélemény áll — kényszer, a legszemélyesebb területen akarja az embert sémába szorítani. A szabadidő lehetővé teszi, hogy időt és bátorságot vegyek magamnak személyes boldogságom megvalósítására, alkalmat keressek rá akkor is, ha nem a közvélemény kényelmes országútján találok rá.

Tágítsuk világunkat. Az irodalom és a művészetek a világ megismerésének új dimenzióit kínálják fel, mert nem a valóságot másolják, hanem annak „égi mását", vagyis idealizált képét, tipikus vonásait, mélyebb értelmét mutatják be. Az irodalom és művészet szépsége csak úgy tudatosul bennem, ha időt áldozok rá, ha belemerülök sajátos nyelven közvetített üzenetének átvételébe, megértésébe.

Tanuljunk meg játszani. A modern termelési viszonyok között a munka mesterséges tevékenység. A szigorúan kötelező technológia nincs tekintettel a spontaneitásra, a szabadság, az önmegvalósulás, az önkibontakoztatás szempontjaira. A játék az a tevékenység, amiben én lehetek a középpont. A gyermek a játékon keresztül szokik bele a komoly életbe, a játék által térhet vissza a felnőtt is önmagához, hogy emberségében kibontakozzék.

Akarjunk találkozni életünk Istenével. A dolgozó ember a Teremtő által létrehozott világban él és tevékenykedik. A teremtés folytatása az emberi tevékenység igazi kiteljesítése. Ahogy a teremtő Isten a Biblia híradása szerint a hetedik napon megpihent, úgy tesz valami hasonlót a teremtést munkájával folytató ember is. Ezáltal mintegy utánozza a teremtés ritmusát azt folytató, kiteljesítő, alkotó tevékenységében.

A pihenőnap alkalom a Teremtővel való találkozásra. Az ember ilyenkor az anyagi világ képviseletében tartja fenn a kapcsolatot a lét Forrásával. Az Úr napjának megszentelése a harmadik parancs alapján állandó ünnepe annak, hogy az ember a teremtés koronája. A szabadidőben szinte megszűnik a munkához kapcsolódó átok: „Arcod verejtékével eszed kenyered." Az ember szabadabban áll Teremtőjével szemben. A Biblia dolgozó és pihenő istenképe

elutasítja az ókori teremtésmítoszok óta kísértő dualista szemléletet, amely a munkát a szolgák feladatává teszi, a pihenést, szabadidőt pedig a kiváltságosak jogának tartja.

A nyugalom teológiailag kettős jelentésű. Jelenti a nyugalmat a munkától és jelenti a megnyugvást a Teremtőben. Nagy lehetőség számunkra az, hogy a munka utáni nyugalomban felújíthatjuk a kapcsolatot létünk Forrásával, mert az életünkben igazán fontos dolgokat nem mi visszük végbe saját magunknak, hanem Istentől kapjuk ajándékba. A boldogságot, amire törekszünk, életünk teljes harmóniáját, a bűn által megsérült rendben mi magunk nem „termelhetjük" meg. Az igazi harmónia, a célbajutás, az értelem megtalálása mindig az élet Urának ajándéka. Mi ehhez a magunk erejéből csak az alapokat rakhatjuk le apránként, szabad tetteink által – feltéve, hogy amit teszünk, értelmes és értékes. Mintánk ebben is a Teremtő, aki munkálkodását követően megpihent, és „látta, hogy jó", amit alkotott. Életem Istenét úgy ismerem fel, ha életemet értelmezve a gondviselésben megnyilatkozó Isten („az én Istenem") mellett döntök. És ha életemben a sikertelenséget, szenvedést, megterhelést kell értelmeznem, ha félelmet vagy depressziót kell földolgoznom, akkor is ehhez a három személyű egy Istenhez fordulok, és tőle várom a feleletet.

Amikor a szabadidő helyes felhasználásával foglalkozunk, nem szabad megfeledkeznünk a szabadidő-apostolkodásról sem. Az ifjúsági munka, a népművelés, a szabadidő és a turizmus szakembereinek szótárában egyaránt fontos fogalom az „animáció", azaz: kívülről jövő bátorítás, amely cselekvésre indítja a lélek képességeit („lelket önt bele"). Az animáció nem pusztán szórakoztatás-technika. Háttere és alapja az egész emberi valóság. A bátorításnak, cselekvésre indításnak fontos eleme, hogy az illető tudatosan akarjon valamit tenni, ami őt saját magát érinti. Az animáció a vezetés művészetének egy formája, amellyel az adottságok és kívánságok ellentmondásaitól megbénított embert rávezetjük a valóság megismerésére és boldogító elfogadására. A szabadidő-apostolkodás teológiája a teremtésnek azt a mozzanatát hangsúlyozza, amikor a Teremtő lelket lehelt az anyagból formált emberbe. Az animáció az ember egyfajta „újjáteremtése". A keresztény ember minden szabadidő-foglalkoztatástól az ember egyfajta „újjáteremtését", vagyis a lélek és a valóság kapcsolatának helyreállítását kívánja meg. Az ilyen animáció megtanít a megkülönböztetés művészetére: növeli az érzékenységet és a gyengédséget a valóság iránt, biztonságérzetet ad a „biztatottnak" (animáltnak) az ismeretlen és azért elbizonytalanító új élménnyel szemben. Rávezet arra, hogy a világnak sok vetülete van; leleplezi azt, ami csak múlékony látszat-valóság. Érzelmeket kelt fel és alakít ki: megilletődést, csodálkozást, elnémulást, értékmegérzést. Bevezet a játék világának azokba a mélységeibe, ahol már nemcsak a lelkesedés otthonos, hanem ahol „átszellemülés" megy végbe, ahol megteremtődik a bizonyosság, hogy az élet célba jut, mert van értelme. Az animáció elvezet az élet igenléséig. Enélkül lehetetlen a játék. A játszó ember, aki látja az élet értelmét, vallásos ember.

Mihályi Gilbert

A VASÁRNAP MEGSZENTELÉSE PAP NÉLKÜL

A vasárnap megszentelése pap nélkül a távoli földrészeken levő missziókban mindig probléma volt, de ismeretlen maradt itt a mi nyugati világunkban. Manapság azonban az általános szekularizáció következtében, aminek egyik súlyos hatása éppen a papi hivatás megcsökkenése, többé nem távoli és idegen probléma. Igen sok helyen a lelkipásztori szolgálatnak számolnia kell vele, és egyben a megoldás lehetőségeit keresnie. Ezért foglalkozunk mi is vele.

A VASÁRNAP KÖZPONTISÁGA

Miért éppen a vasárnap megszenteléséről beszélünk? Miért nem mondjuk szerdára vagy péntekre összpontosul a keresztény figyelem? Azért, mert a vasárnap a többi nap közül kezdettől fogva kiemelkedik. Ennek az a magyarázata, hogy a feltámadás napja, ahogy az evangéliumok tanúsítják (Mt 28,1; Mk 16,9; Lk 24,1 és Jn 20,1,19). Szent János a Jelenések könyvében (1,10) pedig az „Úr Napjá"-nak nevezi. Az „Úr" a Szentírásban mindig a megfeszített, feltámadt és megdicsőült Krisztust, mint az isteni hatalom teljes birtoklóját jelenti. Tehát a vasárnap a heti húsvét ünnepe, a megváltás, az újjáteremtés napja. Az első keresztények méltán nevezték a „hét első napjá"-nak (1Kor 16,2 és ApCsel 20,7). A vasárnap húsvéti jellege nyilvánvaló.

A vasárnap tehát az ősi, eredeti, sajátságosan keresztény ünnepnap. Nem megkeresztelt szombat, mert nem az ószövetségi szombatból fejlődött ki. Gyökeresen keresztény, mert Krisztus húsvétja, az üdvösségtörténet központi, döntő eseménye a forrása. Nem másolás, nem utánzás, nem átvétel, nem hosszú évtizedek vagy évszázadok fejleménye, hanem mint a heti húsvét keresztény újdonság. Még nem volt évi Húsvét, még nem volt Karácsony, de már volt vasárnap.

AZ EUKARISZTIA ÜNNEPLÉSE VASÁRNAP A HELYI EGYHÁZ LEGŐSIBB GYAKORLATA ÉS AZONOSSÁGA

Isten Krisztusban közvetített hívásával gyűjti össze népét. Az Egyház szolgálatával továbbított hívásra a hit az emberi válasz. Ebből a hívásból és elfogadásból nő ki a keresztény gyülekezet, a Krisztus-közösség, vagyis a helyi egyház. Isten népének ezt a mély teológiai valóságát jelenti ki régi misekezdő egyházi énekünk: „Egybegyűltünk ó nagy Isten..." Mivel pedig a vasárnap kiemelkedett a többi napból, nem csoda, hogy Jézus követőinek, az első kereszténveknek ez lett a gyülekezési napja. A keresztények érezték, hogy igazi Krisztus-hivő csak az lehet, aki cselekvő tagja a hitközösség gyülekezetének, mert ez alkotja Isten népét, a helyi egyházat. Így lett a vasárnapi gyülekezet a keresztény élet éltető eseménye és az Egyház egyik alapvető jellege.

Az meg már csak egészen természetes, hogy a gyülekezet napja lett az istentisztelet ideje. Ez imádságból, éneklésből, az apostolok tanításának meghallgatásából (ApCsel 2,42) állt, de főleg kenyértörésből, az Utolsó Vacsora ünnepléséből. „A hét első napján egybegyűltünk kenyértörésre" (ApCsel 20,7), jelenti ki Szent Pál. Meg voltak ugyanis győződve, hogy csak úgy maradhatnak Jézus tanítványai, ha tartják az Úrral a benső kapcsolatot. Ez pedig csak Húsvétjáról való megemlékezéssel lehetséges.

Mert az emlékezés alapjában véve kapcsolattartás. Mivel a tanítványok számára Jézus pászkája volt a páratlan, központi hitélmény, magától értetődő, hogy a pászkát szentségileg kifejező és összefoglaló Eukarisztiában emlékeztek rá. Ez volt Jézus legjellegzetesebb cselekménye, és a tanítványok is a „kenyértörésben" ismerték fel az Urat (Lk 24,30-31). De Jézus maga is így hagyta meg nekik: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre".

Ez az emlékezés természetesen nem csupán érzelmi, értelmi, gondolati dolog. Nem valami nosztalgikus, múltba tekintő romantika. Hanem bibliai emlékezés, azaz a liturgiában jelenné váló régi húsvét üdvözítő átélése, s benne saját magunk misztériumának öntudatosítása. Egyben az Úrral való kommúnió-nak szentsége.

A vasárnap és az Eukarisztia így kezdettől fogva szétszakíthatatlanul egybetartozik. Minden kánonjogi rendelkezésen túl mélyen benne gyökerezik az Egyház valóságában s így azonosságában. Ezért is állítja a liturgikus konstitúció (6), hogy a legrégibb időktől kezdve az Egyház sohasem mulasztotta el összegyűlni az Eukarisztia ünneplésére.

A kettő annyira összetartozik, hogy az Egyházról szóló zsinati tanítás (26) szerint az Eukarisztia ünneplése a vasárnapi gyülekezet, a helyi egyház alkotó eleme.

A PAP „IN PERSONA CHRISTI", SZENTSÉGI JELKÉNT MŰKÖDIK

A vasárnapi Eukarisztia ünneplése az egész hitközösség együttes cselekménye. A liturgikus megújulás is hangsúlyozza, hogy a liturgia az egész Egyházközösségre tartozik. Viszont mégsem végzi mindenki ugyanazt. Már Szent Pál felismerte, hogy egy a Lélek, de sokféle az adomány: egyesek az Egyházban „apostolok, mások próféták, mások tanítók, adminisztrátorok" (1Kor 12,28). Ezen az alapon a liturgikus konstitúció is előírja, hogy a liturgiában mindenki csak a saját hivatását töltse be szent rendjének és rábízott szerepének megfelelően (26,28).

Ebben az eukarisztikus liturgiában, amit Isten népe közösen végez, a papnak is megvan a maga sajátos szerepe. Van, amit neki kell végeznie. Van, ami csak rá tartozik. A papi élet és szolgálat c. zsinati tanítás azt mondja, hogy a pap elnököl az eukarisztikus gyülekezetben (5). Mit jelent ez? Egyszerűen azt, hogy a pap a vezetője a liturgiának. Bár a pap, hangsúlyozza Joseph Ratzinger, nem kizárólagosan „kultikus szolga" és nem is „szentmisét mond" vagy „ál-

dozatot mutat be", szerepe mégis központi az eukarisztikus ünneplésben. Miben rejlik ez a kiemelkedő, egyedülálló funkciója? A már említett zsinati tanítás szerint a pap „in persona Christi" (2) szolgál az eukarisztikus gyülekezetben. Vagyis szentségi megszemélyesítője Krisztusnak, „húsvéti Bárányunk"-nak (1Kor 5,7). Ez magyarázza meg, hogy a pap tevékenysége a vasárnapi Eukarisztiában elengedhetetlen és pótolhatatlan.

A mondottakból világos, hogy az írásunkban felvetett probléma: „A vasárnap megszentelése pap nélkül" milyen egyházi fogyatékosságra, mekkora liturgiai hiányra mutat rá.

MAGYAR TAPASZTALAT A PAP NÉLKÜLI VASÁRNAPRÓL A LICENCIÁTUSI INTÉZMÉNY

Az a fogyatékosság és hiány, amely pap nélküli, Eukarisztia nélküli vasárnapot okoz, nemcsak a misszióknak volt velejárója; ilyen helyzet máshol is előfordult a történelem folyamán. Nem is kell messze mennünk példáért, mert Magyarországon ez történt a török hódoltság korában. A súlyos egyházi szükség enyhítésére az ún. licenciátusi intézményt vezették be.

A licenciátusok a lelkipásztori munkában való részvételre engedélyt kapott világi hívők. Ennek történetét hazai források alapján többen feldolgozták. De a szegedi egyházmegyés Sávai János a pápai Lateráni Egyetem Pasztorális Intézetében 1982-ben írt doktori értekezését (A világi hívek részvétele a lelkipásztorkodásban Magyarországon a XVI–XVII században) a Vatikáni Könyvtár, a Titkos Levéltár, a Hitterjesztés Kongregációja Történelmi Levéltára és a Pannonhalmi Levéltár eddig fel nem használt anyagából állította össze. Ebből veszszük ide vonatkozó adatainkat.

Igazában nem tudjuk, ki kezdeményezte, de egyszer csak általános gyakorlattá lett. Nem teológiai meggondolás alapján jött létre, hanem súlyos szükségben akart segítség lenni. Ez a szükség pedig a paphiány volt a mohácsi vész után és a reformáció terjedése idején. Nevük arra utal, hogy egyházi engedélyyel, megbízatással dolgoztak, a zsinatok többször foglalkoztak velük. Megbízatásukat időnként meg kellett újítani, ez önképzésre sarkallta őket.

Leginkább tanítók voltak, akik végezték a hitoktatást, a vasárnapi liturgiában pedig vezették az éneklést, az imát, felolvasták a szentírási olvasmányokat és kész prédikációt, továbbá kereszteltek, temettek és több helyen házasságkötésnél is asszisztálhattak. Sohasem vették át a felszentelt pap sajátos funkcióit, pl. a gyóntatást, vagy a szentmise végzését. Fontos szerepet töltöttek be a vallásilag olyan végzetes időkben: amikor a reformáció laicizálta a papságot, akkor Magyarországon a világi hívők vállalták a lelkipásztori munkát.

Működésük nem volt nehézség nélkül, nem egyszer fogyatékos előkészület nehezítette. De ez nem csoda, amikor a papképzés is gyenge volt. Viszont jó segédeszközök álltak rendelkezésükre: a katekizmustanításban Kaniziusz Péter magyarra fordított kátéját használták, prédikáció-felolvasásra pedig válogat-

hattak Telegdi Miklós, Vásárhelyi Gergely, Káldi György és Pázmány Péter prédikációs gyűjteményei között. Nagy többségük teljesítette kötelességét, és elévülhetetlen érdemük az egyházi élet fenntartása rendkívüli nehéz időkben. Pázmány Péter látta elégtelenségüket, és a Szentszékhez írt jelentéseiben szükség szülte megoldásnak nevezte.

Hogyan fogadta Róma ezt a szokatlan, szinte párját ritkító magyar jelenséget? Mivel igen sok licenciátus a Hitterjesztési Kongregáció gondozása alá eső területen tevékenykedett, római felülvizsgálatok, püspöki jelentések révén Róma értesült erről a maga korában — jó 3 évszázaddal a II. vatikáni zsinat előtt — hallatlanul merész magyar kezdeményezésről. Sávai szerint a Szentszék igazában nem fejezett ki véleményt róla: kifejezetten nem hagyta jóvá, de meg sem tiltotta. Joggal mondható tehát, hogy hallgatólagosan eltűrte ezt a szükségmegoldást.

A magyar licenciátusi intézmény különben fölmerült a második vatikáni zsinat második ülésszakán is. Hamvas Endre akkori csanádi püspök írásban szólt hozzá az önálló diakonátus problémájához. Ennek során ismertette ezt a sajátos történelmi jelenséget, amely némileg hasonlított a zsinaton javaslatba hozott önálló diakonátushoz.

A ZSINATI LITURGIKUS MEGÚJULÁS ELISMERI A VILÁGI HIVŐK JOGÁT A LELKIPÁSZTORKODÁSBAN VALÓ RÉSZVÉTELRE

A magyar licenciátusi kezdeményezés átmeneti helyi jelenség volt, mert századokon át az érvényben levő egyháztan erősen hierarchia-központú maradt. Mégis az Egyház egyre elmélyedő önismerete visszatalált a szentírás „Isten népe" (1Pét 2,10) öntudatára. A hierarchia valósága ugyan nem veszett el, mert nem veszhet el, de erőteljesen ráirányul az egyházi öntudat az összes keresztényeknek a keresztségen alapuló egyenlőségére, a krisztusi közösségre. Az Egyházról szóló zsinati dogmatikus tanítás (31) elismeri, hogy a keresztség részesít Krisztus papi, prófétai és királyi küldetésében.

Ezt az „Isten népé"-t hívja Szent Péter „királyi papság"-nak, amelynek feladata — s ezt a kereszteléskor kötötték az új hivők lelkére — hogy „eleven kövek módjára ti is lelki templommá, szent papsággá épültök, hogy Jézus Krisztus által Istennek kedves lelki áldozatokat mutassatok be" (1Pét 2,9). Így nem nehéz megérteni, hogy a kor szükségletei, valamint a teológiai és bibliai elmélyülés alapján az Egyház teljesebb önmagára ismerése megnyitotta a világi hivőknek az istentiszteletben, illetve a lelkipásztorkodásban való tevékeny részvételt.

Így az igeliturgiában lehetnek a szent olvasmányok fölolvasói, az eukarisztikus liturgiában pedig áldoztathatnak. A visszaállított diakónus rendben pedig — legtöbb házas férfi — rendes kiszolgáltatói a keresztségnek, prédikálhatnak, temethetnek stb., és a püspök engedélyével asszisztálhatnak a házasságkötésnél. A most kiadott kánonjog pedig, bár nem nyújt orvoslást a paphiányra, a

liturgikus megújulásnak ezeket az eredményeit az egyházjog részévé teszi. De tovább is megy, amennyiben pl. paphiány esetén a püspök megbízhat világi hívőt, férfit vagy nőt, plébánia vezetésével, s ebben a szolgálatban, bár nem misézhetnek és nem gyóntathatnak, de keresztelhetnek, temethetnek, házasságkötésnél asszisztálhatnak.

Mindebből világos, hogy századok után a liturgikus reform a licenciátusi magyar intézményben szükségmegoldásként gyakorolt lelkipásztori tevékenység jogát megadja minden megkeresztelt hívőnek, s így a világi hívők részvétele a lelkipásztorkodásban az egyházi élet rendes gyakorlata lett.

AZ EGYHÁZKÖZÖSSÉGNEK JOGA VAN A VASÁRNAPI EUKARISZTIÁRA

Az égető korszükséglet azonban túlhaladta a II. vatikáni zsinat belátását. Európában is több helyen egyre érzékenyebb lesz a paphiány-probléma. Magyarországon pl. Tomka Ferenc a Teológiában többször foglalkozott ezzel a kérdéssel. A másik európai ország, ahol a paphiány erősen érezteti hatását, Franciaország. Széles körökben vitatják a helyzetet (Monique Brulin, Assemblées dominicales en l'absence du prêtre: situation en France et enjeux pastoraux, La Maison-Dieu, 1970. 80–113 o.; Pierre-André Liégé, O. P., Accompagnement ecclésiologique pour les assemblées dominicales sans célébration eucharistique, La Maison-Dieu, 1977. 114–128 o.; Louis de Vaucelles, S. J., Le destin incertain des assemblées dominicales sans prêtres, Études, 1978. 239–248 o.).

Természetes, hogy az egyházi hatóság mindent megtesz, hogy a hitközösségek szét ne oszoljanak, világi hívőket toboroznak, képeznek ki, s állítanak a lelkipásztorkodásba, hogy összetartsák a helyi gyülekezetet. Ezek a lelkipásztorkodással megbízott francia világi hívők, éppúgy, mint egykor a magyar licenciátusok, a vasárnap ünneplését imával, énekkel, lelki beszélgetéssel, katekizmus tanításával stb. segíthetik, de a tény az, hogy a vasárnapi gyülekezet Eukarisztia ünneplése nélkül marad.

E súlyos ekkleziológiai és lelkipásztori problémával foglalkozók nem nyugosznak bele a „megmásíthatatlanba". Nem akarnak belenyugodni abba, hogy a vasárnapot pap nélkül kell ünnepelniök, illetve az Eukarisztiát ájtatossággal helyettesíteniök. Ha az Eukarisztia tényleg a helyi egyház formája, meg lehet-e egyáltalán, főleg hosszabb időre, fosztani a gyülekezetet tőle? Így felvetődik a kérdés, hogy nincs-e joga a helyi egyháznak az Eukarisztiára? S ezzel párhuzamosan elengedhetetlen a következő kérdés: nem köteles-e az egyházi hatóság papot adni a helyi hitközösségnek?

Egyesek a „viri probati" szentelésében keresik a megoldást, jóllehet a keleti szertartású egyházak sem bővelkednek papi hivatásokban.

Mások azt vetik az Egyház szemére, hogy „nem törődik" a hívekkel. Ez a kemény megrovás nehezen fogadható el. Inkább talán az mondható, hogy az Egyház sokhelyütt túlságosan ragaszkodik a hagyományokhoz és nem él a

benne dolgozó Lélek kreativitásával. Úgy érezzük, hogy az Egyháznak elsőrangú érdeke, hogy a lelki igényeket a maguk teljességében ellássa. A megoldás egyik útjára König, Bécs bíboros-érseke mutat rá, aki az európai püspökök tavaly októberében tartott 5. szimpóziumán elismerte, hogy a modern körülmények az egyházi szolgálat új formáinak kialakítására kényszerítik az Egyházat.

A VASÁRNAP PAP NÉLKÜLI MEGÜNNEPLÉSÉNEK NÉHÁNY FORMÁJA

1. A vasárnap pap nélküli megszentelésének alapformáját a Liturgikus Konstitúció az igeistentiszteletben jelöli meg. „Elő kell mozdítani az Isten igéjének szent szolgálatát (az igeistentiszteletet), a nagyobb ünnepeket megelőző vigiliákon, az ádvent vagy a szent negyvennap egyes köznapjain, valamint vasárnapokon és ünnepeken, főleg ott, ahol nincs pap. Az ilyen helyeken a liturgiát diakónus vagy más, a püspök által megbízott személy irányítsa" (CSL 35,4).

Ez az irány felépítésében — kisebb-nagyobb változásoktól eltekintve — a szentmise igeliturgiáját követi, kiegészítve a Miatyánkkal és záró imával, énekkel. Ha a liturgiát diakónus vezeti, homíliát tart, amire a püspök más teológiát végzett személynek is megadhatja a felhatalmazást. Egyébként a vezető a püspökségtől vagy plébánostól kapott szentbeszédet olvassa föl.

Akik ezt a formát sürgetik, hangsúlyozzák a gyakran elfelejtett igazságot: „Krisztus jelen van igéje által, minthogy ő maga szól hozzánk, amikor az Egyházban a szentírást olvassuk" (CSL 7).

2. Igen sok helyen az igeliturgiát áldoztatás követi. Az istentisztelet vezetője a tabernákulumból Krisztus Testét osztja ki a közösség tagjainak. B. Frei 1976-ban kiadott könyve: Priesterloser Gottesdienst, Modelle und Anregungen, értékes anyagot nyújt ehhez az áldoztatással egybekötött igeistentisztelethez.

Ez a forma tűnhet a legmegfelelőbbnek, leggazdagabbnak a vasárnap pap nélküli megszentelésére. A többség, úgy látszik, ezt is alkalmazza. Az utóbbi időben azonban mind több ellenvetés hallható ennek a modellnek rendszeres használatára vonatkozóan: elhomályosítja a különbséget a szentmise és az áldoztatással egybekötött igeistentisztelet között; elfelejteti a szentmisén kívüli áldozás kapcsolatát az eukarisztikus áldozathoz, csökkentheti a szolgálati papság szükségességének tudatát és fontosságát.

Több ajánlat merült fel ezeknek a veszélyeknek a kiküszöbölésére. A Német Demokratikus Köztársaság püspökei — akik Európában elsőnek vezették be ezt az ünneplési formát — előírták, hogy a szent Színeket közvetlenül hozzák át a legközelebbi templomban egyidejűleg megtartott szentmiséről. Másutt előírják, hogy a szertartás vezetője ne a pap megszokott helyéről vezesse az istentiszteletet.

3. A harmadik forma szintén a Liturgikus Konstitúcióra épül: Krisztus jelen van az Egyházban ... „amikor könyörög és zsoltárt zeng az egyház, hiszen

megígérte: ‚Ahol ketten vagy hárman összegyülnek a nevemben, ott vagyok közöttük' (Mt 18,20)" (CSL 7). – A közösség összejön, hogy az olvasmányos órával és/vagy a reggeli dicsérettel áldja Istent, kapcsolódjék be az egyetemes Egyház imájába.

Bármelyik utat is választja a pap nélküli közösség, bármilyen változatban is, tudnia kell, hogy csak szükségmegoldásnak tesz eleget. Ne tévessze azt se szem elől, hogy istentisztelete valóban liturgikus legyen: az Atya színe elé járul, Krisztusban, a Lélek vezetése alatt, az Egyház közösségében és nevében. Ne csússzék tehát át ez az istentisztelet se katekézisórába, se egyéni imádságba, ájtatosságba – bármennyire is szépek és fontosak ezek egyéb alkalmakkor. Minél többen kapcsolódjanak be a közösségből ennek az istentiszteletnek előkészítésébe (pl. a hívek könyörgésének megfogalmazásával, énekek kiválasztásával), mind pedig kivitelezésébe, a vezető és a helységért felelős pap irányítása mellett. A szolgálati papság hiányában még inkább gyakorolni kell a híveknek a keresztségben kapott általános papságot.

Joseph Ratzinger

A KERESZTÉNY VASÁRNAP

I. Mit ünneplünk vasárnap?

Krisztus születése után kb. a 110. évben történt. Az antiochiai püspököt, Ignácot hajóval vitték Szíriából Rómába, hogy ott a vadállatok elé vessék. Megbilincselt kezével hét levelet írt útközben az útjába eső keresztény közösségeknek. Egyik levelében ez a mondat áll: „Mi már nem a szombatot ünnepeljük, hanem figyelmünk az Úr napjának (a vasárnapnak) megtartására irányul, amelyen a mi életünk is elkezdődött ..." (Magn. 9,1) Ez a passzus a kereszténységet kifejezetten mint a vasárnapból élő embereket írja le. A vasárnap megünneplése határozza meg életritmusukat, és nyomja rá bélyegét belső életformájukra. Vasárnap virult ki az életük. Mondhatni a vasárnap az a szilárd pont számukra az idő szövevényében, ahol magához az élethez közeledhetnek, megtapasztalják, mit jelent a valóságos élet. Az igazi életnek ez a megtapasztalása tart aztán egész héten át. Mintegy alaphangként tör át a hét hangzavarán, és visszhangja mindig új utat talál a tisztás, a világosság felé.

1) A vasárnap az Úr feltámadásának napja

A keresztények vasárnapi emberek, mondja Ignác. Mit jelent ez? Mielőtt azt kérdezzük magunktól, hogyan kell „megtartani a vasárnapot", meg kell gondolnunk, mit is ünneplünk mi keresztények vasárnap. Az első és tulajdonkép-

peni oka a vasárnap megünneplésének az, hogy Krisztus e napon támadt fel halottaiból. Ezzel új korszakot nyitott: Elsőnek tért vissza valaki a halottak közül, úgy, hogy nem hal meg többé. Elsőnek törte át valaki az idő börtönét, amely mindnyájunkat fogva tart. De Jézus nem menekült el az örökkévalóságba. Az időt nem hagyta egyszerűen mint levetett ruhát maga mögött, hanem velünk marad. Visszajött, és nem távozik többé. Eszerint a vasárnap ünneplése mindenekelőtt a feltámadás megvallása. Hitvallás, hogy Jézus él. Így megvallása annak is, hogy Isten él, és a halálon túl is élteti az embert. Hitvallás, hogy van mit remélnünk. Hitvallás, hogy a szeretet megmarad, és ezért jó élni.

2) A vasárnap a teremtés és az újjáteremtés napja

Már igen korán megkérdezték maguktól a keresztények: miért éppen ezt a napot választotta az Úr? Mit akart ezzel mondani? Zsidó időszámítás szerint a vasárnap a hét első napja volt. Tehát a világ teremtésének napja. Az a nap, amikor Isten kilépett nyugalmából, és így szólt: „Legyen világosság!" (Ter 1,3) Jézus Krisztus feltámadása korántsem a teremtés visszavonását jelenti, hanem végleges jóváhagyását. Hiszen a feltámadás azt jelenti, hogy az anyagi világ többé nem enyészik el: Krisztus feltámadásával beleépül magának az Istennek titkába. A feltámadás végső megerősítése az ószövetségi teremtéstörténetet lezáró szónak: „Isten látta, hogy nagyon jó mindaz, amit alkotott" (Ter 1,31). A feltámadás azt jelenti, hogy Isten végérvényesen kimondja a teremtésre, hogy az „jó". Úgy mondja, hogy fölveszi a teremtést önmagába, és ezzel minden mulandóságon túl a maradandóba menti.

A vasárnap a hét első napja, a teremtés napja. Tehát hálaadó nap is a teremtésért. Technikaivá vált világunkban ez különleges jelentőségű. Isten a teremtést rábízta az emberre mint életterünket, mint munkánk és pihenésünk színhelyét. Megtaláljuk benne a szükségeset és a fölösleget, a képek és hangok szépségét, amire az embernek ugyanúgy szüksége van, mint az élelemre és ruházatra. „Hajtsátok uralmatok alá a földet" (Ter 1,28), mondta Isten az embernek. De ez nem azt jelenti: Zsákmányoljátok ki! Kövessetek el rajta erőszakot! Hanem: Ápoljátok! Nyomjátok rá a szellem arcmását! Fejlesszétek ki, ami benne rejlik! Így majd szolgál titeket, és betölti saját rendeltetését. A „kultúra" szó ugyanabból a tőből származik, mint a kultusz. Magába foglalja a gondozás, a tisztelet, az áhítat beállítottságát. Azt jelenti: úgy bánunk a dolgokkal, hogy bennük Isten alkotását és így magát Istent tiszteljük.

Ilyen értelemben minden vasárnap a teremtés ünnepe. Mindig megvallása a hitvallás első cikkelyének is: „Hiszek egy Istenben . . . mennynek és földnek Teremtőjében." Arra emlékeztet, hogy mielőtt bármit is tettünk volna, már megkaptuk a teremtés ajándékát. A hála és áhítatos tisztelet érzületét akarja kelteni bennünk. A vasárnapból élni tehát azt is jelenti, hogy ebből az érzületből és alapmagatartásból kiindulva szervezzük meg munkánkat a világban. Jelenti a készséget a teremtés mértékletes használatára: szabad felhasználnunk, de

nem szabad elhasználnunk. Mit sem segít, ha valahol hirtelen tiltakozni kezdünk új vállalkozások ellen. Ez értelmetlen és logikátlan marad, ha egész életstílusunkat meg nem változtatjuk, ha nem válunk kizsákmányolókból használókká, kihasználókból gondozókká. A vasárnap szellemében élni azt jelenti, hogy törekszünk erre a lelkületre; valóban teljes életstílust, amit éppen mint mai kereszténveknek új elszántsággal kell keresnünk.

Ilyen módon az ószövetségi szabbat alapgondolatai is beleolvadnak a keresztény vasárnapba. A szabbat rendeltetése az volt, hogy a nyugalom és a szabadság napja legyen. Ezen a napon ember és állat, s velük az egész teremtett világ osztozott Isten nyugalmában. Elnyugvásunkban Isten életét utánozzuk. Így a szabadság napja is volt: Úr és rabszolga egyforma volt ezen a napon. A szombat parancsa volt a szociális törvényhozás egyik első alapformája: Szombaton nincs rabszolga, mert mindenki Isten nyugalmának védelmét élvezi. Így lett a szombat, éppen mert visszajelzett a teremtésre, az eljövendő világnak is elővételezése – olyan világé, amelyben nincsenek már urak és szolgák, szabadok és nem szabadok, hanem csak Isten gyermekei. Isten atya-volta kezessége az ember szabadságának és egyenlőségének. Az imádás légkörében növekszik Isten országa. Ha Krisztus ismételten és tüntetően meg is szegte a szombatot, nem azért tette, mintha tagadni akarná a harmadik parancsnak ezt a teremtésből származó jelentését. Tiltakozása az elnyomorító értelmezés ellen irányult, amely kicsinyes korlátoltságával a szabadság és nyugalom napját a félelem és a megkötöttség napjává tette. Az volt tehát a cél, hogy ez a nap, Isten szabadságára és nyugalmára épülve, újra az ember szabadságának napjává legyen. Így tudták a keresztények az Úr feltámadásának napjába, mint a teremtés napjába újonnan fölvenni a szabbatnak ezt az alapvető tartalmát, és ezzel egyszersmind megőrizni a két szövetségnek – amely Isten története az emberrel – belső egységét.

Még valami világossá vált a legrégibb szombati hagyomány átvételével: Mint ismeretes, a Biblia a teremtéstörténetet a hét napos hét képével szemlélteti. Ennek mondanivalója igen mély értelmű. A teremtés a szombatra összpontosul. A szombat mint istentiszteleti nap központi helyet foglalt el Isten törvényében, amely viszont az Isten és népe közötti szövetség kifejezője, jele volt. Már most ha a teremtés a szombatra utal, akkor ez annyit jelent, hogy a szövetség, Isten szövetséget nyújtó szeretete már a teremtésbe bele van írva. A teremtés a szövetség tereként jött létre. Nem valami semleges keret ez, ahol azután véletlenül megjelenik az ember is, és lejátszódik történelme. Magában hordja a szövetség ritmusát, az a legbensőbb törvénye. Annál jobban felelünk meg a teremtésnek, minél inkább élünk Isten szövetségéből, minél inkább belenövünk, mint keresztények, az újszövetség követelményeibe és ígéretébe. A keresztényt nem úgy kötelezi a munkaszünet törvénye, mint Jézus idején az ószövetségi törvény fogalmazása előírta; számára Jézus szava érvényes: „A szombat az emberért van" (Mk 2,27). A szombat törvénye tehát embereségesebbé alakult azáltal, hogy belekerült a keresztény vasárnapba, az Emberfia

napjába; ez azonban nem jelenti, hogy számunkra most már nem lenne időbeli ritmus. A közös szabadság egyik feltétele Isten nyugalmának nyilvános és közös elfogadása. Mindegyikünk testi-lelki élete szempontjából is fontos, hogy megtanuljunk munkánkban szünetet tartani; ez szabaddá tesz önmagunk és ezzel Isten számára is.

3) A vasárnap előre mutat Krisztus második eljövetelére

Mindezzel most már eljutottunk a vasárnapnak a korai keresztény időkben kialakult harmadik értelmezéséhez. Eddig ezt mondtuk: A vasárnap Jézus Krisztus feltámadásának napja. Mint első nap a teremtés napja. Más szemszögből nézve azt is mondhatnánk: a hetedik nap, a szombat után ez a nyolcadik. Az a nap, amely a teremtés idejének „világhete" után következik; az a nap, amely a mi időnkön túl az új világra mutat. A 8-as szám a kereszténveknél az eljövendő világ szimbóluma lett. Pl. a keresztelőkápolnákat nyolcszögletűre építették, annak jelzésére, hogy itt megy végbe a születés arra az új világra, amelyik Krisztus feltámadásával vette kezdetét. Így a vasárnappal Krisztus újraeljövetelébe vetett hitünket is ünnepeljük. Nemcsak a hála és a visszatekintés napja, hanem mindenekelőtt a reményé: indulás a jövő felé. Az Eukarisztia ünneplésében már mindig megkezdődik számunkra Krisztus újraeljövetele. Az Úr lép be hozzánk, félelmeink zárt ajtóin keresztül, mint akkor húsvét reggelén a tanítványokhoz (Jn 20,19). A kereszténység nem a múlt vallása: a lényeg még előttünk van. Az Úr közeleg, mi pedig megyünk elébe. Van mit remélnünk: Krisztus birodalmát, Isten országát. Bizalommal tarthatunk a jövő felé; többet rejt számunkra, mint a múlt. De csak akkor bízhatunk, ha Krisztussal járunk. És csak akkor építünk igazán, ha vele építünk. Kereszténynek lenni annyit jelent, mint úgy élni, hogy úton vagyunk Krisztus felé. Csak így haladunk valóban előre.

A keresztények a hét többi napjának nem adtak nevet, hanem egyszerűen sorjában számolták őket; ennek a napnak viszont új nevet adtak: az Úr napja. A román és szláv nyelvekben ma is így van. A germán nyelvekben meghagyták a régi elnevezést — „Tag der Sonne", a nap napja —, mert Krisztus a fölkelő Nap. Őt látták a keresztények a teremtő ige mögött: „Legyen világosság", őt várták mint az örök fényt, amely a halál éjszakájából alkonyt nem ismerő nappalként kel föl, mert az igazi nap — a szeretet — soha többé le nem áldozik.

II. Hogyan ünnepeljük a vasárnapot?

A pásztorlevél első részében megfontoltuk, mit is ünneplünk valójában vasárnap. A második részben most arról van szó, hogyan kell és hogyan tudjuk megünnepelni.

1) A vasárnapi istentisztelet

Először is világos az eddigiekből, hogy a vasárnap nem valami tetszés szerinti szabad nap, amelyet saját felfogásunk szerint tologathatunk a héten. Adva

van számunkra mint Jézus Krisztus feltámadásának napja, mint az első és egyben a nyolcadik nap, amely fölvette magába a szabbatot is, és így a teremtés és a szövetség egységét. A Teremtő és a Megváltó jele, a hála és remény kifejezője időnk ritmusában. Nem mi találtuk ki, hanem előlegezett ajándékként kaptuk az idővel való sáfárkodásunkhoz. Ez az istentisztelet napja, mivel részvétel Isten nyugalmában, a Feltámadott érkezésének napja, aki összegyűjti magántevékenységükbe visszamenekült tanítványait, hogy megtörje velük a kenyeret. Ez ismét nem a mi találmányunk: az első nap mintegy az ablak, amit az Úr feltámadása által az idő falába vágott. Az idő ritmusában az ő újraeljövetelének órája. És Krisztusnak ez az eljövetele nálunk a kenyértörésben való egységet jelenti, amiben valóban közénk jön, valóban jelen van velünk és bennünk.

Ezért a vasárnapi parancs nem az egyház önkényes találmánya. A parancs csak jogi formában fejezi ki azt, ami tényként megvolt az egyházban az apostoli időktől, a kezdet kezdetétől: így adott választ a hét első napján történtekre. Az Apostolok Cselekedeteiben olvassuk, hogy Pál Troászban vasárnap Eukarisztiát ünnepelt (20,6-11). Itt az Eukarisztia vasárnapi bemutatása már mint a kereszténység kialakult gyakorlata tételezhető fel. Szt. Pál első korintusi leveléből tudjuk, hogy a vasárnap a jeruzsálemi egyház részére történő gyűjtés napja volt (1Kor 16,1k). Így már nyilvánvaló az összefüggés az istentisztelet és karitász, az Isten felé kinyíló és az ember szolgálatára álló szabadság között is. János a Titkos Jelenések könyvében első látomását kifejezetten az Úr napjára teszi (Jel 1,10). Ilyen módon részesíti mintegy az Úr a száműzöttet, aki meg van fosztva az egyház eukarisztikus közösségétől, húsvéti jelenlétében. Az ún. Didakhé, a „tizenkét apostol tanítása" – a könyv 90–100 között keletkezett – régen magától értetődő hagyományból kiindulva mondja: „Az Úr napján gyűljetek össze, törjétek meg a kenyeret és adjatok hálát, miután előbb beismertétek bűneiteket, hogy áldozatotok tiszta legyen" (14,1). Legyünk hát meggyőződve: Nem függ sem az egyház, sem az egyes hivő kénye-kedvétől, hogy akarunk-e és mikor akarunk istentiszteletet tartani, és hogy mit csinálunk a vasárnappal. A vasárnap az egyház válasza arra, amit az Úr tett és tesz: Ő tette ezt a napot a maga napjává és a mienkké, az egyház istentiszteletében a vele való közös összegyülekezés napjává.

Ezzel már néhány további kérdést is megválaszoltunk. Mondhatná valaki: Nem bírom a templom rossz levegőjét és az unalmas éneket. Zavar, ha beszorítva kell térdelnem mindenféle ismeretlen ember közt, és egy plébános imáit hallgatnom, amit nem értek. Inkább elmegyek a hegyekbe, az erdőbe, a vízpartra, és jobban áhítatra hangol Isten szabad természete, mint egy gyülekezet, amely nekem semmit sem ad. – Válaszunk erre: Nem kereshetjük ki magunknak, akarjuk-e és hogyan akarjuk az Istent tisztelni. Az a lényeg, hogy ott válaszoljunk neki, ahol közli magát. Nem írhatjuk magunktól elő, hol kell velünk találkoznia, és magunktól el sem juthatunk hozzá. Ott jöhet hozzánk és ott enged találkozni magával, ahol akarja. Ezért ott kell neki felelnünk, ahol ő már

előzőleg felelt nekünk, nem pedig ott, ahol mi szeretnénk, hogy legyen. Az Eukarisztia ünneplése azt jelenti, hogy bekapcsolódunk Isten már megadott válaszába, és abban magunk is válasszá válunk. Nem valami jámbor érzelem számít, amelyik a vallást a nem kötelező magánszférába szorítja, hanem az Isten hívását elfogadó engedelmesség. Nem személyes érzelmeinket akarja az Úr, hanem közösséggé akar összegyűjteni, és a hitből az Egyház új közösségét felépíteni. Az istentiszteletbe beletartozik a test és a közösség is, minden terhével és kellemetlenségével együtt. Ezért téves a kérdés: mi hasznom van ebből? Az istentiszteleten nem lehetünk egyszerűen passzív befogadók, akik elédelegnek szép érzelmeiken, és az eredményt végül a lelki kielégülésen mérik, ezzel becsülve föl az istentisztelet értékét. Nem azon van a hangsúly, hogy „az" mit hoz nekünk, hanem hogy mi hozzuk oda magunkat, engedelmesen a hit és az Egyház iránt. Ez nem válik rögtön mérhető pszichikai haszon alakjában foghatóvá; kezdetben inkább fáradságos lehet. De aki mindig újból elfogadja az istentisztelet kihívását, aki a közös ima terhét a hit ősrégi imáival magára veszi, aki hittel és imádkozva behatol ennek az imaáramnak mélyébe, az megtapasztalja, hogyan emelkedik ki lassanként önmagából. Gondolkodása és egész élete elmélyül, tisztává és szabaddá válik. Immár egyáltalán nem saját kis énünkről van szó. Aki vasárnapról vasárnapra részt vesz az Egyház eukarisztikus áldozatában, az az Egyház időt és teret átfogó imájának nagy távlataiba kapcsolódik, és ezzel magának Jézus Krisztusnak tágasságába, aki az Eukarisztiában beteljesíti ígéretét: „Ha majd fölemelnek a földről, mindenkit magamhoz vonzok" (Jn 12,32). Ezért nem megengedett az Eukarisztia ünneplését tetszés szerinti kísérletezés tárgyává tenni, amelyikben magasztosságát a magunk mértékére zsugorítjuk. Nem az Eukarisztiát kell magunkhoz méretezni, hanem engednünk kell, hogy mi formálódjunk az ő mértékére, Jézus Krisztus mértékére.

Ezzel megint megválaszoltunk néhány további kérdést ebben az összefüggésben. Az Egyháznak nincs jogában a vasárnapi szentmisét más istentiszteletteI helyettesíteni. Ez csak végső szükség esetén történhetik. Hogy ilyen szükség mikor adódik, azt az egyes esetekben gondosan mérlegelni kell. Ennek egyik kritériuma, hogy a pap régi egyházi előírás szerint háromnál többször nem misézhet naponta. A másik: milyen hosszú út megtételét várhatjuk el a hívektől a templomig, ahol szentmisét mutatnak be. Az egyházközségnek és az egyes kereszténveknek plébánosukkal együtt gondosan meg kell vizsgálniok e tekintetben magukat. A jelenlegi helyzet — hogy ti. nem minden templomban tudnak minden vasárnap misézni — legyen ösztönző a kölcsönös lelki vendéglátás kialakulására: Egyetlen egyházközségnek sem szabad bezárkóznia és nem járni máshová, csak a saját templomába. A katolikus magatartás az, ha éppen vasárnap egymás felé tartunk, átlépjük a közösségek szilárdan rögzített határait, befogadjuk és elfogadjuk egymást. Ez a barátsággá alakuló és nagyobb közösségre vezető vendégszeretet az Eukarisztia lényegéhez tartozik. Ilyen értelemben a mostani szükséghelyzet esély is lehetne a szó legmélyebb

értelmében „katolikusabbá" lenni, vagyis nyitottabbnak egymás iránt, találékonyabbnak a kölcsönös szolgálatban: öregeket és betegeket magunkkal vinni; nemcsak kölcsönösen látogatni az egyházközségeket, hanem ezen belül törődni is egymással, hogy közösen eljussunk a templomba. Tág tevékenységi tér nyílik itt, hogy eleven módon legyünk együttesen egyházzá.

A mondottakból az is világos, miért nem érzik jogosultnak magukat a német katolikus püspökök, hogy ökumenikus istentiszteleteket elégséges vasárnapi istentiszteletként ismerjenek el. Ezek ugyanis nem lehetnek eukarisztikus istentiszteletek a mély különbséget miatt, amelyek fennálltak és még mindig fennállnak a papi szolgálat értelmezése, az Eukarisztia áldozati jellege és az Úrnak az átváltoztatott adományokban való állandó jelenléte terén. Minthogy azonban a vasárnap az apostoli hagyomány szerint — amely a Feltámadottal magával való találkozásból nőtt ki — a kenyértörés, az Eukarisztia napja, azért semmiképpen sem áll a püspökök hatalmában, hogy másfajta istentisztelettel cseréljék fel.

2) Vasárnap a családban

Végül meg kell még felelnünk a kérdésre: Mi köze mindennek a keresztény családhoz? Itt még egyszer emlékeztetnem kell Antiochiai Szent Ignácnak bevezetőben idézett szavaira, aki a keresztényeket a vasárnapból élő embereknek nevezi. A vasárnap istentiszteleti közössége, a teremtés hajnalától az Úr újraeljöveteléig terjedő ívével, tovább hat a hétköznapok együttlétébe is. Nem mindegy, hogy megvan-e a családban ez a közös központ, vagy nincs. Mivel az embert Isten teremtette és Istenért van teremtve, valamiképpen üres marad, ha az istentisztelet hiányzik az életéből. Az emberlét megtisztítása és elmélyítése, amire a hittel átélt istentisztelet vezet, tisztítja és mélyíti a családi közösséget is. Az ilyen részvétel a misén mély közös alapélményeket eredményez, mondhatni ugyanarra az alaphangra hangolja a létet, és így előkészíti az érzés és gondolatvilág legmélyebb összhangját. A kapott bocsánatból megbocsátó készség fakad, a köszönetből hála, Isten titkának áhítatos tiszteletéből egymás iránti tisztelet, a reményteljes hitből bizalom és higgadtság a hétköznapra. Ezért fontos a család számára, hogy meglegyen ez a közös alapélménye, és ebben megtalálja egységének alapját, amelyhez mindig visszatérhet. Más szóval: egész egyszerűen fontos, hogy ne hagyjuk kihasználatlanul az embervoltnak ezt a döntő helyét, az istentiszteletet, ami a legjobban összekapcsol bennünket.

Ebből egészen gyakorlati dolgok következnek. Ha valóban úgy van minden, ahogyan leírtuk, akkor fontos, hogy a vasárnapi szentmisét csakugyan a családi élet központi eseményévé tegyük. Hét közben a család sokfelé szóródik szét, és a fárasztó napi munka után gyakran már nincs lelkierejük, hogy időt biztosítsanak egymásnak. Az istentiszteletnek kellene és lehetne összegyűjtenie a családot, akkor is, ha nem minden családtag vehet részt ugyanazon a

misén. Jó lenne közösen előkészíteni a misekönyv és az énekeskönyv segítségével. Megelőzhetné pl. egy szentírási megbeszélés az evangéliumról vagy az olvasmányról, és követhetné a prédikáció megtárgyalása. Nem arról van szó, hogy vitatkozzunk róla. Hiszen nem vitaindítónak hangzik el, hanem hogy Isten igéjének kifejtésében meghalljuk a benne rejlő felhívást. Tökéletlen prédikációból is eljuthat hozzánk egy szó, ami gondolkodásra késztet, és vallási beszélgetésre indít. De az istentisztelet legjobb előkészítője és utólagos hatása a család közös imája. Ez képessé tesz a közös templomi imádkozásra, másrészt pedig segít a személyes imában. A liturgiában való tevékeny részvétel legfontosabb formája az, hogy imáit belülről aktívan együttéljük. Ezért mindig újból azon kellene fáradoznunk, hogy ebben kölcsönösen segítsük egymást: a szülők a gyermekeket, de a gyermekek is a szülőket; az idősebbek a fiatalokat, a fiatalok az időseket. Csak ha adunk, akkor kapunk, és az elfogadásben leszünk mindig ajándékozók is. Természetesen a külső részvétel gyakorlati formái is fontosak: a ministráns, a felolvasó, az áldoztató szolgálata, közreműködés gyermek- vagy ifjúsági ill. templomi kórusban és hasonlók. Mindez megtermékenyíti a családot is, új tapasztalatokkal és képességekkel gazdagítja, ezért az egész családnak szorgalmaznia kellene és figyelemmel kísérnie. Kérem tehát a szülőket, buzdítsák gyermekeiket ilyen szolgálatokra, s köszönetet mondok mindazoknak, gyermekeknek, fiataloknak és felnőtteknek, akik ilyen szolgálatokat vállalnak az egész közösség érdekében.

Fontos az is, hogy a család betervezze vasárnapjába az istentiszteletet idejét. Valakinek időt szentelni annyit jelent, mint jó lenni hozzá. Ki hogyan gondolkodik és kicsoda, abból látható, mire szakít időt magának. A keresztény vasárnap megtartása annyit jelent, hogy van időnk Isten számára. Azt jelenti, hogy nyilvánosan és személyesen elismerjük őt azáltal, hogy időnk egy részét neki szenteljük. Ezért kellene a vasárnapi kirándulásokat mindig úgy szervezni, hogy a szentmise helyet találjon benne. Ez nem csökkenti az üdülés hatékonyságát, inkább lélekkel járja át. Még valamit szeretnék itt hozzátenni: Amennyire jogos a hét szabadnapjait kihasználni arra, hogy egy kicsit megismerjük Isten szép világát, annyira fontos volna, hogy ne váljunk emiatt otthontalanná az istentiszteleten, hanem találjunk annyi folytonosságot, ami lehetővé teszi a begyökerezést egy istentiszteleti közösségbe. Az ilyen módon épülő belső otthon olyan lelki energiakészletet teremt, amit semmi más nem pótol.

Ha találunk időt Isten számára, találunk egymásnak is. A vasárnapnak a beszélgetés napjának kellene lennie, amikor egymás rendelkezésére állunk, és mindig újból tanuljuk megérteni egymást. A vasárnap azzal, hogy Isten napja, az ember napja is: tehát tág tér nyílnék itt kezdeményezésekre az igazi együttlét érdekében. Közös játék, közös érdeklődési területek ápolása, házi muzsikálás, népi szokások felújítása, vendéglátás és szomszédok találkozása – és még sok mindent felsorolhatnánk. Ha mint keresztények bíráljuk a zsidó szabbattörvény merev előírásait, ahogyan ez az újszövetség szombati vitáiban elénk tárul, azért ne feledjük, hogy a szombat megtartása – a vele járó minden

áldozattal — tartotta össze a zsidókat a diaszporában, és nagy szerepet játszott fennmaradásukban a századokon keresztül. Ha valaki egyszer átélte egy hívő zsidó család szombati étkezését, az megérezte ezeknek az ősrégi rítusoknak az erejét is — a házi liturgia szépségét, amely felejthetetlen erejű emlékeket teremt. Jó lenne, ha kilépnénk formátlanságunkból, és újból tanulnánk ebből: A vasárnaphoz hozzá kellene tartoznia mindig egy ünnepien megrendezett, vallásos jellegű étkezésnek az eukarisztikus közösség kicsengéseként. Éppen a vallásos megformálás, a minden jó Adományozójához való hálás odafordulás lesz a legbiztosabb ellensúlyozója az értelmetlen torkig-lakásnak, amely nem ritkán kísérlet a lelki éhség és lelki üresség pótlására.

Nazianzi Szt. Gergely 4. századi kis-ázsiai püspök kb. 374-ben a következőket íratta édesanyja sírkövére: „Minden szavad és tetted támpontja az Úr napja volt, anyám. Szomorkodva hordtad a szenvedés teljes súlyát, csak az ünnepnapok emeltek ki belőle. Az Isten háza volt számodra az öröm és szenvedés tanúja." Ezeken a megragadó szavakon keresztül nemcsak egy rendíthetetlen hitű asszony képe válik láthatóvá a századokon át; azt is meg lehet érezni belőlük, hogy az emlékek mekkora erejét adta családjának, és milyen erős alapot teremtett a halálon túl is számukra. A vasárnap ünneplésétől függ korunk alakulása. Jövőnknek — az egyesek, a család, a társadalom jövőjének — szempontjából döntő jelentőségű a vasárnap újrafelfedezése. Működjünk össze valamennyien, hogy a vasárnap megint igazán vasárnap legyen, hogy mi keresztények megint „a vasárnap szellemében élő" emberek legyünk. Ehhez adja nekünk áldását a mindenható Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek. Amen.

1981 nagyböjti érseki körlevél. Rövidítve.

Teleki Béla

A VASÁRNAP MEGSZENTELÉSÉNEK ÖRÖME

I. A vasárnap a hívek életében

„Az ember Istenre rendelt lény" — mondotta Vallomásaiban szent Ágoston. Istenre irányulása jelen van bölcsőjétől napjainkig. Már a ősember barlangjaiban megjelenik az ima és az istenségeknek bemutatott áldozat. Kapcsolatot keres az Istennel temetkezési szokásaival is. Az ima és az áldozat úgy hat az ember fejlődésében, mint természetes, veleszületett vallásosságának tanújele és lehetőségeinek záloga. Korunk embere is igényli a vallásosságot. Sokszor ez ugyan az elfojtás áldozata, ami azután kerülő utakon és zavaros formákban (jóslások: kávé, horoszkóp . . . ; „védelmező jelek": patkó, báb . . .) érvényesül.

A velünk született vallásos igény és a hét napos biológiai ritmusunk mellett a vasárnap megszentelésének fő inditékai: Krisztus vasárnap támadt fel (Jn

20,1), ekkor jelent meg tanítványainak (Jn 20,19), Tamás hitetlenségét is vasárnap orvosolja. A Szentlélek eljövetele is erre a napra esik (ApCsel 2,1). A vasárnapot már az apostolok „az Úr napjának" nevezik (Jel 1,10), a szentmisét pedig „kenyértörésnek" (ApCsel 2,42-46).

1. A vasárnap megszentelése a megtérőknél

Tizenkét konvertita életét tanulmányoztam át a Why I became a Catholic (Miért lettem katolikus — Indiana, 1953) c. könyvben. Hetük megtérését a katolikus egyházban gyakorlatban lévő ünneplésmód, s ennek lelke, a szentmise sugallta és segítette.

Cronor Franklin Graves-nek mindig sokat jelentett az istentisztelet. Az episzkopális templomban ministrált is annak idején. Tanulmányai közben rádöbbent az Oltáriszentség valóságára, és elhatározta, hogy katolikus pap lesz. Közben nővére és bátyja is megtér. Újmiséje utáni megkeresztelhette apját és anyját. Misét mondott értük, és ajkukra helyezhette az élő Krisztust. „Ezzel — mondja — még közelebb kerültem családomhoz."

Hasonló tapasztalattal rendelkezik Rudolf M. Lippert asztronómus is, aki negyven éve keresés után katolizált. Legnagyobb boldogsága: „Krisztussal egyesülhetek a szentáldozásban, ... legnagyobb örömöm, szolgálni a szentmisénél. Amikor az oltárnál térdelek, közel az Úrhoz a szentségházban, teljesen otthon érzem magam."

William L. Brant prédikátor így fejezi be, megtérése után, a katolikus egyházban kapott javak felsorolását: „Mindennél kedvesebb az én Uramnak és Üdvözítőmnek, Jézus Krisztusnak jelenléte az Oltáriszentségben. Semmilyen más vallás nem adhatja meg nekem azt a kiváltságot, hogy részt vegyek a szentmise bemutatásában."

Arthur B. Klyber zsidó tiszt katolizálása is a szentmisével kezdődik. Nézelődve tért be barátjával egy templomba. Végigcsodálta a nagymisét. Úgy érezte, hogy az evangéliumból éppen hozzá szólt Krisztus.

Cora Stevens konvertita alapélménye is a vasárnaphoz fűződik. Egyetemista barátnőjét kísérte el a misére. Magával ragadta a templom áhítatos csendje, a prédikáció tartalma és Krisztus valóságos jelenléte az oltáron.

Charles W. Albright-ra sorsdöntő hatással volt az ismerősök példája, akik tudták, mit jelent a vasárnap és központi cselekménye, a mise.

Rollins E. Lampertet örök hűségre sarkallta a katolikus egyházhoz az a tény, hogy „a szentmisék során az év folyamán szemem elé kerültek az összes keresztény igazságok".

2. Keresztény fiatalok vasárnapja

Előző tanulmányaim már mutatták, hogy a hivő fiatalok különösen szeretik a vasárnapot. A szentmise, munkaszünet és baráti találkozás vonzza őket. Jelentékeny hányaduk aktívabb szeretne lenni a misén, több részt kívánna az

igeliturgiában is. – Az idén újabb kérdőívet osztottam ki, Kanadában. Eszerint legfontosabb vasárnapi tevékenységük a „vasárnapi szentmisén való részvétel" (87 %). A második helyet a baráti összejövetel kapta (53 %). Fontos szerep jut még az olvasásnak (30 %) és a zenének (20 %). A 14 évesekre jellemző a tévénézés, esetenként „éjjel–nappal".

Vasárnapi örömük forrása, hogy „nincs iskola" (60 %), pihenhetnek odahaza (47 %) és együtt lehetnek barátaikkal (20 %). Örvendetes tény, hogy „Istennel találkozhatnak", „együtt lehet a család", és „többet gondolkodhatnak" (7 %). Kedves nekik a szentmise, az önmagukkal való törődés, a kimenő és a munkaszünet.

A szentmise jobban megismerteti Istent és fejleszti vallásosságukat (30 %), örömöt ad (20 %), lehetőséget nyújt önmaguk megjavítására (20 %), csöndet és békét biztosít, és belső erővel tölt el (10 %). A szentmise „segít a problémák megoldásában", benne „Jézus jön hozzánk".

Minden szentmisén részt vesz a kérdezettek 60 %-a, szinte minden vasárnap jár 13 %, gyakran 23 %. A misén egyformán tetszik nekik a prédikáció és a baráti találkozás (23 %), majd a ministrálás és a jó hangulat papok és hívek között (10 %). Kifogásolják viszont az érthetetlen, hosszú prédikációt (30 %), a hosszú misét (13 %), a sok állást. Unják a hosszú éneket, az unalmas papot, a térdelést.

Ifjúságunk, mint világszerte, nagy lelkesedéssel vesz részt ifjúsági szentmisén. Százával és ezrével vannak jelen, hisz hozzájuk szabott a zene, édes a fiatalok társasága, megfelelő az ilyen találkozók stílusa. Ilyenkor látszik, hogy fiataljaink az öröm és a remény, a vasárnap emberei. A szentmise különösen hordozza az örömhírt.

3. Vasárnap a felnőttek életében

Nem célunk kimerítő osztályozást adni a keresztényekről. Mégis különbséget kell tennünk a hagyományos jellegű vidéken és az elvárosiasodott környezetben élők között. Az elsők vasárnapjából nem hiányozhatik a szentmise. Együtt a család, a nap egy részét rokonok és barátok látogatásával töltik. Az utóbbiak inkább hétvégén mennek el misére, s vasárnapjukat kirándulás és sport tölti ki. Esetenként kerti munkát végeznek.

A rendszeresen templomba járók egy részét az érett vallásosság vezeti. Mások kötelességtudásból, ismét mások csak szokásból szentelik meg a vasárnapot. Mindezeknek a szentmise örömöt, nyugalmat ad, és színezi életüket. A munkaszünet pihenteti testüket és lelküket.

A felnőtt keresztények jelentékeny része hiányosan ünnepli a vasárnapot. El-elmarad a szentmise, s közbe-közbe dolgoznak is. Egyesek egészen jószándékúak, de kénytelenek hiányosan ünnepelni: a betegápolás vagy valami elkerülhetetlen munka zökkenti ki őket a vasárnap ritmusából. Sokkal többen vannak azok, akik fogyatékos vallási tudatból járnak így el. Mondhatnánk: hitük megrekedt, vagy már a közömbösség szakadékának szélén állnak.

A megkereszteltek sokasága csak ritkán ünnepli a vasárnapot keresztény módra. Rendszerint azért, mert hitük gyenge. Sokszor már egyes lényeges hittitkokat sem fogadnak el, mint pl. az örök életet. Gyakran csak szüleiket követik: Apám is csak karácsonykor ment misére – hangoztatják.

Azoknál is találhatunk komoly istenhitet, akik soha nem járnak szentmisére, akik számára a vasárnap egy a többi nap között. Egyesek azzal mentegetik magukat, hogy a „templomba azok járnak, akik behunyják szemüket a valós élet előtt; vannak ugyan kivételek, mint pl. a kalkuttai Teréz anya". – Elfelejtik, hogy a vasárnap megünneplése, különösen a szentmise, neveli a „Teréz anyákat" minden egyházközségben.

II. A vasárnap lényege

1. A vasárnap az Úr napja

„A vasárnap – hangsúlyozza a Zsinat – minden ünnepnap őse, ezért a hívek buzgó figyelmébe kell ajánlani, és sürgetni, hogy ez a nap az öröm és a munkától való pihenés napja is legyen." „Ezt a napot, a vasárnapot, joggal nevezzük az Úr napjának. E napon ugyanis Isten igéjének meghallgatásával és az eukarisztiában részesedve megemlékezünk az Úr Jézus szenvedéséről, feltámadásáról és dicsőségéről. Hálát adunk Istennek, aki minket ‚élő reményre szült újjá Jézus Krisztusnak a halálból való feltámadása által' " (SC 106). A szentmisében az Úr szeretetéről bizonyosodunk meg, aki „föláldozta magát, mert önmaga akarta" (Iz 53,7). Az Apostol így mondja ezt: „Krisztus szerette egyházát, és feláldozta magát érte" (Ef 5,26). Jézus is erre utal: „Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért" (Jn 15,13). Így a szentmise találkozás, hálaadás és az Atya jóságának jele, ezért a boldogság záloga. Az élet legkülönbözőbb eseményeiben, de különösen az igehirdetésben és az áldozatban ráismerünk az Istenre. A szentmisében találkozunk Jézussal, amikor halljuk szavát, s halálát és feltámadását ünnepeljük. Ugyanakkor a testvéri közösség is jelenvalóvá teszi az Urat, hisz maga mondotta: Ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok közöttük. – Az Úrral való találkozáshoz szükséges a vasárnap csöndje, a munkaszünet.

2. A vasárnap a személy napja

Személyes vallásos életünk kezdődik és megerősödik az Isten által az Egyházban igazolt találkozással az igehirdetésben és a szentségekben. Így a vasárnap ünneplésével élményekben gazdagodunk, amelyek forrása és ébrentartója, Isten után, a hívek közössége. Éppen ezért a vallás és a vallásos ünneplés is az egyén és a közösség ügye. A vasárnap ünneplésével egyszersmind aktívan belekapcsolódunk az apostoli hagyományba; az őskeresztények és a kétezer éves egyház szellemét szívjuk magunkba. Ezért a pihenés, szentmise, szentgyónás és szentáldozás pszichológiai támasz is az életben, megvéd

a lelki betegségektől, biztosítja lelki egyensúlyunkat. A lelki bajok megelőzésében nagy szerepe van az egymás iránti szeretet és figyelmesség gyakorlásának és a Gondviselésbe vetett bizalomnak.

Azt sem téveszthetjük szem elől, hogy a munkaszünet és a szentmise „terápiás hatású" is. „Az egyéniség pozitív támogatást és figyelmességet kap, ugyanazt a nyíltságot, amit maga is gyakorol, az alázatosság és segítőkészség lelkületét azoktól, akikkel a misén találkozik. Olyan légkör ez, amelyben az egyed tényleg megvalósíthatja minden lehetőségét" ... A templomban a fejletlen gyermek, a bizonytalan ifjú, a depressziós középkorú és az idősek is biztonságban, Isten kezében érezhetik magukat (H. Hass: Mental Illness, St. Louis, 1966).

Ne legyen az sem kifogás, hogy „nem találok olyan közösséget, amelyik egyéniségemet gazdagítaná: a hívek irigyek, a pap összecsapja a misét". A közösséget alakítani kell, s ebben mindannyiunknak részt kell venni. Azt se feledjük, hogy jobb valamivel is gyarapodni, mint elmaradni az ünneplő közösségtől és elszegényedni.

3. A vasárnap a család, a közösség és testvéri találkozás napja

Vasárnap az a nap, amikor együtt van a család és ünnepel. A szülőkkel lenni, velük menni a misére, együtt áldozni, kirándulni ..., a gyermekek számára maradandó és éltető öröm. A felnőttet is melegséggel tölti el az együttlét és a közös cselekvés. A vasárnap ünneplése kivédi a házasság, a mindennapi munka és az emberekkel való kapcsolataink stresszhelyzeteit.

A liturgia találkozás az Istennel a közösségben. Krisztussal együtt imádjuk az Atyát, megtaláljuk Istent az Egyházban, a testvérekkel és a testvérekben. Ezért kötik a zsinati atyák a lelkünkre, „hogy a közösség tudata élő legyen, és különösen a vasárnapi mise együttes megünneplésében mutatkozzék meg". Közösségre lépek az egyházközség hívő népével és az egész világon ünneplő közösségekkel. Az egész világegyházzal együtt imádkozunk. Az eukarisztia tehát nemcsak Krisztussal való egységünket teremti meg: jelzi és megvalósítja az emberi közösséget is. Mint ahogy sok búzaszemből lesz az egy kenyér, ostya, így a sokféle ember – különösen akik áldoznak – összeforr Krisztusban. Emellett egymást erősítik a hitben, reményben és a keresztény örömben. A szentmise az egymást támogatók közössége. Azoknak a társasága, akik szeretik egymást.

III. A vasárnap valláspedagógiai lehetőségei

1. Vasárnapi méltóságunk

A szentmise nemcsak azért fontos, mert benne Krisztus lesz jelen számunkra és válik áldozattá értünk, hanem azért is, mert általa az Isten pedagógiai áramkörébe jutunk: jobban Isten népévé leszünk, fejlődik küldetéstudatunk a

világ javára, erősödünk a jóra, eggyé forrunk az egy kenyér közösségében. A Szentírás szavai, az igehirdetés és a közös tanúságtétel által növekszünk a hitben, s ennek következtében jobban ráhangolódunk Istenre. Isten adja magát nekünk, s mi is mindjobban neki szenteljük magunkat, egyesülünk Krisztussal, megüljük szövetségi lakomáját, és megújítjuk szövetségünket az egész hétre, erőt gyűjtünk a mindennapi életre. Az év folyamán beleéljük magunkat Krisztus életének eseményeibe, együtt érzünk az egyházzal, kifejezzük belső élményeinket és szeretetünket. Isten népének közösségi eseményében pszichikailag is megerősödünk, s a társadalom erkölcsi alapjává és reményévé leszünk.

A keresztény nem azért szenteli meg a vasárnapot, mert „muszáj". Inkább azért, mert szereti Krisztust. Krisztus erősít a szentmisében és a szentáldozásban. Ünnepelünk, mert követni akarjuk Krisztust dicsőségéig – bár tudjuk, hogy követése, a keresztény élet, kemény munkát is jelent. Egyházához akarunk tartozni, ez pedig eukarisztikus, szentmisére gyűlő közösség. Szentmise nélkül nincs keresztény közösség. Amikor valaki azt kérdezi: kell-e minden vasárnap szentmisére menni, mintha azt kérdezné: szükségem van-e levegőre?

A keresztény hajtóereje egyébként sem lehet a külső törvény, a parancs. Belső törvényünk van: az Isten és az ember iránti szeretet (Mt 22,34-40). Minket az jellemez, hogy haladunk Isten felé. Ezért ha vasárnap foglalt lennék, még inkább rászorulok a szentmisére és a testvéri közösségre, nehogy hitem meggyengüljön vagy elvesszen. Törekednem kell tehát, hogy legalább más napon, pl. szombat este jussak el körükbe. Ha pedig betegség tart távol a vasárnapi szentmisétől, odahaza mondom el a miseimákat, elmélkedem át az olvasmányokat, evangéliumot. – Mindenesetre szenteljünk több időt vasárnaponként családunknak, a közös imának, szentírásolvasásnak.

A testi-lelki pihenés is segít, hogy gondolatainkat és cselekedeteinket jobban Istenre irányítsuk, hitünket megvalljuk, a közösséget szolgáljuk. Érzékenyebbé tesz mások szükségei iránt, lelki megnyugvást, sőt gyógyulást eredményezhet. A pihenés segít, hogy megteremtsük az összhangot a munkás élet és a vallásos élet között. Erőkészletet biztosít saját magunk és környezetünk javára. Nem leszünk a munka rabszolgái. A pihenés aktív lehet: a fizikai munkát végzők nyugszanak, a szellemi munkában fáradozók többet mozognak a szabadban. Úgy látszik, antropológiai, biológiai és pszichológiai felépítettségünkből kifolyólag is szükséges a hét napos ritmus. A francia forradalom tíz napos munkabeosztása csődöt mondott. A vasárnap helyes megünneplése tehát emberi méltóságunkat szolgálja. Az ivás, a kicsapongás, a bűnös szórakozás, az örökké robotolás következményei pedig, a családi krízisek mellett, a hétfői munka gyenge minősége és az aránylag nagyszámú baleset.

2. Néhány gyakorlati szempont

A vasárnap megszentelése érlel minket az örök életre, amely már a földön kezdődik. Krisztus a keresztségében meghívott bennünket, majd minden vasár-

nap és ünnepnap újra cseng toborzója. Mire hív? Bensőséges barátságra, arra, hogy kövessük őt szóban és tettben, szenvedésen és halálon át a feltámadásba. Királyi papságra hív (1Pét 2,4-10), hogy legyünk önmagunk és mások üdvösségének apostolai, papjai és prófétái. Válaszunk a minél tökéletesebb bekapcsolódás az istentiszteletbe, tanúságtétel az evangélium mellett és élet a szeretetben. Így vasárnaponként Isten megdicsőít minket, belenövünk dicsőségébe.

A közösség bekapcsolódása a szentmisébe több módon lehetséges. Mindenki számára nyitva állnak a válaszok, az énekek, a megfelelő testtartás (állás, ülés, térdelés). Egyesek külön cselekményekkel is hozzájárulhatnak: bevezetők és olvasmányok felolvasása, segédkezés az oltárnál, énekvezetés, a felajánlás előkészítése stb. – Egyes helyeken a liturgikus kör tagjai végzik az előkészítést, osztják ki a szerepeket, és segítenek a kiértékelésnél. Különböző lelki igényekkel jönnek híveink a szentmisére, ügyelnünk kell, hogy megtalálhassuk a helyes egyensúlyt. – Utóbbi időkben ismét nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a szentmise imádságos csendjének. Egyrészt ne bombázzuk a jelenlévőket a szavak áradatával, másrészt szófukarok se legyünk. Fejezze ki szentmisénk Isten közelségét és imádatát.

A mai ember gyakran nélkülözi az otthoniasságot. Ezen az úton könnyebben jut el a helyes közösségi, egyházközségi élethez. Paradoxnak látszhat tehát a külön csoportokkal, gyermekekkel, fiatalokkal, szülőkkel, öregekkel, jubilálókkal ünnepelt szentmise, amikor annyira hangsúlyozzuk a teljes egyházközség résztvételét a vasárnapi istentiszteleten. A megoldást a cél és az eszközök viszonyában kereshetjük. Ez vezethet a szemléltető eszközök használatánál is. Főként a gyermek- és ifjúsági miséknél használhatjuk a diavetítést (énekekhez, prédikáció alatt), a dramatizálást (szentírási olvasmányoknál) stb.

A közös ünneplés a testi regenerálódást is szolgálja, ami kiteljesedhet a szorongásmentes együttlétben, az otthonlétben, a kötetlen beszélgetésben, sportban, kirándulásban... A szellemi felfrissülésnek szintén sok útja-módja van: társasjátékok, olvasás, zene. A lelki megújulás eszközei lehetnek a meghitt beszélgetés, rokoni vagy baráti látogatás. A szeretetben való megújulást pedig segíti a problémák átbeszélgetése, nagyszülők és betegek felkeresése stb. A családi megújuláshoz a közös családi programok vezethetnek, főként ha közösen tervezzük meg őket. Itt ismét a helyes egyensúly megtalálása lesz a döntő: a pihenés egyik alaptulajdonsága a kötetlenség. Ne váljék tehát a vasárnap „programmá", amit „teljesíteni" kell.

3. Nevelés a vasárnap megünneplésére

A vasárnap megünneplésére nevelés színtere elsősorban a családi kör. A gyermekeket kiskoruktól neveli az ünnepi légkör és a szülők példája. Ha odahaza helyesen ünnepelünk, magukba építik a hitigazságokat, mint boldogító, erősítő és fejlesztő valóságokat. Ezért már az egészen kis gyermekeket is vigyük magunkkal a szentmisére, hadd „rendetlenkedjenek". A szentmisén is

viselkedjenek úgy, mint gyermekek: sétáljanak, kérdezzenek stb. Az áhítatra vonatkozó természetes fogékonyságuk hamarosan szárba szökik. Különösen fontos szerephez jut ennél a nevelésnél a vasárnapra eső ünnepek (húsvét, pünkösd) otthoni előkészítése és fényes ünneplése a családi körben.

Nagyon természetes, hogy ünneplésre nevel a hitoktató is. Megmagyarázza iskolás gyermekeinknek az ünnepek jelentőségét és jelentését, és felkészíti diákjait is örömteljes ünneplésre. Ezzel megerősíti a családban gyakorolt jó szokásokat, esetleg helyesbíti a hibásakat.

Ugyanezt a célt szolgálhatja a vasárnapi szentbeszéd is. A lelkipásztor a fiatal és felnőtt híveknek egyaránt útmutatást ad arra, hogyan hassa át egész életüket a vasárnap öröme és az örök élet reménye.

Felhasznált és ajánlott irodalom:
O. Semmelroth: Gott und Mensch in Begegnung, Frankfurt a. M., 1958. — Ch. Jones—G. Wainright—E. Yarnold: The Study of Liturgy, New York, 1978. — Boda L.: Erkölcsteológia III, Budapest, 1980. — J. H. Emminghaus: Die Messe. Wesen—Gestalt—Vollzug, Wien, 1976. — J. Steiner: Die Messe mitfeiern, Wien, 1979. — J. Di Giacomo: Questions Young People Ask about Jesus and the Church, Chicago, 1976.

Ruzsik Vilmos

MARILLAC SZENT LUJZA ÉS AZ IRGALMAS NŐVÉREK

Párizsban nemrég egy vaskos kötet jelent meg ezzel a címmel: „Histoire de l'Église par elle-même": az egyház története, amelynek írója saját maga. Maga Jézus Krisztus egyháza mindennapos életével, évszázados küzdelmeivel, hőseinek, szentjeinek emberfeletti áldozatával és mindenekelőtt kegyelmi életével. Szemlélhetjük, hogyan terjed a Krisztustól hozott evangéliumi láng, a szeretet a világ javára ezeken keresztül az egymást követő századokon át.

De Paul Szent Vince (1581—1660) evangéliumi személyisége uralkodik az egész 17. században — jegyzi meg Jacques Loew a könyvben. Az igazi katolikus reform hivatott mestere lett Franciaországban és műveinek terjedésével az egész világon. 1619-ben a gályarabok testi-lelki gondozását veszi magára, akiknek nyomorát tapasztalatból ismerte. Elindítja a fiatal papok lelki és szellemi képzését; létrejönnek a szemináriumok, a felszentelendők lelkigyakorlatai és a híres keddi konferenciák, ahol a papok színe-java nyer továbbképzést. 1625-ben a Missziós papok Társasága (lazaristák) Szt. Vincével az élén az egyszerű falusi népnek hirdeti az evangéliumot népmissziókban. 1633-ban kezét a legégetőbb pontra teszi: Az általánossá vált emberi nyomor jajkiáltása hangzik mindenünnen, és érzékeny papi szíve belésajdul. Már előbb is, de főleg ebben az évben sikerül mozgósítania a női lélek áldozatkészségének hihetetlenül nagy energiáit a szegények érdekében a szeretet apostolkodására.

Az arisztokrata és polgári családok asszonyai voltak az elsők. Chatillon-les-Dombes Lyon környékbeli plébánia nevéhez fűződik a plébános, de Paul Vince első alapítása. Meglátogat egy családot, amelynek minden tagja ágyban fekvő beteg, a helyzet valóban siralmas. Vasárnapi beszédében felhívja rá a hívek figyelmét. Délután, mikor maga is elindul felkeresésükre, látja, hogy sokan már visszafelé jönnek üres kosarakkal, mások meg odafelé tartanak ajándékaikkal. Odaérve látja, hogy el vannak halmozva élelemmel, de egy hét múlva talán már senki sem gondol rájuk. Mennyi jóság az emberek szívében, — de a cselekvést meg kell szervezni. Így születik meg az ún. „Szeretethölgyek" Társasága. Jóságos családanyák kötelezik magukat az ínségben szenvedők rendszeres látogatására és gondozására. Vince szabályokat ad nekik, lelkileg képzi, felkészíti őket oktatásaival. Igyekszik minden plébánia számára megalakítani a csoportot, egyházi jóváhagyást, kegyelmi ajándékokat szerez nekik. Külön fejezetet érdemelne a hőstörténet, az egyre sokasodó plébániai egyesületek és a bennük emberfeletti áldozatokkal működő hölgyek útja nemcsak a fővárosban, de szerte az egész országban, sőt annak határain is túl. Ma 750 000 tagja van „az eddig legjelentősebb nemzetközi szeretetműnek" (vö. a róluk legújabban megjelent könyvet: La Charité Silencieuse — Zajtalan szeretet —, Fêtes et Saisons, Párizs 1983).

A szenvedő Krisztus szolgálata az ínségesekben nagy sikerrel megindult, de nem minden nehézség és zökkenő nélkül. A hivatalok akadékoskodása volt az egyik. Azonkívül nem minden szeretethölgy tudott Condé hercegnőjének nyomába lépni, aki 80 lépcsőt megjárva jutott fel a beteg szobájába, egy nap felkeresett vagy 25 szegénylakást, és térdig sárosan érkezett vissza . . . A férjek közül sem mindegyik egyezett bele, hogy feleségük a pestises betegek ágyához közeledjék. Így számos hölgy személyzetén keresztül akart megfelelni kötelezettségének. A szolgák azonban nem mindig mutatkoztak alkalmasnak erre. Innen adódtak aztán a hiányosságok, amelyeket Szt. Vince észlelt, főleg a fővárosi szeretetművek működésében. Hogyan lehetne ezen segíteni? — volt az egyre égetőbb kérdés.

A falusi missziók során számtalanszor találkozott jámbor, istenfélő leányokkal. Sokan szívesen fordítottak volna hátat a világnak, hogy Isten szolgálatára szenteljék életüket, de hiányzott a szerzeteknél megkívánt hozomány. Nem állhatnának be ezek a fiatalok a szegények szolgálatába Isten szeretetéből a szeretethölgyek irányítása alatt? Érlelte magában ezt a gondolatot, és kezdte magát elszánni a cselekvésre. A fiatal falusi leányok egymás után érkeztek Isten hívó szavára és Vince úr biztatására, aki kezdte őket elhelyezni a Párizsban működő plébániai szeretetegyleteknél, főleg a St. Nicolas-du-Chardonnet plébánián, ahol a vezető de Marillac Lujza (1591—1660) volt, a leghűségesebb segítő, akit özvegysége idején mint a szentéletű „Le Gras kisasszonyt" emlegettek. Ő volt az isteni gondviselés rendeléséből arra hivatva, hogy az Irgalmas Nővérek születő társaságának anyja legyen.

De Marillac Lajos, Ferrière és Villiers urának leánya 1591. aug. 12-én született. Főúri származása ellenére a szegények jövendő anyja csaknem bölcsőjétől, zsenge korától kezdve átment az árvaság és nélkülözés minden formáján, s ezen kívül a lelki sötétség éjszakáin is. Gyermekkorától a szigorú szerzetesi élet után vágyódik. Az Isten szolgája, akinek lelkét feltárja, mást javasol. Férjhez kell mennie. Tizenhárom évig tart házas élete. Hűséggel szolgálja férjét, fiúgyermekét sok gonddal, odaadással és az anyai szeretet melegével neveli.

Mikor Szt. Vince irányítása alá került, előzőleg már részesült Szalézi Szt. Ferenc, majd Msgr. Camus belley-i püspök lelkivezetésében. Sok tökéletlenséggel terhelve érkezett és a kétségek éjszakájának közepén.

> 1623 áldozócsütörtökén — írja maga Lujza anya — nagy lelki letörtségen mentem át, amely tartott egészen Pünkösdig. Az a gondolat emésztett, elhagyjam-e a férjemet, ami régi vágyam volt, hogy így első fogadalmam legyen megvalósítható, vagyis szabadabban szolgálhassam Istent és felebarátaimat. Ezenkívül kétségem támadt, hogy ez a görcsös ragaszkodás lelkivezetőmhöz nem kötelez-e arra, hogy otthagyjam és másikat keressek. Végül pedig a legszörnyűbb kísértés szakadt rám: kételkedtem a lélek halhatatlanságában . . . Kétségek, amelyek végül is odáig sodortak, hogy ne higgyek Istenben. Ez a hármas bizonytalanság elképzelhetetlen szenvedést okozott lelkemben.
>
> A fény azonban felragyogott az agyongyötört lélek fölött:
>
> Pünkösd napján, mikor a Szent Miklós templomban misét hallgattam, egyszerre csak egy benső hang tudomásomra adta, hogy férjemmel kell maradnom, és hogy majd eljön az idő, amikor a körülmények úgy alakulnak, hogy szegénységi, tisztasági és engedelmességi fogadalmat tehetek egy Társaságban, ahol más személyek is ugyanezt teszik. Megértettem akkor, hogy olyan hely az, ahol sokat tehetek felebarátaimért; de sehogy sem értettem, miként lesz ez megvalósítható, mivel sok népet láttam ott ki-be özönleni. A lelkivezetőre vonatkozólag pedig azt a feleletet kaptam, hogy maradjak nyugodtan, és Isten majd ád egyet, akit — úgy tünt nekem — láttam is. Visszatetszést éreztem elfogadására, de végül is beleegyeztem. Azt éreztem, hogy ez a változás nem hamarosan fog történni. A harmadik gyötrő érzés is eloszlott, és szilárd biztonság lépett helyébe; éreztem lelkem mélyén, hogy maga az Isten mondta nekem mindezeket, amiket leírtam, és hogy ha egyszer van Isten, nincs miért kételkednem.

Lujza úgy jött ki ebből a vértanúságból, mint aki egy második keresztségben tisztult meg, tündökölve, erősen és sokkal vidámabban. 1623 telén Camus püspök nem tudott elmenni Párizsba, mint ahogy szokta, és elküldte lelki gyermekét Vincéhez, a gályák lelkészéhez. Mindketten kölcsönös idegenkedést éreztek egymás iránt: Lujza, mivel az atya falusiasnak, csiszolatlannak tűnt fel neki és egy kicsit szomorúnak; Vince meg a szegényekkel volt elfoglalva, és nem volt ínyére előkelő hölgyekkel foglalkozni.

Nem sokáig késett azonban a felfedezés. Lujza rájött, hogy az okosságnak, bölcsességnek és józan ítéletnek mennyi kincse rejlik az új lelkivezetőben. Vince is felfedezte, milyen fönséges szerepet tölthet majd be új lelki gyermeke a szeretet műveiben a rászorulók nagy javára.

Minden tehetségét fel kellett használnia tökéletlenségeinek lefaragására, az életszentség felé való nyugtalan és heves törtetésének mérséklésére és főleg lelkiismerete túlságos félénkségének és aggályosságának orvoslására. A bölcsesség, nyugalom és józan érzék eszközeivel vezette át ezen a nehéz iskolán. Leggyakoribb tanácsai: „Higgadt és nyugodt lelkiállapot, engedelmesség, bizalom, és nem utolsó sorban türelmes kivárása annak, hogy tisztán megjelenjék Istennek szent és imádandó akarata."

Hosszú és türelmes képzési időszak volt ez: négy évig tartott, és újabb három éves gyakorlat követte, hogy kialakuljon az az életforma, amire később leányait kellett megtanítania. Mindez a hármas elv irányítása alatt, ami gyökere, veleje és tengelye a vincés aszketikának: „Szeretni Istent kezünk munkájával és arcunk verejtékével. — Jézus Krisztust látni a szenvedő felebarátban, szeretve és szolgálva Urunkat mindegyikben és mindegyiket Urunkban. — Soha elébe nem vágni az isteni Gondviselésnek, hanem türelmesen kivárni parancsát."

Így lett de Marillac Lujza egyik legbuzgóbb szervezője a szeretetműveknek, amikor annak ideje elérkezett. Ekkor már özvegy, és fogadalmat tett, hogy úgy is marad. Férje, Le Gras Antal 1625. dec. 21-én költözött az örökkévalóságba. Nagy türelemmel ápolta több mint két éven át; jámborságával és imáival elérte, hogy a beteg nagy békében fejezte be életét.

Mint láttuk, eleinte húzódozott a felelősségvállalástól. Vincének erős kézzel kellett őt a szeretetművek felé irányítania. 1629-ig nagyon szerény eredménnyel. Eleinte csak ruhát kér a rászorulók számára. Barátnőjével, Isabel de Fay-val gyűjtik és osztogatják. (Lujza első társai, barátnői külön tanulmányt érdemelnének!) Lassan rászánta magát, hogy látogassa a missziók nyomán felkutatott szegényeket és testi-lelki bajaikon segítsen, de ideje jó részét inkább imában töltötte. Egyszerre a kegyelem bevilágított lelkébe. Nagy elhatározás lett az eredménye: Egész életét visszavonhatatlanul a szegényeknek szenteli. Ekkor írja neki Szt. Vince: „Végre, nagyrabecsült Asszonyom! Nagy örömmel hagyom jóvá ezt az elhatározást. Miért ne, mikor maga az Úr Krisztus adta ezt Önnek. Járuljon holnap a szentáldozáshoz, vizsgálja meg hibáit elhatározásának szellemében."

Három éves felkészülés után ez a „bátor asszony" — ahogy Vince őt nevezni szokta — elindult a hősies szeretet útján. Első útja Montmirail-ba vitte 1629 májusában. Magával vitt egy szabálykönyvet és egy tanulmányt Vincétől arra vonatkozólag, hogyan kell alapítani, szervezni és látogatni egy szeretetművet. Megáldozott, meghallgatta lelkiatyja tanácsait, vette áldását és felült a kocsira, amely tele volt ruhával, orvossággal, élelemmel. Egy szolgalány kísérte. Ebben a hónapban kelt az a megindító levél, amely így kezdődik: „Menjen tehát, Asszonyom, a mi Urunk nevében, aki küldi. Kérem az Ő isteni jóságát, hogy legyen Önnel mindenkor, és legyen vigasza ezen a nehéz úton!" „Az Üdvözítő

missziós életének példája áll előttünk annak végnélküli áldozatával, és mindez csak Őérte fog történni!"

Így járta be Lujza a párizsi egyházmegyét, Beauvais, Senlis, Soissons, Meaux, Chartres városát és egyéb helységeket. A telet inkább Párizsban töltötte, látogatva a plébánia szegényeit. Nehéz lenne nyomon kísérni útjait. Csak a gyakori levélváltás lelkivezetőjével ad némi tájékoztatást. „Világosan mondja meg — írja neki Vince —, hogy tüdeje vajon bírja-e a sok beszédet, és feje nem fájdul-e bele annyi zajba, gondba és zűrzavarba."

Milyen lehetett egy-egy ilyen „kiszállás", néhány példából elképzelhetjük. Beauvais városában pl. a kéregetők mint a hangyák lepték el az utcákat, tereket, kapukat és templomokat, inkább követelve, mint kérve. A város a misszió-sok általános főnökéhez, Vince úrhoz fordult, hogy csináljon rendet. Szentünk felment a szószékre, onnan magyarázta az egybegyűlt hívőknek a szeretetegyletek szervezési módját, működését és előnyeit. Örömmel látta, hogyan iratkozik fel mintegy 300 asszony és leány a szeretet gyakorlására Lujza anyánál. Elosztotta őket 18 plébániára, amelyeknek már megvolt a saját egylete. A várost magát felosztotta hat kerületre. Megindult a szervezett szegénygondozás. Mindenki fellélegzett, a város visszanyerte régi egészséges képét.

Csakhogy nem minden ment könnyen. A király helytartója pl. panaszlevelet írt bizonyos Vince pap ellen, aki mintegy két hete érkezett ebbe a városba, és lebecsülve minden királyi tekintélyt, anélkül, hogy a város hivatalos embereivel tárgyalt volna, összegyűjtött nagyszámú nőt de Marillac asszonnyal, mindenféle korú és rangú személyből, rábeszélve őket, hogy iratkozzanak be valami egyesületbe, aminek ő maga adta a szeretetegylet nevet. Körüljárnak minden héten, pénzt gyűjtenek. Élen jár az említett Vince pap és vele együtt mintegy háromszáz nő. Gyakran egybegyűlnek, hogy hallgassák vezetőjüket. Ilyen tevékenységet nem lehet tovább tűrni. — A kivizsgálás azonban elmaradt, és a feljelentés ott ragadt a túlbuzgó hivatalnok fiókjában. Látta ugyanis, hogyan változik meg a város képe néhány hét alatt ennek a merész és ugyanakkor alázatos papnak tevékenysége nyomán. Ez történt 1629 tavaszán.

Néha meg a plébánosok ellenkezésébe ütközött. Ez történt pl. Villepreux-ben. Szt. Vince elküldte Lujza anyát, kérjen bocsánatot. Vissza kell térni, ha ez a plébános akarata. „Ez az alázatos alávetettség többet ér Isten előtt, mint az a jó, amit ott tehetne. Egy szép gyémánt többet ér, mint egy kőhegy. Egy készséges engedelmesség és megalázkodás többet, mint minden szeretetcselekedet."

Óvja attól is, nehogy a népszerűség elkapassa. „Isten Fiáért mindent el kell fogadnunk! Egy igazán alázatos lélek törekszik magát megalázni, akár dicsőségben, akár megvetésben, lebecsülésben van része. Úgy dolgozik, mint a méhek: összegyűjtik a virágport a harmatcseppek alól, akár ürömre, akár rózsára hullanak."

Beauvais-ban búcsúzáskor óriási tömeg örömrivalgás között kíséri kocsiját. Egy kislány a kocsikerekek alá kerül. Csaknem gyász lett a nagy örömből. Lujza égre emeli kezét, és nagy kiáltással folyamodik Istenhez. A gyermeket teljes épségben emelik ki a kocsi alól.

Vince úr időnként egybegyűjti leányait. Elmélkedés, olvasmányok, napirend szerinti élet, előkészület a jó életgyónásra és egyáltalán egész életünknek örök célunk, az Isten felé való irányítása voltak azok a visszatérő gyakorlatok, amikkel művelte, előkészítette a talajt — maga sem tudta, hogy mire: amit éppen az isteni gondviselés akar... Lujza anya, amint így együtt látta Vince úr előtt ezeket a minden áldozatra kész jólelkű falusi leányokat, úgy érezte lelkében, ezek azok, akiket Isten Lelke ígért neki még 1623 pünkösdjén. Ekkor azonban még egyikük sem mert gondolni alapításra. 1633 májusában azt írja Vince úr, hogy „szíve még nincs eléggé megvilágosítva", mitévő legyen. Egy legyőzhetetlennek látszó akadály áll előtte. Ezért Lujza anyát is csak türelemre, imádságra és a gondviselő Istenre való hagyatkozásra inti.

> Minden kísértéssel szemben, ami lelkében támadt és elhamarkodott cselekvésre készteti, újítsa fel inkább visszavonhatatlan elhatározását, hogy életét a szegények szolgálatára szenteli Isten szeretetéből... Kövesse egyelőre azt, amire Isten meghívta: vagyis a mi Urunk rejtett életének utánzását! Távol a test és vér, az emberi okosság és akarat sugallatainak követésétől, hagyja cselekedni az Istent. Csak Benne legyen bizalma, és meg fogja látni az Ő terveinek megvalósulását... Mivel néha úgy látszik, hogy a jó, aminek elérésén fáradozunk, az Isten ügye; aztán rájövünk, hogy nem mindig az... Isten országa béke a Szentlélekben! Ő lesz az Úr, ha szívében béke lesz. Ezzel tiszteli legjobban a béke és a szeretet Istenét, ha teljesen Őreá hagyja magát.

Mi volt ez a legyőzhetetlennek látszó akadály? Női szerzetesrend és ugyanakkor az utcákon és magánházakban való jövés-menés szabadsága akkor teljesen összeegyeztethetetlen fogalmak voltak. Nem is lehetett elképzelni, hogyan törhető meg ez a begyökerezett hagyományos felfogás. Szerzetesnő és a klauzúrában élő elzártság ugyanazt jelentette. Minden más elképzelés tehát megvalósíthatatlan! Nemcsak a felelős egyházi vezetők felháborodott tiltakozásától, de maguknak a hívőknek megbotránkozásától is egyaránt lehetett tartani. Bérulle bíborosnak, Vince lelkivezetőjének viselkedése volt a legcsattanósabb bizonyíték.

De Paul Vince mégis egy csapásra összetörte a megszokott formákat. Leányai nem lesznek szerzetesnők. Nem lesz cellájuk, sem fátyoluk, sem védőrácsuk. Lakóhelyük nem kolostor lesz, hanem egyszerű ház. Főnöknőjük neve szolgálónővér lesz, a nővérek pedig „a szeretet leányai." Tudniok kell, hogy nem szerzetesnők, mivel ez nem egyeztethető össze feladataikkal.

Íme a születő intézmény klasszikus jellemzése Szt. Vince ajkáról: „Kolostoruk a betegek hajléka lesz, lakásuk a szolgálónővér háza vagy egy bérelt szoba. Kápolnájuk a plébániatemplom, folyosójuk a város utcái. Klauzúrájuk a szent engedelmesség, amelynek értelmében csak oda mennek, ahová a sze-

gények vagy betegek szolgálatára küldik őket. Rácsuk az istenfélelem; fátyoluk a szerénység; fogadalmuk, amely biztosítja hűségüket hivatásukban, az Isten gondviselésére való hagyatkozás; ünnepélyes ígéretük pedig Istennek tett önfeláldozásuk, amit kezébe helyeztek, mikor elvállalták azt, ami nagyon nehéz, de szemében a legértékesebb: az Ő szolgálatát a szegényekben és betegekben."

Vince úr vonakodása, amikor egyszer felismerte Isten akaratát, egyszerre törhetetlen elszántsággá lett. 1633 novemberében azt írja Lujzának, hogy „őrangyalaik összebeszéltek, mert mindkettőjüknek ugyanazt sugallják", és a közeli megbeszélésig még buzgóbb imára kéri. Az alapítás nagy napja november 29-én érkezett el. A Szeretet Leányainak társasága megkezdte életét. Egy kisebb közösséget válogattak ki a már ismert leányokból, és Vince úr Lujza vezetésére bízta őket.

A nővérek kissé keményített fehér fejkendői (akkori falusi viselet) egyre sokasodtak. Aznap elkezdett gurulni az a kis hólabda — Szt. Vince szerencsés hasonlata —, amelyik néhány év leforgása alatt oly nagy lett, hogy maga a Szent nem hitt a szemének. „Isten gondolt rá, leányaim, mihelyettünk. Őt kell tehát Társaságtok alkotójának neveznünk; és valóban az is, sokkal inkább, mint bárki más."

A vincés elgondolás szerint a szeretetnek két karja van. Az egyik előkészíti, a másik szétosztja a segítséget. Az első munkát a Szeretethölgyek végzik, a másodikat az Irgalmas Nővérek Társasága. Még Szt. Lujza életében mindenfelé az országban, sőt messze annak határain túl terjedt a működésük. (Ötven és fél ezernél is többen voltak már századunk ötvenes éveiben; ma, alapításuk 350 éves jubileumán, mintegy 36 000 a számuk.) Semmiféle munkától nem riadnak vissza, akár betegek ápolásáról, elhagyott gyermekek felkarolásáról, akár a szegények oktatásáról, koldusok táplálásáról, hajléktalanok befogadásáról, rokkantak és testi hibában szenvedők segítéséről van szó. Ott járnak a sebesült katonák között, a börtönök lakóinál, az elmegyógyintézetekben, mentik a veszélyben forgókat, vigasztalják az elhagyatottakat, előkészítik nagy útjukra a haldoklókat; és ha van még ezen kívül az emberi ínségnek és nyomornak valami formája, egyik sem ismeretlen előttük. A nagy karmester, Szt. Vince és leghűségesebb segítője, Szt. Lujza alapján hirdetik életükkel: „Krisztus szeretete sürget minket!" (2Kor 5,14.)

Lujza anya életáldozatának dicsőséges finálé ja azonban rohamosan közeledett. Szt. Vince úgyis élő csodának tartja, hogy ezzel a törékeny szervezettel, sok betegeskedéssel hogyan létezhetik még; a természet rendje szerint már tíz éve halottnak kellene lennie... És ő áll az emberfeletti áldozatokkal teli emésztő munkában, az Irgalmas Nővérek élén 27 éven keresztül. — 1660 februárjában kimerülten esik össze. A vég közeledik. Szeretné még hallani nagy lelkivezetőjének utolsó szavait. Vince egyik missziós papját küldi hozzá. Leányai zokogva gyűlnek halálos ágya köré. Ő még egyszer és utoljára lelkükre köti

örökségül a szegények szeretetét. Kéri az utolsó útra felkészítő szentségeket, s lelke megnyugszik. Buzdítja a nővéreket, tartsanak ki szent hivatásukban, egymás szeretetében, Jézus Krisztus követésében és végül Szűz Mária különös tiszteletében és gyengéd gyermeki szeretetében. Így hunyta le szemét 1660. márc. 15-én, 69 éves korában.

Krisztus, az ítélő Bíró, aki egyedül a szeretet törvényét tartja mérceként szeme előtt, milyen tárt karokkal fogadhatta! A közbenjárására történt csodák éreztetnek valamit ebből... Az Egyház is örömmel vette ezt tudomásul, mikor XV. Benedek boldoggá, XI. Pius pedig szentté avatta; tiszteletre és példaképül állították az üdvösségre törekvő hívők szeme elé.

AZ ÉRTÉKESEN TÖLTÖTT VASÁRNAP TÍZPARANCSOLATA

+ Kezdjük el az ünnepet megelőző este ősi keresztény szokás szerint. Zene, olvasás, játék, a szokottnál kissé ünnepélyesebb vacsora jellemezze a szombatot.
+ Vasárnapra tegyünk félre minden kenyérkereső munkát: a cél a felüdülés legyen.
+ A szentmise az egész nap hangulatát megadja.
+ Forduljunk e napon mások felé, szerezzünk másoknak örömet, s adjunk tovább valamit saját lelki derűnkből.
+ A zsidó közmondás szerint: „Bűn, ha valaki ünnepnapon szomorú!" Ezért vigasztaljunk, betegeket látogassunk, és örüljünk, ha örülhetünk.
+ Tartóztassuk meg magunkat az epés kritikától. A vasárnap legyen a pozitívumok napja, amikor csak a jó felé állunk nyitottan.
+ Keressük az emberi közösséget, ne húzódjunk vissza magányunkba. Gondjainkat hagyjuk a hétköznapokra. Közös asztal, baráti kör, kirándulás, játék: ennek ideje a vasárnap.
+ Legyen időnk a csendes imára is, amikor a mennyei Atyával találkozunk, és megbeszéljük vele hetünket.
+ A rendkívüliségek halmozása általában nem szerencsés eltöltése a vasárnapnak. Sokkal többet ér másokért tenni valamit.
+ Mi oltja ki az ünnep békés hangulatát? A hajsza és a mértéktelenség, ami nemcsak az evésre-ivásra vonatkozik, hanem a szórakozások halmozására is. A vasárnap célja nem az, hogy agyonverjük az időt, hanem hogy feltöltődjünk.

A PÁPA HOMÍLIÁJA A CZESTOCHOWAI JUBILEUMI ÜNNEPSÉGEK ZÁRÓMISÉJÉN

1. „Az Úr hatalmas, nagy dicséret áldja! / Az Isten városában szent hegye. / Hegycsúcs, amelynek nincs párja, / a földkerekség öröme. / Ahogy hallottuk, látta is szemünk, / Hadak Urának városában, / az Isten városában. / Megőrzi mindörökre Istenünk" (Zsolt 48,2-3.9).

A zsoltárnak ezekkel a mai liturgiából vett szavaival mindenekfölött dicsőséget akarok adni az Egy Istennek. Az Örök Isten, Atya, Fiú és Szentlélek dicsőségére, a legfölségesebb Szentháromság dicsőségére üli meg ünnepélyesen a lengyel egyház, pásztorainak vezetése alatt a nemzeti jubileumot, s egyben Jasna Góra 600. évfordulóját. Hat század óta van jelen ezen a „szent hegyen" az Istenszülő, mint nemzetünk Anyja és Királynője, kegyképe által, amely annyi kegyelmi adományról híres.

Íme zarándokként jövök, hogy megadjam a dicsőséget az Örök Istennek hazámnak ebben a nemzeti szentélyében. Maga Jasna Góra Úrnője, mint az Úr szolgálóleánya adja itt vissza a legfölségesebb Szentháromságnak mindazt a tiszteletet és dicsőítést, mindazt a szeretetet és hálát, amit itt kap.

(2. A Szentatya megköszönte Istennek, hogy eljöhetett ide, ahol „elég lélegzetet venni, hogy Istent lélegezzük be." Szívélyesen üdvözölte a jelenlevőket.)

3. A liturgia Jasna Góra szentélyének csodálatos misztériumát mindenekelőtt Szent János evangéliumának a kánai menyegzőről szóló részletével fejezi ki.

Ez a szöveg Jézus Anyjának jelenlétéről beszél — „Jézus anyja is ott volt" —, valamint arról, hogy meghívták magát Jézust és tanítványait is. Az esemény Mária Fia tanítói tevékenységének kezdetén történik, galileai nyilvános tevékenységének elején.

Az evangéliumi történet mindenekelőtt keresztségünk millenniumát idézi föl bennünk. Valóban: a 966-os évnek ezzel az eseményével, a történelmünk kezdetén álló kereszténységgel Jézus Krisztust meghívtuk hazánkba, mint valami lengyel Kánába. Vele együtt meghívtuk Anyját, és ő is nyomban eljött. Eljött és jelen volt Fiával együtt, amint a lengyel kereszténység első századainak számos tanúbizonysága erősíti, különösen is a „Bogurodzica" (Istenszülő) ének.

Az 1982/83-as év mintegy új alakot ad történelmünkben ennek a meghívásnak. A Jasna Góra-i kegykép új jelét hozza Jézus Anyja jelenlétének. Azt lehet mondani, hogy akkor magát Krisztust is újféleképpen hívtuk meg történelmünkbe. Meghívtuk, hogy nyilvánítsa ki üdvözítő hatalmát, amint először a galileai

Kánában tette. Meghívtuk, hogy a lengyel föld fiai és leányai a világ Megváltója üdvözítő hatalmának sugárkörébe jussanak.

A galileai Kánában Mária azt mondja a menyegzői lakoma felszolgálóinak: „Tegyétek meg, amit mond" (5. v.), vagyis tegyetek meg mindent, amit csak mond. 1382-től fogva Mária itt van e föld fiai és leányai, egész nemzedékei előtt, és ugyanezeket a szavakat ismétli. Ilyenformán Jasna Góra az evangelizálás sajátos helyévé válik. A Jóhír szava itt kivételes kifejező erőre tesz szert, ugyanakkor pedig az Édesanya mintegy közvetítőjévé lesz. Jasna Góra vitte bele hazánk egyháztörténetébe és egész lengyel kereszténységünkbe azokat az anyai vonásokat, amelyeknek eredete a kánai eseményre nyúlik vissza.

4. „Tegyetek meg mindent, amit csak mond." És mit mond nekünk Krisztus? Nem azt mindenekelőtt, amit a mai második olvasmányban, Szent Pál galata levelének oly tömör szövegében találunk?

„Isten elküldte a Fiát, aki asszonytól született, és ő alávetette magát a törvénynek, hogy kiváltson minket a törvény szolgaságából, hogy a fogadott fiúságot elnyerjük. Mivel az Isten fiai vagytok, Fia Lelkét árasztotta szívünkbe az Isten, aki őt így szólítja: Abba, Atya! Tehát nem vagy többé szolga, hanem fiú, s ha fiú, akkor Isten kegyelméből örökös is" (Gal 4,4-7).

Ezt mondja nekünk Krisztus, nemzedékről nemzedékre. Mondja mindazzal, amit tesz és amit tanít. Mondja mindenekelőtt azzal, aki. Isten Fia ő — és azért jön el, hogy a gyermekké fogadással ajándékozzon meg. A Szentlélek erejéből kapjuk meg Isten gyermekeinek méltóságát, és e Lélek erejében mondjuk Istennek: „Atyánk!" Mint Isten gyermekei nem lehetünk rabszolgák. Istenfiúságunk a szabadság örökségét hordja magában.

Krisztus, aki anyjával együtt jelen van egy lengyel Kánában, nemzedékről nemzedékre elénk tárja a szabadság nagy ügyét. A szabadságot Isten adja az embernek, méltósága mértékeként. De ugyanakkor feladatként is: „A szabadság nem könnyebbség, hanem a nagyság fáradsága" (L. Staff: Íme a te éneked). Az ember ugyanis jól vagy rosszul használhatja a szabadságot. Építhet vagy rombolhat vele. Jasna Góra evangelizációjában benne rejlik az Isten gyermekei örökségére való meghívás. Meghívás arra, hogy éljük a szabadságot. Hogy jól használjuk fel. Hogy építsünk és ne romboljunk.

Ennek a Jasna Góra-i evangéliumi üzenetnek — hogy Isten gyermekeihez méltó szabadságban éljünk — hosszú, hat évszázados története van. Mária a galileai Kánában együtt működik Fiával. Hány zarándok vonult át Jasna Góra szentélyén hat századon át? Hányan tértek meg itt, szabadságuk rossz használatáról a jóra térve? Hányan szerezték vissza a fogadott istengyermekség igazi méltóságát? Mi mindent beszélhetne erről a Jasna Góra-i kép kápolnája? Mi mindent mondhatnának az egész bazilika gyóntatószékei? Mit mondhatna a keresztút a fal mentén? A lelkek történetének roppant fejezete! Ez talán Jasna Góra 600. évfordulójának legalapvetőbb dimenziója. Megmaradt és fennmarad továbbra is e föld fiaiban és leányaiban, amikor Isten elküldi szívükbe Fiának Lelkét, úgyhogy teljes belső igazsággal kiálthatják: „Abba, Édesapa!"

5. Mindamellett a szabadság Jasna Góra-i evangéliumi üzeneténk van egy másik dimenziója is. Ez a nemzet szabadságának, a szabad, önálló állam méltóságába visszaállított hazának a dimenziója. A nemzet akkor szabad igazán, amikor mint egységes kultúrától, nyelvtől és történelemtől meghatározott közösség alakulhat ki. Az állam akkor uralkodik szilárdan, amikor kormányozza a társadalmat és egyben szolgálja a társadalom közös javát, s megengedi a nemzetnek, hogy saját jellegzetes mivoltában, saját identitásában megvalósíthassa önmagát. Ez többek között magával hozza megfelelő föltételek megteremtését a kultúra, a gazdasági élet és a társadalmi közösség más életviszonyai terén. Az állam fensőbbsége mélyen hozzá van kötve ahhoz a képességéhez, hogy előmozdítsa a nemzet szabadságát, vagyis olyan föltételeket hozzon létre, amelyek megengedik számára, hogy kifejezze minden történelmi és kulturális sajátosságát, tehát önálló legyen az állam segítségével.

Ezek az elemi erkölcsi igazságok drámai módon vetődnek elénk a századok folyamán, amelyeken át a Jasna Góra-i kegykép nemzetünk történelmében az Istenanya különleges jelenlétéről tanúskodott.

(6. A pápa itt röviden áttekintette hazája történelmét.)

A Jasna Góra-i kép hatszáz éves jubileuma mintegy elengedhetetlen kiegészítése a millennium ünnepének. Kiegészítése a nagy ténynek, amely lényeges az emberek történetére és a nemzet történelmére vonatkozólag.

Ennek a ténynek a neve: Lengyelország Királynője.

Ennek a ténynek a neve: Édesanya.

Igen nehéz földrajzi-politikai helyzetünk van. Igen nehéz történelmünk, különösen az utóbbi századokban. A történelem fájdalmas tapasztalatai megélesítették érzékenységünket az ember és a nemzet alapvető jogainak terén; különösen ami a szabadság és önálló lét jogát, a lelkiismereti és vallásszabadságnak meg az emberi munka jogainak tiszteletben tartását illeti. Vannak különféle gyögeségeink és emberi hibáink is, bűneink, sőt súlyos bűneink, amelyeket állandóan szemünk előtt kell tartanunk, és állandóan szabadulni törekedni tőlük.

De kedves fivéreim és nővéreim, szeretett honfitársaim, mindezek közepette Jasna Górában Édesanyánk van.

Gondos, figyelmes Anyánk, mint a galileai Kánában volt.

Igényes Anyánk, amint minden jó anya igényes.

De ugyanakkor segítő Anyánk: ebben fejeződik ki anyai Szívének hatalma.

Végül pedig ő Krisztus Anyja, azé a Krisztusé, aki — Szent Pál szavaival szólva — állandóan ismétli minden embernek és minden népnek: „Nem vagy szolga, hanem fiú, s ha fiú, akkor Isten kegyelméből örökös is" (Gal 4,7).

7. A mai evangélium tartalmának megfelelően meg szeretnénk hívni Krisztust hazánk jövendő történelmi fejlődésébe, úgy, ahogyan, Anyjával együtt, meghívták a galileai Kánába.

Pontosan ezt jelenti a Jasna Góra-i jubileum hazánkban. A köszönet és egyben a meghívás idejét.

Úgy esett, hogy ez a mi Jasna Góra-i nemzeti jubileumunk egybeesik a megváltás évének jubileumával az egyetemes Egyházban. Csatlakozunk a világnak a kereszten végbement megváltásához az azóta eltelt ezerkilencszázötven éven át; ugyanakkor előre tekintünk a dátum felé, amely majd lezárja az emberiség történelmének Krisztus utáni második évezredét, és megnyitja a harmadikat.

Íme, ebben a történelmi összefüggésben szeretnénk meghívni jövendőnkbe Krisztust, a Jasna Góra-i Madonna által. Mindenekelőtt közvetlen jövőnkbe, az emberek és a nemzet jelenlegi nemzedékének határain belül. Egyben pedig a távolabbi jövőbe, a Mindenható Isten akarata és rendelése szerint.

Mondjuk Krisztusnak Mária által: légy velünk mindenkor!

És ezt a meghívást itt, Jasna Górában helyezzük eléje.

9. Öleljük át szemünkkel és szívünkkel ezt az egész szentélyt: Jasna Górát, a mi lengyel galileai Kánánkat.

Gondoljunk jövőnkre. És a jövő ma kezdődik. Ma együtt vagyunk itt az Úr 1983-as esztendejében.

Ma a szemedbe nézünk, ó Mária!

Ó Mária, aki láttad a galileai Kánában, hogy „nincs több boruk" (Jn 2,3)...

Ó Mária! Te tudod, mi minden hiányzik nekünk! Tudod mindazt, ami fáj. Ismered szenvedéseinket, bűneinket és vágyainkat. Tudod, mi bántja a szíveket abban a nemzetben, amelyet a millenniumra „a szeretet anyai rabszolgaságában" neked szenteltek...

Szólj Fiadhoz!

Szólj Fiadhoz nehéz mánkról. Szólj erről a nehéz máról ahhoz a Krisztushoz, akit eljöttünk meghívni egész jövendőnk tartamára. Ez a jövendő „ma" kezdődik, és attól függ, milyen lesz a mánk.

A galileai Kánában, amikor elfogyott a bor, azt mondtad a szolgáknak, Krisztusra mutatva: „Tegyétek meg, amit nektek mond" (Jn 2,5).

Mondd ezt a szót nekünk is!

Mondd mindig! Mondd fáradhatatlanul! ó Krisztusnak, a jövendő világ Urának anyja...

És tedd, hogy ebben a nehéz mában meghallgassuk Fiadat. Meghallgassuk nap mint nap és minden tettünkben. Meghallgassuk akkor is, amikor nehéz és követelő dolgokat mond. Kihez menjünk? Nála vannak az örök élet igéi! (vö. Jn 6,68)

Az Evangélium a fáradság öröme, s egyben az öröm és az üdvösség fáradsága.

Ó Anyánk! Segíts nekünk, hogy, szívünkben az Evangéliummal, áthaladhassunk nehéz mánkon a jövő felé, amelyikbe meghívtuk Krisztust.

Segíts nekünk, hogy nehéz mánkon át a felé a jövő felé haladhassunk, amelybe meghívtuk Krisztust, a Béke Fejedelmét is.

10. Öleljük át még egyszer tekintetünkkel és szívünkkel Jasna Góra-i szentélyünket. Figyeljünk a mai liturgiából a zsoltár szavára: „Kerüld körül Sion

hegyét, járd körbe, / számold meg tornyait, vizsgáld meg falait, / a fellegvárat vedd szemügyre. / S kiáltsd a jövő nemzedék felé: / Ez mind az Istené!" (Zsolt 48,14)

HÁZASSÁG, CSALÁD ÉS EUKARISZTIA

A svájci püspökök körlevele 1982 Szentcsalád ünnepén

Kedves Testvéreink! Mindannyian bizonyos kényszerűségeknek vagyunk alávetve munkánkban, sőt még szabadidőnkben is vannak kötelezettségeink. Egyesek fontosak, mások kevésbé. Van, amelyik örömet okoz, a másik kevésbé. Terminusok, amelyek szorítanak, vagy terminusok, amelyek tetszés szerint tölthető időt nyitnak meg számunkra.

Ebben a pillanatban (ti. a körlevél felolvasásakor) is egyik kötelességeteket tartjátok meg: részt vesztek a vasárnapi eukarisztián. Vajon ez egy kötelesség, egy heti terminus sok más között, vagy pedig egészen sajátos természetű?

Mi püspökeitek szeretnénk elmélkedni ezen mindnyájatokkal együtt, akik most itt vagytok, főleg pedig veletek, apák és édesanyák, veletek, családok, hiszen ma a Szentcsalád ünnepét üljük.

Támaszt keresve

Meg vagyunk győződve, hogy a vasárnap, az eukarisztia megünneplésének napja, életünk egyik különösen jelentős terminusa. Sokan emelik ma fel szavukat, hogy jelezzék a házastársakra és családokra nehezedő sokféle terhet. Egyesek odáig mennek, hogy magát a házasság intézményét is megkérdőjelezik. Házasságok felbomlanak. A családok mind kevésbé részesei egy nagyobb egésznek, amely képes fenntartani őket. A szülőknek az a benyomásuk, hogy magukra maradtak a gyermekeik nevelése közben felvetődő problémák megoldásában. A gyermekek és fiatalok benyomása viszont az, hogy a család már nem az otthonosság és biztonság helye többé.

Felvetődik hát a kérdés: hol találják meg a házaspárok és a családok az olyannyira szükséges támaszt? Honnan merítsenek új erőt, hogy éljék a házasságot, és felvirágoztassák a családot?

Mint keresztények tudjuk, hogy támaszkodhatunk Isten segítségére; tőle jön az erő és bátorság. Nem akarjuk ezzel azt mondani, hogy lebecsülnénk a hitvesi és családi problémák szakértőinek közreműködését. Nem kerüli el figyelmünket az a segítség sem, amelyet a különleges társadalmi intézmények adnak a nehézségben levő családoknak. Ezeknek nagy a jelentőségük, és méltók állandó figyelmünkre. De Isten segítsége nélkül mindez a segítség

egymagában a homokon épült házhoz hasonlítana, amiről az Evangélium beszél (vö. Mt 7,24-27).

Sok lehetőség van arra, hogy találkozzunk Istennel, megismerjük őt és támaszra találjunk benne. E találkozás egyik kiváltságos eszközét ajánlja fel nekünk az eukarisztia megünneplése. Krisztus, Isten Igéje és Isten Fia van ott jelen közöttünk a kenyér és a bor színe alatt.

Az eukarisztiában Isten elkötelezi magát az ember mellett

Krisztusban Isten teljesen elkötelezte magát az ember iránt. Mindörökre. Ennek az elkötelezésnek ragyogó jele az eukarisztia. Ez az elkötelezés minden emberre vonatkozik, különös módon is a házasság kötelékével egyesített hívekre és a családra.

A szövetség

Az eukarisztia az új és örök szövetség ünneplése. „Ez az én vérem kelyhe, az új és örök szövetségé, a vér, amely értetek és sokakért kiontatik" — mondja a pap az átváltozás szavaiban. A házasság is szövetség. Egyes házassági szertartásokban néha ezt a kifejezést találjuk: „Házasságot kötünk: életre szóló szövetséget." Ez a kifejezés mélyértelmű. Az Ószövetségben a próféták úgy mutatták be a házasságot, mint Isten Izrael népével kötött szövetségének képét. Az Újszövetség újra felidézi ezt a fogalmat: „Ezért az ember elhagyja apját, anyját, feleségével tart, és a kettő egy ember lesz. Nagy titok ez, én Krisztusra és az Egyházra vonatkoztatom" (Ef 5,31-32).

A házasság titka abban van, hogy Krisztus szövetségét és egységét képviseli Isten új népével. Mivel pedig az eukarisztia ezt az új és örök szövetséget ünnepli, ugyanúgy ünnepli a hitvesek egységét is, hiszen az ő házasságuk Krisztus és az Egyház egységének képe. Az eukarisztiában Krisztus nem csupán minden egyes hívő iránt kötelezi el magát, egyénileg vagy az egész közösséggel együtt, hanem egész különösen azoknak, akiknek titokzatos módon kell kinyilvánítaniok az ő szeretetét teste, az Egyház iránt.

A szeretet

Az eukarisztia Urunk szeretetét ünnepli. Megemlékezünk haláláról. Szeretetből szolgáltatta ki magát érettünk: „Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért. Ti a barátaim vagytok" (vö. Jn 15,13-14) — mondja Jézus. Krisztus szeretete fel akarja szítani a mienket, és minden bizonnyal a hitvesekét is, akiknek a szeretete törékeny és sok veszedelemnek kitett. Eukarisztiát ünnepelve rájövünk, mennyire igazak a szavak, amelyeket ennek a napnak első olvasmányában hallottunk: „Minthogy Isten kiválasztott benneteket, hívei és szeretett gyermekei vagytok..." (Kol 3,12) Itt találják az erőt a házastársak és velük az egész család, hogy megvalósítsák olvasmányunknak ezt a másik parancsát: „Legfőként pedig szeressétek egymást" (3,14).

Az eukarisztia Isten hűségét ünnepli. Megemlékezünk benne az Úr feltámadásáról. Az Atya nem hagyta a halálban Jézus Krisztust. Új életre támasztotta fel.

Isten hűsége segítségére siet a mi hűségünknek, különösen is azoknál, akiket a házasság köteléke fűz össze, mivel hűségük gyakran van kitéve veszélynek. „Hűséges az Isten, erőtökön felül nem hagy kísérteni" – mondja Pál apostol a korintusiakhoz írt levelében (1Kor 10,13). Isten hűsége segítségünkre jön, amikor nehézségek árnyékolják be a hitvesek egységét. A kálvária sötétje eloszlik a feltámadás hajnala előtt. Istennek ebbe a hűségébe vetjük reményünket és bátorságunkat.

Az Úr saját teste közlésével viszi tökéletességre velünk kötött szövetségét idelent. Akkor adja a hitveseknek a hűség erejét; szeretetét és hűségét beleleheli emberi szeretetükbe, emberi hűségükbe. Íme, így szilárdítja meg a családi közösséget.

Hát csupán fontos kötelesség-e az eukarisztia? Nem kell-e inkább úgy tekintenünk az Úrnak ezt az ajándékát, mint a hét csúcsát, legkiemelkedőbb idejét? Akkor is és talán éppen akkor – hiszen nem vagyunk képesek úgy átélni ezt a nagy titkot, amint szeretnénk –, amikor gyötörnek a gondok, és Isten nagyon távolinak tűnik.

A közösség támogató ereje

Az eukarisztia Isten népének együttes ünnepe is. Ma, amikor hitünk oly gyakori támadásoknak van kitéve, rászorulunk a hozzánk hasonlók bátorítására. Az egész plébániaközösség kötelessége, hogy körülvegye és segítse a házastársakat és a családokat. Ez a kötelesség az Egyháznak a házasság iránti elkötelezettségéből fakad, mert a házasságot az Egyház közösségében kötik, az biztosít neki támogatást és kezességet. Az eukarisztiával a közösség kiváltságos módon betöltheti ezt a kötelességét. A közösség hite hordozza az egyszerű hívő hitét, a hitvesekét és a családokét. Az ének, az ima, az elmélkedés, mindez egybegyűjti a népet Ura előtt.

Még jobban kell dolgoznunk azon, hogy a családok találkozzanak közös szentmiséken, amit tapasztalatcserének kellene követnie. Ez történhetnék egy lakónegyed gyűlésén, vagy szülői esten. De azoknak a magányos személyeknek is helyet kell ott biztosítani, akik egyedül találják magukat a nevelés kötelessége előtt. Mindenkinek szüksége van rá, hogy hitében erősítsék, megszilárdítsák. Meg akarjuk ragadni itt az alkalmat, hogy köszönetet mondjunk azoknak, akik a vallási szertartások alatt a gyerekekkel foglalkoznak, és így lehetővé teszik, hogy a házastársak együtt vegyenek részt az eukarisztián.

Mindezek után nem gondoljátok-e hogy Isten népének ez az eukarisztikus ünnepe hetünk kiemelkedő ideje?

Begyökerezve az életbe

A vasárnapi ünneplés sajátos jelleget kell, hogy adjon az egész hétnek. Bele kell építeni a mindennapi életbe. Úgy, ahogyan az apostol mondja a kolosszeieknek: „Tegyetek mindent Urunk Jézus nevében, így adjatok hálát általa Istennek, az Atyának" (Kol 3,17).

Ezzel kapcsolatban szeretnénk felidézni sok szülő nehéz gondját, akik szomorkodnak, hogy gyermekeik nem járnak már, vagy nem akarnak többet járni a vasárnapi eukarisztiára. Nincs „deus ex machina" megoldásunk erre a problémára. Rengeteg türelem és reménység kell hozzá. De nem lenne-e jó azzal adni meg a fiataloknak a vasárnap megszentelésének értelmét, hogy keresztényibb módon éljük a hét minden napját? Nem kellene-e fölfedeztetni velük különösen azt, hogy az eukarisztia Isten ajándéka, megelőzve mindazt, amit mi tehetünk? Isten ajándéka minden egyes napunkra. Olyan ajándék, amely értelmet tud adni életünknek, fényt vetít bele.

Kérjük a hitveseket és a családokat, figyeljenek különösen erre az üzenetre. Tanulmányozzák a szülők gyermekeikkel együtt, és elmélkedjenek rajta.

Befejezésül még egyszer Pál apostolt idézzük: „Krisztus békéje töltse be szíveteket, hiszen erre vagytok hivatva, hogy egy testet alkossatok benne" (Kol 3,15).

Imádságunkban azt kérjük, hogy az apostolnak ez a buzdítása váljék valóra otthonaitokban és plébániáinkon.

Püspökeitek

A VASÁRNAP KORONATANÚJA A II. SZÁZADBÓL

Szent Justinus (Jusztinosz), világi ember, filozófus és vértanú, Szamariából származott pogány szülőktől. Mint fiatalember különböző filozófusok iskoláit látogatta, de csak Jézus hitében talált megnyugvást. Rómában igen látogatott iskolát alapított, és írásaival is szolgálta a keresztény hitet. Legfontosabbak: „Beszélgetés a zsidó Tryphonnal" és két Apológiája. Az elsőből (amit 150-ben írt) valók az itt közölt részletek. 166-ban vértanúságot szenvedett hitéért.

Az első két részlet a keresztségi szertartás befejezéseként megült eukarisztiára vonatkozik, a harmadik a vasárnapi misére. Az író célja az volt, hogy megcáfolja a hamis híreszteléseket a keresztények állítólagos erkölcstelen szertartásairól. Ez az ókeresztény liturgia első megbízható leírása. Egyszerűen tudósítani kíván arról, ami az összes egyházban szilárdan megállapodott szokás és gyakorlat volt. Hiszen keletről jött és és nyugaton, Rómában írta művét. Mindez nagyrészt megmaradt a mise további története során, lényegében a mai napig. A gyülekezés napja a vasárnap; először az ó- és újszövetségből olvasnak, utána következik a homília és közös imádság. Az „eukarisztiát" (hálaadást) a celebráns mondja. A közösség szerepe a jóváhagyó „Amen". Különben Justinus Dialógusaiban szerepel az eukarisztiára vonatkozólag a „thüszia" (áldozat) kifejezés is.

Miután megkereszteltük azt, aki megvallja hitünket és csatlakozik hozzánk, bevezetjük az úgynevezett Testvérek gyülekezetébe. Ott közösen könyörgünk önmagunkért, az új keresztényért és másokért az egész világon... Az imák befejezése után csókkal üdvözöljük egymást. Azután a testvéri gyülekezet vezetője elé kenyeret hoznak és egy kelyhet vízzel és borral. Kezébe veszi, hódolattal dicsőíti a Mindenek Atyját a Fiú és a Szentlélek nevében, és hosszan hálát ad az adományokért, amelyekre ő méltatott. Mikor befejezi az imát és hálaadást, az egész ott álló tömeg jóváhagyólag felkiált: Amen. Amen héber szó, jelentése: Úgy legyen. Majd miután az elnöklő egyházi személy hálát adott és a nép is csatlakozott hozzá, a diakónusok — így hívják nálunk őket — minden jelenlevőnek kiosztják a kenyeret és a bor-víz-keveréket, amely fölött hálát adtak, s elviszik a távollevőknek is (65. fejezet).

Ezt az eledelt mi magunk között Eukarisztia néven ismerjük. Csakis az részesülhet benne, aki meg van győződve tanításunk igazságáról, és megtisztult a keresztség fürdőjében (66. fej.).

... A napról elnevezett napon pedig a városokban és vidéken mindenki összegyűl közös ünneplésre. Ekkor felolvassák az apostolok iratait vagy a próféták írásait, ameddig az idő engedi. Miután a felolvasó megfelelt feladatának, a gyülekezet vezetője szózatot intéz a jelenlevőkhöz, sürgetően buzdítva hallgatóit, hogy váltsák valóra életükben ezeket a gyönyörűséges tanításokat. Azután valamennyien felállnak és imádságokat mondanak, amint fentebb már jeleztük, előhozzák a kenyeret és a vízzel kevert bort, és a vezető a tőle telhető legjobban imát mond és hálát ad. A nép Amennel kapcsolódik be. Azután minden jelenlevőnek kiosztják azokat a dolgokat, amelyek felett a hálaadás elhangzott, és a diakónusok elvisznek egy részt a távollevőknek. Azonkívül a jómódúak adakoznak, amennyit akarnak. Ami összegyűlt, azt a vezetőhöz viszik, és ő segíti belőle az árvákat és özvegyeket (67. fej.).

Örök és Irgalmas Isten, Te szereted a békét, a szeretetet, az egységet és nem a széthúzást. De mivel a kereszténység elfordult Tőled és eltávolodott az igazságtól, Te hagytad a megátalkodott széthúzást és elkülönödést, hogy szégyentől tetézve, Hozzád, az egység Istenéhez visszatérjen.

Szegény bűnösök, Hozzád esedezünk: küldd el Szent Lelkedet, általa egyesítsd, ami szétoszlott és békítsd ki, ami szétvált.

Add kegyelmedet, hogy megtérjünk egységedhez: egyedül csak a Te igazságodat keressük. Távolítsd el tőlünk mindazt, ami széthúz, hogy ugyanegy érzéssel, egy értelemmel, egy kifejezésmóddal Jézus Krisztus iránt, közös szájjal dicsérhessünk és áldjunk Téged, mennyei Atyánkat, Jézus Krisztus által, a Szentlélek egységében, mindörökké. Amen.

Luther Márton

A SZENTATYA LENGYELORSZÁGBAN

II. János Pál pápasága alatt másodszor látogatott el hazájába. Az 1979 óta eltelt négy év aránylag rövid idő, de sok és nagy változást hozott az ő életében is, a lengyel egyházban is. Meghalt Visinszkij bíboros, nyomába József Glemp lépett. Lengyelország nagy társadalmi válságokon ment át, s ezek megoldására a vezetőség mindinkább igénybe veszi az egyház tekintélyét. Maga a pápa kis híja életével fizetett a török merénylő golyójáért. Mindezek a súlyos események valamiképpen rávetették árnyékukat az idei útra. A négy év előtti kölcsönös önfeledt ujjongással szemben most csendesebb, komolyabb, meggondoltabb volt az alaptónus. A lényeg természetesen változatlan maradt. Egyfelől a pápa minden percét – olykor még a rövid éjszakai pihenőből is elvonva – és minden erejét honfitársai erősítésére, vigasztalására szánta, másfelől az emberek százezrével, milliószám tódultak látására, hallására, s adtak kifejezést ragaszkodó szeretetüknek, ha kevésbé hangosan is, de annál több ötletességgel.

Az Osservatore Romano cikkírója szerint ez az utazás „az egyensúly mesterműve" volt a Szentatya részéről. Mert egyformán kevéssé kielégítő lett volna, ha csak miséket mond és imádkozik, anélkül, hogy tudomást venne a fennálló problémákról és osztoznék bennük, – vagy ha beavatkozik a napi politikába, és így veszélyezteti a látogatás lelkipásztori jellegét. Ő azonban össze tudta olvasztani az elveket a realitással, népe életének lelki-vallási és társadalmi oldalait, állandóan egy magasabb szinthez: a feltétlen emberi és keresztény értékek erkölcsi követelményeihez viszonyítva. Értett hozzá, hogy szóvá tegyen mindent, ami honfitársai szívét nyomta, anélkül, hogy bárkit megbántson, vagy zabolátlan szenvedélyeket keltsen. Nyíltan, de a kellő tisztelettel tárgyalt a vezetőkkel. Hirdette a jogokat és a kötelességeket egyaránt. „Nem akarunk olyan Lengyelországot, ami nem kerül nekünk semmibe." Megértette az emberekkel, hogy a polgári élet megjobbítása hosszú, türelmes közös munka és szakadatlan párbeszéd műve. Mindenütt úgy viselkedett, mint igazi főpap és igazi pap: teljes készséggel, részvéttel, gonddal, lelkipásztori szeretettel közeledve emberekhez és problémákhoz; és mint igazi lengyel, aki szívében hordja népe történelmét és máriás áhítatát.

Ha megpróbáljuk ennek a hétnek (június 16–23.) zsúfolt programját és megnyilatkozásait valamiképpen súlypontok köré csoportosítani, talán éppen ez lenne az első szembetűnő: a „történelmi" jelleg. A pápa kifogyhatatlan volt a lengyel múlt dicsőségének és fájdalmainak fölidézésében. Szavait jelképes

aktusokkal támogatta: így amikor Varsóban Szobieszki János király szíveréklyéjénél vagy Poznanban az első két lengyel király sírjánál tisztelgett. Ez máris azonos hullámhosszra hozta hallgatóival, erőt és bátorítást nyújtott nekik. De nem fukarkodott a tanulságokkal sem: mi következik mindebből a jelenre nézve. Így a nemzeti élet páratlan, szerves egységét tárta a hívek elé.

Auschwitzba ezúttal nem látogatott el, de amit az szimbolizál, azt háromszor is erőteljesen kifejezésre juttatta. Először Varsóban a hírhedt „Pawiak" náci börtön meglátogatásával, majd indulása előtt megállva és imába merülve a volt gettó helyén emelt emlékmű előtt. Végül Niepokalanówban, „a Szeplőtelen városában", ahol fölkereste Kolbe atya celláját, és fogadta korábbi lágerlakók egy küldöttségét. Az ott mondott szentmisén áldotta meg 70 misszionárius keresztjét. A misén részt vett Gajowniczek is, akiért P. Kolbe életét áldozta.

A másik nagy nehézkedési irány, a földivel éppen ellentétben, „a mennyei hierarchia" felé mutatott. A múltból a jelenen át az időtlenségbe. Hogy az út lelki központja Czestochowa volt, azt mondani is fölösleges. Három napon át éjszakára is oda tért vissza a pálos kolostorba, és együtt énekelte a zarándokok tömegeivel a híres este 9 órai fohászt: „Mária, Lengyelország Királynője, közel vagyok hozzád, megemlékezem rólad, virrasztok!" A fekete Mária előtt mondta el szívéből szakadt legbensőségesebb könyörgéseit, nyilvánosan és csendes elmerülésben. Hálás emlékül hagyta ott neki azt az övet, amelyet a merénylő golyója átlyukasztott. Szentmiséi folyamán egész sor Mária-képet koronázott meg az ország különböző tájairól. Jellemző, hogy a sziléziai bányavidéken Piekary kegyhelyet a pápa maga akarta fölkeresni, de ott lehetetlen volt akkora területet találni, ahol az emberek elférjenek. Hogy Piekaryba zarándokolhasson – állapította meg mosolyogva –, ahhoz magának Piekarynak kellett zarándokútra kelnie. Csakugyan: a kegyképet Katowice repülőterére hozták be.

Az Istenanya kíséretében ott voltak a szentek. A legfontosabb mozzanat itt három boldoggá avatás volt. Poznanban Ursula Ledóchowska, „a haldokló Jézus Szívéről elnevezett orsolyiták" alapítója (1865–1939) került oltárra. Már családja is kivételes: nővérét, Mária Teréziát, a Kláver Szt. Péter missziós nővérek alapítóját, az 1975-ös szentévben avatták boldoggá, testvére, Wladimir a Jézustársaság rendfőnöke, nagybátyja, Miciszláv lengyel prímás, majd a hitterjesztési kongregáció prefektusa Rómában. A „szürke orsolyiták" anyját a legszegényebbek iránti szeretet és szolidaritás jellemzi elsősorban. Krakkóban pedig kettős boldoggá avatásra került sor. Albert Testvér (Adam Chmielowski, 1845–1916) olvasóink előtt is ismert (vö. Szolgálat 24/45); Raffael Kalinowski (1835–1907) kalandos katonai pályafutás és szibériai hadifogság után 42 éves fejjel lép be a kármelitákhoz, s alapítja egymás után a kolostorokat hazájában, köztük a pápa szülőhelyén is, ahol a halál is érte. Érdekes tény számunkra életében, hogy Győrben végezte a teológiát.

Hogy mindez nemcsak „jámbor" kultusz, hanem beleépül a mindennapi életbe, arra csak két kis példa: Piekary kegyképe „a szociális igazságosság és

szeretet Madonnája" nevet viseli, Sziléziai Szt. Hedviget pedig a pápa homíliájában mint „a nemzetközi szeretet szentjét" mutatta be.

A pápa legfontosabb ténykedése ezen az úton a Fekete Mária 600 éves jubileumára meghirdetett szentév berekesztése volt a Czestochowában celebrált ünnepélyes szentmisével. Talán nem érdektelen egyszer megemlíteni néhányat azokból az ajándékokból, amelyeket a hívek ötletes szeretete a misék felajánlási körmenetein adott át: a kegyképnek egy milliónyi gabonaszemből összeállított másolata, a nemzetet tápláló parasztokra emlékezve; egy bányászt ábrázoló kis bronzszobor; egy földgömb az összes lengyel missziók helyével: a Jasna Górában építendő II. János Pál zarándokház makettja; egy ezüst szív ezzel a felírással: II. János Pálnak Wielkopolska munkásainak szíve; pénzösszeg szűkölködő családok és leányanyák megsegítésére stb.

A zarándokút Krakkóban végződött. Wojtyla érsek annak idején úgy tervezte, hogy majd a pápát hívja meg az egyházmegyei szinódus berekesztésére. Nem is álmodta, hogy ő lesz majd ez a pápa. „Íme, Urunk Jézus Krisztus szerelméért és hogy megtartsátok az ő szavát, végbevittétek ennek a szinódusnak a munkáját. Nyilvánuljon meg gyümölcse abban, hogy Urunk Jézus Krisztus Atyja még nagyobb szeretettel szeressen benneteket, s még nagyobb szeretettel az Egyházat, amelyet szolgáltok. Nyilvánuljon meg ennek a szinódusnak a gyümölcse abban, hogy a Szentháromság még inkább ott lakozzék a krakkói érsekség, e nagy közösség minden fiának és leányának lelkében." A már említett ünnepi misén kívül itt vette át a krakkói egyetem díszdoktori oklevelét, fölszentelte az új Nowa Huta-i templomot, itt találkozott Lech Walesával és családjával, és itt folytatott a varsói két órás tárgyalás után még egy megbeszélést az állami vezetőkkel. Hogy nem hiába, azt mutatja a hadiállapot júl. 22-i felfüggesztése is. Hogy is hangzott Szobieszki János jelmondata? „Veni, vidi, Deus vicit" (Jöttem, láttam, Isten győzött).

Wroclaw székesegyházában a püspököket ajánlotta a hívek imáiba,Lengyelország és az egész világ püspökeit, „hogy egyek legyenek Jézus Krisztusban, hogy így egyesülve Jézus Krisztusban meg tudjuk menteni a világot Jézus Krisztusban, — mert csak Benne van a világ üdvössége, tegnap, ma és mindörökké."

„Nincs másom, amit adjak nektek, mint az áldásom." „Indulásomkor még egyszer át szeretném ölelni szememmel és szívemmel ezt az egész földet; szeretném tekintetemet megjártatni a lengyel munka nagy terén; ott állni minden nagy és kicsiny munkapad mellett, a megművelt földön és az iparban, az alkotó munka padjánál, mindenütt, ahol csak ember dolgozik; szeretnék ott lenni minden dolgozó mellett."

A repülőtéren csak néhány kiválasztott lehetett jelen a pápa búcsúján. De a távolból még sokáig hallhatta a tömeg énekét. Amikor pedig gépe a magasba lendült, ezer apró fénycsóva kísérte. Az emberek kis tükrökkel fogták fel a napsugarat, és szórták útjára.

S. M.

ÚJ MAGYAR PÜSPÖK

II. János Pál pápa a külföldön élő különféle nemzetiségű hívek iránti gondjától indíttatva a románok, csehek és szlovákok után a külföldi magyaroknak is püspököt adott. 1983. máj. 21-i kelettel kinevezte **dr. Irányi László** atyát Castel Mediano-i c. püspökké, és megbízta a külföldön élő magyarok lelki gondozásával.

Az új püspök 1923. ápr. 9-én született Szegeden. A piaristáknál érettségizett, utána nyomban belépett a rendbe. Egyszerű fogadalmát Vácott tette 1942. aug. 28-án, ünnepélyes fogadalmát Rómában, 1947. júl. 15-én. A lateráni bazilikában szentelték pappá 1948. márc. 13-án. 1951-ben teológiai doktorátust szerzett a római Gergely egyetemen, 1952-ben filozófiából doktorált az Angelicumon. 1952-ben helyezték át az USA-ba. Itt 1954-ben megalapította a piaristák washingtoni tanulmányi házát. Rendjén belül különféle tisztségeket töltött be, 1975—1982-ig ő volt az amerikai rendtartomány főnöke. A renden kívül több kollégiumban teológiát és filozófiát tanított, magyar és angol nyelvű lapokba és folyóiratokba cikkeket írt. Megszervezte Washingtonban a magyar lelkipásztori szolgálatot, és végzi a magyar szentmiséket. Emellett kisegít az angol lelkipásztorkodásban is. A rádióban is tart szentbeszédeket.

Dr. Irányi László mintegy másfél millió nyugaton élő magyar lelki irányítója lesz, akik közül legtöbben (mintegy félmilliónyi) az Egyesült Államokban laknak. Nyilatkozatában hangsúlyozta tisztségének kizárólag lelki jellegét. „Eddig is az volt minden törekvésem, hogy a világon szétszórt magyar katolikusok pasztorációját szolgálhassam. Ez a vágyam most teljesült" — mondotta.

Fölszentelése Washingtonban volt — ahol székhelye is lesz — július 27-én. Címe: 1339 Monroe Street N. E., Washington, D. C. 20017, USA.

A „Szolgálat" örömmel köszönti az új magyar főpásztort, Isten bőséges áldását kívánva és kérve nem könnyű munkájára.

R.

A VASÁRNAP AZ ÚJ EGYHÁZI TÖRVÉNYKÖNYVBEN

Senki nem mondja ugyan egy csontvázra, hogy ember, mégsem lehet elképzelni az embert csontváz nélkül. Csak alaktalan, mozgásképtelen massza lenne. Barátainknak szeretjük mosolyát, hangját, szokásait, és személyi kapcsolatainkban nem is gondolunk csontvázukra, pedig anélkül szeretteink sem lennének. Az alkotóelem — bármilyen fontos is, — nem azonos az egésszel, és nem az a lényeg. Csak biztosítja, elfogadhatóvá és megbízhatóvá teszi azt, amit lényegesnek látunk.

Ugyanezt a módszert követi az új egyházi törvénykönyv is a vasárnap megszentelésének kérdésében. Sokkal nagyobb hangsúlyt kapott az új kánonokban a részvétel a vasárnapi misén, mint jog, és csak 3 paragrafus említi ugyanezt mint kötelességet. A 213. kánon pl. így hangzik nem hivatalos magyar fordításban: „A keresztény hívek joga, hogy az egyház lelki javaiból, különösen Isten Igéjéből és a szentségekből, támogatást kapjanak a felszentelt lelkipásztoroktól." Az Ige hirdetésében és az Oltáriszentségben való részesedés elsősorban a szentmisén történik, és erről mint jogról beszél az 1983-as egyházi törvénykönyv. Ezt a jogot meg is védi. A 388. kánon előírja a püspököknek, hogy minden vasárnap népükért misézzenek, a 386. kánon utasítja őket, hogy a híveknek gyakran prédikáljanak. Még részletesebben foglalkoznak a hívek szentmisével való ellátásával a plébánosokra és egyházközségi vezetőkre vonatkozó kánonok. Az 528. kánon 1. §-a részletesen intézkedik az igehirdetés (ezzel együtt az igeliturgia) tartásáról, a 2. § pedig így szól: „A plébánosnak gondja legyen arra, hogy az Oltáriszentség a hívek összejöveteleinek középpontja legyen; azon fáradozzék, hogy a hívek a szentségek vételével el legyenek látva, különösképpen az Oltáriszentséghez és szentgyónáshoz gyakran járuljanak..."

Mindennek a hívekről való gondoskodásnak hosszú hagyománya van az egyház történetében. Gondoljunk csak a török idők utáni egyházi újjáépítésre.

A vasárnap megszentelésével, mint kötelességgel elsősorban az 1247-es kánon foglalkozik. Ez két dolgot ír elő vasárnapokra és a kötelező ünnepekre: a hívek szentmisén vegyenek részt, és tartózkodjanak az olyan munkától és foglalkozástól, amely nem egyeztethető össze az ünnepnap istentiszteleti jellegével, amely megrontaná az ünnepnap örömét, vagy akadályozná a szükséges szellemi és testi pihenést.

Ez a paragrafus több újdonságot tartalmaz. Elsősorban nem a misehallgatást írja elő, hanem a részvételt, részesedést a mise lelki javaiban. Másrészt nemcsak a régi „szolgai munka" kifejezés tűnt el az egyházi törvényhozásból (amelyet a régi kódex 1248-as kánonja említett), hanem szempontokat is ad a törvényhez, mintegy megmagyarázva, miért született ez az előírás. Ez figyelemreméltó szempont a lelkipásztorok számára: nem elég a kötelezettséget, vagy tilalmat hirdetni, hanem annak miértjét is tudniok kell a híveknek. Különben külsőleges, erőszakos tett lesz, amit a törvény elér, és teljesítésével inkább csak „letudják" az Istent, mintegy szabadulni akarnának tőle, pedig az intézkedés célja éppen az ellenkező.

Az új egyházi törvénykönyv 11. kánonja szerint ez a rendelkezés is 7 éves kortól kezdve kötelezi a katolikus egyház tagjait. Régebben minden megkeresztelt emberre vonatkozott a misehallgatási törvény is, mint minden más egyházi rendelkezés, és a másvallású kereszténveket úgy tekintették, mint akik súlyos tudatlanságban tévelyegnek, s ezért nem vétkeznek.

Újdonságot jelent az 1248-as kánon 1. §-a is: eszerint bárhol, ahol katolikus rítus szerint végzik a szentmisét, eleget lehet tenni a szentmisén való

részvétel kötelezettségének. Korábban ugyanis részletes utasítások voltak arra vonatkozólag, hogy csak hol, milyen templomban lehet eleget tenni ennek az előírásnak. Ugyancsak újdonság e kánon 2. §-a, amely arra vonatkozóan intézkedik, mi történjék, ha a hívek paphiány, vagy más súlyos ok miatt nem jutnak el vasárnapi szentmisére. Ilyen esetekben nagyon ajánlja az igeliturgián való részvételt, amelyet ugyancsak a plébániatemplomban lehet megtartani, vagy legalább egyénileg, vagy családilag végezzenek imádságokat. A pap nélküli vasárnapi igeliturgiák végzőjére vonatkozóan a 230. kánon 3. §-a megengedi, hogy világi hívek (nők is!) vezessék az igeliturgiát és liturgikus imákat, kereszteljenek és áldoztassanak. Az 517. kánon 2. §-a szerint plébániák vezetését is lehet világi hívekre, vagy közösségeikre bízni. A 766. kánon megengedi világi híveknek szentbeszéd tartását, de liturgikus homíliát csak a papok és diakónusok mondhatnak. A 943. kánon szerint pedig szükség esetén szentségkitételt is végezhetnek, de áldást nem adhatnak. Mindezekhez természetesen kellő előkészület és kánoni küldetés szükséges az egyházmegye előírásai szerint.

Felmerül a kérdés, hogy az új kódex előírása is súlyos bűn terhe alatt kötelezi-e a híveket. Ez a felfogás a kezdeti időktől megvolt az egyház életében, még akkor is, amikor kifejezett egyházi törvény nem irta elő a vasárnapi szentmisén való részvételt. XI. Ince pápa idején, 1679. márc. 4-én az akkori Hittani Kongregáció (Szent Officium) mint tévtant elítélte azt a tételt, amely nem tartotta súlyos bűn terhe alatt kötelezőnek a misehallgatást. Ha figyelembe vesszük a szentmise gyümölcseit, ez nem is lehet kérdés. Krisztus hármas jelenléte a közösségben, Igéjében és az áldozatban olyan jelentős az egyéni és közösségi lelki élet szempontjából, hogy senki nem tekinthet el ettől. Ugyanakkor az egyes esetek megítélésénél azt is figyelembe kell venni, hogy menynyire volt lehetséges ezt a törvényt teljesíteni.

Az 1246-os kánon felsorolja a parancsolt ünnepeket, de megjegyzi, hogy a püspöki karok módosíthatják ezt az intézkedést. A Magyar Püspöki Kar rendelkezései értelmében jelenleg a következő, nem vasárnapra eső parancsolt ünnepek léteznek: karácsony, újév és Nagyboldogasszony.

Kozma György

A „NYITOTT KAPU NAPJA"

Kis történet Mt 18,21-35 szerint
a 24. évközi vasárnapra

A városban „Nyitott kapu napját" tartották a városi közművek, így a Gázművek is. Jánosfai Jánost régen érdekelte már, hogyan készül a barna szénből a gáz, ezért nagy lelkesedéssel olvasta a hírt az újságban, és tüstént elhatározta, valóra váltja régi álmát.

Látogatásakor elámult, milyen érdekes egyszer a „kulisszák" mögé nézni, megismerni egy anyag készítési folyamatát, látni a gépeket, kapcsolótáblákat és vezetékeket. Megfigyelni az eljárást a nyersanyagtól a kész termékig, amit már ismert. Eddig csak annyit tudott róla, hogy felforr a víz, ha meggyújtja alatta a gázt.

Hazafelé menet egy templom előtt ment el, s eszébe ötlött, milyen kár, hogy az Isten nem tart ilyen „nyitott kapu napját" a mennyben. Benézhetne a jó Istenhez, s esetleg lenézhetne a földre is, érdekelné, amit látna. Egy-két titkot kifürkészni sem lenne kutya, fűzte tovább gondolatait. Ebben a templomban, – emlékezett nem túl gyakori miselátogatásainak egyikére – sokat beszél a pap, de keveset értek belőle. Múltkor is mondott valamit két szolgáról, akiknek ura elengedte tartozásukat, aztán összevesztek, s börtönbe kerültek, meg mit tudom én, mi is történt tovább. „Én nem tartok szolgát, nem is veszekszem, tehát ez rám nem vonatkozik" – vonta le magával teljesen elégedetten a következtetést. Kár, hogy az asszony sokat veszekszik – szőtte a fonalat –, de hát nem ülhetek ott mint egy sült kappan, ha rázendít, – veregette saját vállát, mert furcsa módon eltűnt az elégedettsége, ha ezekre a jelenetekre gondolt.

Otthon elmesélte élményeit és azt is, mit gondolt a templom láttán. Az asszony megjegyzésére, hogyan lehet ilyen sületlenséget kitalálni, irdatlan veszekedés támadt. Estéjük elromlott, és szó nélkül mentek aludni.

Jánosfai János arra ébredt, hogy ismét a templom felé jár. Egy hirdetőtáblán az állt: Isten a mai napon „Nyitott kapu napját" tart azok számára, akik belépve a templomba fel akarnak menni Hozzá, és szét akarnak nézni a mennyben. Rajta János, biztatta magát hirtelen örömmel, erre vágytál tegnap! Örömének nagyobb része káröröm volt, amely különösen büszkére dagasztotta mellét, amikor így jöttek gondolatai: ha ezt az asszonynak elmondom, nagyot fog nézni! Mert nem sületlenség ez kérem, ha még az Isten is jónak tartja! S előre örült kis bosszúállásának a tegnapi veszekedésért meg a lealázásért, hogy az ő gondolatát sületlenség számba vegye akárki! Hiába, Jánosunk nem ment a szomszédba egy kis bosszúállásért. Nem is tudott erről senki, s ő sem kötötte senkinek az orrára.

Megérkezve kétfelé lehetett tartani. Az egyik út a jó Istenhez vezetett közvetlenül. A másikon le lehetett nézni a földre, s megmagyarázhatatlan módon mindenki ide tódult, rövid gondolkodás után. Hát egyedül mit keresek az Istennél, majd megyek a többiekkel, döntötte el az irányt. Hirtelen kerekedett szorongó érzésének adott kifejezést, amikor hozzátette: ha a többiek késnek, túl sokat találhat velem foglalkozni az Úr, ami esetleg kényelmetlenné válhat. Hajtotta a kíváncsiság is, szeretett volna bizonyos személyekről bizonyos dolgokat megtudni. Nem is ébredt rá, hogy eredetileg a jó Istenhez indult, és a mennyország berendezéseit akarta a helyszínen tanulmányozni.

Egy főangyal nagyítót nyújtott feléje, és így szólt: ezen keresztül láthatod a földet, az embereket, a házakat. – Először lakóhelyemet akarom látni, – mondta, s az angyal segített beállítani az üveget. A mennyben azonban a föld forgása miatt az látható, ami hat órával előbb történt a földön, és megpillan-

totta magát, amint a gázművektől hazafelé ballagott. Látta saját gondolatait, és ez bensőséges örömmel, sőt büszkeséggel töltötte el: íme, ez vagyok én. Nem is hitte, hogy ennyire örülhet az ember saját magának. Amikor veszekedésük elkezdődött, egyszer csak egy undok alakot látott maga előtt, aki fölényes biztonsággal alázta meg feleségét mindig újra. Meglepte, milyen durván beszélt az asszonnyal, milyen fájdalmat okozott szavaival. Felesége érzéseit, gondolatait is látta és tenger szenvedését. Azt is, hogy az asszony egész éjjel nem tudott aludni, és vörösre sírta a szemét bánatában.

Ekkor fordult a kocka, más képeket látott. Régebbi veszekedéseket élete társával és másokkal. Előkerültek egyes órák az életéből, szépek is meg rútak is. Megfordult vele a világ.

Jánosfai János ijedten nézett körül. A felhőtámlás székeken alig ült valaki, csak az újonnan jöttek foglaltak helyet bársonyos öblükben. Ha ezt mind tudja az Isten és számonkéri tőlem, menten a pokolba jutok, rémült meg teljesen. Vissza a földre, hol a kijárat?

Nagy tömeg tolongott a kijáratnál. Talán rosszul lett valaki, és segíthetek rajta, nyílt meg segítőkészsége egyszerre. De nem lett rosszul senki, vagy úgy is mondhatnánk, mindenki rosszul lett — ugyanúgy, mint ő. Ezért keresték oly nagy számmal a kijáratot.

Hangot hallott, a főangyal szólt hozzájuk: „van még időtök rendbehozni a dolgokat". Mint hatalmas villám csapott lényébe a felismerés világossága. Ahogy haladt, rájött, hogy szolgaként kezelte feleségét. Kevés hibáját sem bocsátotta meg, inkább nagyobbnak állította be, hogy sajátját takargathassa vele. Az a szentbeszéd, amit kézlegyintéssel elintézett, neki szólt. Pontosan neki, — most értette. Ezen a beszéden keresztül beláthatok a mennybe, enyhült kétségbeesett vigasztalansága. De akkor — vette észre a templomban, ahová ismét megérkezett, a szószéket —, akkor minden beszéden keresztül bepillanthatok a mennybe, örvendett. Más öröm volt ez, mint eddig megszokta. Tiszta, gyermeki. Nem dölyfös, uralkodó, büszkélkedő.

Felébredt, vánkosa nyomta a fejét. Akárhogyan is igazgatta, még mindig nyomta valami. Valami megfordult bennem, borzongott a felismerés, de ezúttal valahogy jólesően. Amikor meglátta feleségét vörös szemekkel és fáradt léptekkel, megfogta kezét, magához vonta és megcsókolta. Máshogy, mint eddig szokta. Bocsáss meg, suttogta. A két szó megsimogatta az asszony csapzott, feldúlt lelkét. Csendes remény kelt benne, talán mégis megjavul az ura. Nem fogja tökéletlen gondolatait többé felhányni. Ilyen másoknál is előfordul, nem is ritkán, emlékezett mások hóbortjaira. A férjemet nem fogom többé emiatt dühíteni, — pislákolt az asszonyban a felismerés, amely lassanként biztató, melegítő érzéssé fejlődött. Egyfajta boldogság töltötte el, mint aki megtalálta a békesség kapujának kulcsát.

*

Azóta nem tart a jó Isten „nyitott kapu napját" többé, mert reá majdnem senki sem kíváncsi.

Fejős Ottó

VASÁRNAP JAPÁNBAN

Vasárnap Japánban? Hát a vasárnap itt is „vasárnap", azaz: nincs tanítás az iskolákban, a helyi vonatok menetrendje is „ünnepi", és természetesen sok mindenfelé a kiránduló. Egyébként a munka vígan megy tovább, főleg az építőiparban, a rizsföldeken. Az üzletek is mind nyitva vannak. Sőt vasárnap van igazán nagy forgalom az áruházakban. Akik meg történetesen nem dolgoznak, azok sportolnak, ismerősöket látogatnak vagy fogadnak. Szóval nem unatkozik senki. A vasárnap bevett szokás, társadalmi „alkalom" (összejövetelek, találkozók stb.), a szórakozás napja. De nem Isten napja. A japán vallások (buddhizmus, sintoizmus stb.) nem ismerik a vasárnapot, mint vallásos jellegű napot. Az ünnepek nincsenek a vasárnapokhoz kötve: a naptár által megszabott napokon tartják őket.

Mikor Japánba jöttem, egyik legfurcsább élményem a vasárnapi harangszó hiánya volt. Csak a város zaját, más napokon meg csak a gyárak szirénáinak éles visítását lehetett hallani. A másik benyomás: a vasárnap is épp olyan nap, mint a többi, legalább is ami a tömegek gondolkodását és viselkedését illeti. Talán ebben rejlik a japán ipari csoda titkának egyik oka: szüntelenül dolgoznak, s így többet produkálnak. S mivel a fizetések sem túl magasak, olcsóbban el tudják adni a gyártmányaikat. Nem csoda tehát, ha még a fejlettebb államok is, mint pl. Amerika vagy Franciaország sem képesek mindig versenyezni a japán üzletemberekkel.

Japán szerzetesnővéreknek tartott lelkigyakorlatok alatt gyakran meglepődöm azon, mennyire nem vasárnaposan gondolkodnak és viselkednek a nővérek (persze van kivétel is). Vasár- és ünnepnapokon is épp oly vígan mosnak és takarítanak, mint hétköznap, jóllehet a lelkigyakorlat alatt lenne elég idejük kimosni és kitakarítani más napokon is. Híveink közt meg olyanok is vannak, akik hűségesen misére járnak, ha valami összejövetel van hétközben, de könnyű lélekkel elmulasztják a vasárnapi szentmisét.

Az ilyen és hasonló élmények, tapasztalatok tudatosították bennem, menynyire vallásos, teológiai íze, telítettsége van a vasárnapnak nálunk, keresztényeknél. Még most, a jelenlegi agyonszekularizált világban is. Az ószövetségben a szombat a választott nép és Isten szeretetszövetségének volt az egyik jele és záloga. Isten örömében való részvétel; a teremtésen eláradó béke és öröm ízlelése; az üdvösség előrevetett fényes, örvendező megtapasztalása a fáradt, fakó, szürke hétköznapok sodrában. Isten népének „szombati nyugalma" (Zsid 4,9) minden teremtmény (ember és állat, az egész teremtett mindenség) egyenlőségének, szabadságának és békéjének minden héten ritmikusan megismétlődő, sérthetetlen jelképe és záloga.

A vasárnap tehát az egész ember ünnepe, de mégis leginkább „a szív emberének" (1Pét 3,4) testet-lelket felvidító, megifjító napja. Nekünk hivő keresztényeknek ráadásul az „Úr" napja, a föltámadott Úr Jézusé, aki keresztjével

és föltámadásával békét és örömet hozott a mind jobban robottá váló emberiségnek. Mózes korában a rabszolga-robotok védelmére is szolgált a szombati parancsolt nyugalom; ma szintén a robotember megváltására lesz egyre szükségesebb az Úr napja, amely elsősorban számunkra, embereknek rendeltetett.

Lélek nélkül, a vasárnapi lélek nélkül menthetetlenül kárhozatra van ítélve a technikának, géprobotoknak, a sebességnek rabszolgája, a „homo technicus". Soha ilyen időszerű nem volt még a vasárnap és annak szelleme (a vasárnap teológiája!), mint éppen napjainkban, amikor már a keresztény országokban is kimegy a divatból a vasárnap „megünneplése".

Itt Japánban kétszeresen is fontos a vasárnap teológiája, a már föntebb említett okoknál fogva is. Gyakran szoktam meglepni a japánokat (főleg lelkigyakorlatok alatt) azzal, hogy – ha éppen vasárnap van – kellemes ünnepeket kívánok hallgatóimnak. Először értelmetlenül néznek rám, vagy csodálkozva nevetnek: ugyan mi lehet ma, amit elfelejtettek? „Hát mert vasárnap van!" mondom nekik mosolyogva. Erre még jobban csodálkoznak és visszanevetnek, mintha csak megtréfáltam volna őket. Mire elmesélem nekik, mint csodálkoztunk el mi magyarok is annak idején Hollandiában, amikor a szemináriumban az első vasárnap „Zalig feest"-et (boldog ünnepeket) kívántak egymásnak s nekünk is holland teológustársaink. S kételkedő csodálkozásunkra csak ennyit mondtak boldogan: „Hiszen ma vasárnap van!"

Igen, vasárnap van, az Úr napja, Alleluja, Krisztus föltámadt, vigadjunk és örvendezzünk, Alleluja. A mi napunk, Isten fiaié, a „föltámadás gyermekeié" (Lk 20,36).

Ha így nézzük a vasárnapot, akkor még nagy jövőt jósolhatunk neki nemcsak Japánban (ahol szükségesebb most a vasárnap szelleme, mint a technika robot-csodái), hanem az úgynevezett keresztény országokban is.

Béky Gellért

PÁPAI FOGADÁSON

A budapesti Római Katolikus Hittudományi Akadémia 1982-ben elsőnek végzett csoportja három éves kemény munka lezárását ünnepelte meg okt. 15-től 25-ig egy olaszországi zarándoklattal. A fénypont természetesen a pápai kihallgatás volt okt. 20-án, szerdán délelőtt a Szent Péter téren.

Már az előkészületek is izgalommal töltöttek el. Dankó László atya, a római Magyar Intézet rektora, egy 45 személyes, első osztályú belépővel kedveskedett a Levelező Tagozat hallgatóinak. Nemzetiszínű szalag mindegyikünk ruháján, kis zászlók, ajándékaink (egy Annuntiata c. festmény, Dávid Katalin német nyelvű művészeti könyve, kalocsai hímzés és három üveg tokaji) és

egy „Ungheria" feliratú transzparens. Volt, aki magnóval, fényképezőgéppel, filmfelvevőgéppel jött. Bepréselődtünk a szegény Ikarusba, mintha csak Pesten, a 12-esen utaznánk. „Hazai" hangulat, jókedv — ma nem is benzin, hanem talán a lelkesedés hajtotta autóbuszunkat; mennyivel remekebb energiahordozó!

A nagy Bernini-féle oszlopcsarnok baloldalánál engedtek be lassan, egyenként, ellenőrizve, nincs-e nálunk veszélyes, gyanús tárgy. Először egy meglehetősen hátul levő szektorba helyeztek el minket. A mellvéd, ahol a Szentatya elhalad, elég messze van. Hogyan fogjuk itt átadni az ajándékokat? Kissé csalódottak voltunk.

Aztán kibontottuk a transzparenst. A hátunk mögött kiabáltak, hogy nem látnak majd ettől semmit, — erre visszacsavartuk. És ekkor odajött egy polgári ruhás rendező és megkérdezte: „Önök a budapesti civil teológusok?" „Igen, igen!" „Akkor fáradjanak előre!" — és már vitt is bennünket az első sorba! „A Szentatya szólni fog önökhöz!" — „Hihetetlen" — gondoltuk, hiszen akkor már tud rólunk!

Már 9 óra óta ott voltunk a téren. Most 11 óra van. Lassan elcsendesül a hatalmas tömeg. A nap hátulról tűz erősen, legalább 40 fok van. De most boldogan álljuk. Gyönyörködünk a lenyűgözően szép Szent Péter bazilikában. A lépcsők közepén baldachinnal árnyékolt egyszerű pápai trónszék. Egyszer csak megjelenik a Szentatya jól ismert kis fehér dzsipje, mindenki örül, kiabál, ki-ki vérmérséklete szerint, hatalmas tapsorkán és éljenzés hallatszik, amerre csak elhalad. Elindul előbb jobbra, aztán balra, majd előttünk a trón felé, de a másik oldalon. Odaát mosolygós arcú mozambiki néger leányok csoportja bókol neki, valami ismeretlen spirituálét zümmögve kedvesen. Mellettük egy belga csoport éljenez lelkesen. A Szentatya meg-megáll, mindenkivel kezet fog — és mosolyog. Mi meg csak állunk és éljenzünk. Vezetőnk mondja: ne izguljunk, visszafelé ide is jön, mihozzánk! (Jaj de soká lesz az!)

A Szentatya fellép az emelvényre, leül, és máris kezdődik az audiencia. A nagy tömeg csendben figyel, időnként felsóhajt, felkiált, tapsol, éljenez, — vagyis él és vár.

Egy „narrátor" atya felolvassa a jelenlevő csoportokat, amire mindenki éljenezve jelentkezik. Olaszul beszél, de mikor kiejti: „Budapestiensis", mi is éljenezve felállunk, s óriásira tárjuk a piros—fehér—zöld transzparenst, mintha csak a szívünket dobnánk fel a magasba a Szentatyának. Ő mosolyogva integet nekünk, mintha csak azt mondaná: „Jól van, gyerekek, legyetek csendben, nyugalom. Nyugalom!"

Elmondja ezután a katolikus házasságról szóló folytatólagos beszédét olaszul. Csendben, figyelmesen hallgatjuk, s boldogok vagyunk, ha felfedezünk egy-egy ismerős szót.

Közben méltóságosan hármat kondul a Szent Péter öreg harangja. — Most újra felolvassák a megjelent csoportokat, nemzetek szerint, s mindenki nagy üdvrivalgással válaszol. A Szentatya angolul, németül, franciául, olaszul, spanyolul, hollandul s még ki tudja hány nyelven szól mindenkihez néhány kedves,

biztató, meleg atyai szót, – minden népnek, minden nemzetnek, az egész világ itt megjelent valamennyi képviselőjének. Igazában most éljük át tökéletesen hitünk egységét, az „egy akol, egy pásztor" fogalmát.

Végre minket szólítanak. Persze felállunk és boldogan üvöltünk. A Szentatya kivárja, amíg egy kissé „lecsillapodunk", és akkor először olaszul, majd a végén lassan, tagoltan magyarul is mond üdvözlő és bátorító szavakat: „Akik megismertétek a teológia mélységeit és szépségét, kötelezzétek el magatokat Isten Országának lelkes hirdetésére! Ezért adom rátok apostoli áldásomat!"

Nagy taps és éljenzés minden oldalról. Lassan fölénk úsznak a Szent Péter bazilika csodálatos harangjai. Betöltik boldog szívünket, az egész várost, a világot. Dél van.

Fél egy körül jár már az idő, amikor a Szentatya a betegektől, gyermekektől és az elöl ülő előkelőségektől elbúcsúzva lassan felénk közeledik. Izgalmunk szinte leírhatatlan. Egyszer csak megáll a csoportunkat vezető és szavainkat tolmácsoló László atya előtt. Megkérdezi tőle, mi vagyunk-e a budapesti világi teológusok. Igenlő válaszára mosolyog, és hozzám lép. Alig magasabb, mint én. László atya még megjegyzi, hogy a lengyelek és magyarok testvéri nép. „Tudom" – mondja ő magyarul! És még valami ilyesmit mormol: „Drága Magyarország!" Én meg csak nézek, bámulok melegen mosolygó kék szemébe, és felém nyújtott balkezét megragadva, megcsókolom tisztelettel azt a kezet, amelyet alig egy éve egy őrült merénylő golyója sebesített meg. Valamit akartam volna mondani is, talán csak azt, hogy: „köszönjük, Szentatya" – de semmi, semmi nem jutott eszembe, csak potyogtak a könnyeim, ő meg mosolygott szelíden. Átadtuk az ajándékokat, és továbbsuhant.

Észre sem vettem, hogy a lábamat közben beszorították a mellvéd állványai közé. Hogy fáj? Ki törődik most ezzel!

Nemsokára elősuhan egy nagy fekete autó, s a Szentatya hófehér alakja eltűnik benne, és – vége! Vége? Nem, nincs vége, mert amíg élünk, ebből élünk, erre emlékezünk, és továbbadjuk meleg atyai kézszorítását, szavait és áldását – nektek – mindenkinek.

Gy. E.

A TABERNÁKULUM ELŐTT

Uram! köszöntlek e reggeli ragyogásban. A „Szívem első gondolatja..." ötlik eszembe. De ezt igaz szívvel már nem mondhatom, mert gondolatban – mint egy reflektor – kora reggel végigpásztáztam a napot. Már föltettem a kérdéseket: Mi vár rám ma? Mi lesz nehéz? Minek lehet örülni? – Ez végeredményben nem rossz kezdés, mert az örömre gondolás megadja a nap kezdő lendületét. De be kell vallanom, hogy ezek az örömök, amelyeket elvárok az érkező naptól, sokszor nagyon anyagiasak, földhöztapadtak. Aztán előfordul, hogy napjaimból még az ilyen öröm is hiányzik. – Egyik nap olyan, mint a

másik. Esetleg egy árnyalattal szürkébb. Unalmas, egyhangú, fénytelen. – Mi legyen, Istenem, az ilyen napokon? Amikor alig vonszolom a magam terhét, pedig másokét is hordanom kellene. – Szent Pál felszólítása ilyenkor nem sok visszhangra talál a lelkemben: „Örvendjetek az Úrban szüntelen! Újra csak azt mondom: örvendjetek! Az Úr közel van" (Fil 4,4).

Uram, úgy szeretném ilyenkor megtapasztalni a közelségedet! De látod, nem sikerül. Néma csend itt a közeledben... Örömre hangoló igéidet hiába forgatom gondolataimban, nem nyílnak föl számomra. Pedig most is hívsz, mint annyiszor a nehéz napokban: „Jöjjetek hozzám mindannyian, akik fáradoztok és meg vagytok terhelve, és megenyhítlek titeket..." Uram, miért van az, hogy ezek az életet bevilágító igazságok néha úgy elfénytelenednek az életemben? Talán a fönti napkezdés az oka...? Elmondhatod nekem is, mint tanítványaidnak: annyi idő óta vagyok veled, és még nem ismersz? Elfelejted hogy én hozok minden örömet az életedbe? Csak ajándékaim nem látszanak első pillanatra örömnek. Inkább lemondás, szenvedés, kereszt, amivel meg akarlak örvendeztetni. Mert ezekből sarjad az igazi öröm. Ezek által jutsz közel hozzám. Ezekkel színesíteném egyhangú napjaidat. De ezekre nem vársz. Ezeket nem akarod fölismerni, még kevésbé elfogadni. Ajándékaim nem egy nap, de az örökélet örömeit tartalmazzák. Miért vagy olyan felületes? Mikor tanulsz meg látni? Látszatok mögött a valóságot. Nehéz a vándorlás szürke örömtelen napokon? Nekem se volt könnyű! De hidd el, az egyhangúság is továbbsegít, ha hű maradsz. Meg kell tanulnod, hogy vannak, lesznek életednek olyan szakaszai, amikor csak a feltétlen hűség számít.

Uram! de én oly nehezen tartok ki az ilyen szakaszokon. Rendszerint az embereknél keresek ilyenkor valamit. Találok is, de nem azt, ami segítene rajtam. Amit találok, az még jobban elszomorít, kiábrándít, meggyötör. Ez a kiábrándulás kényszerít Hozzád. Uram ne engedd, hogy csalódjak! Küldj egy fénysugarat, hogy lelkemből is tűnjenek az éjszaka árnyai. Ragyogtasd föl arcodat és új életre kelek, amint fölkelő napod fényére az egész természet megújul, és örömteli szívvel hálát énekel:

„Ezt a napot az Isten adta, örvendezzünk és vigadjunk miatta.
Áldjátok az Urat, mert nagy az ő jósága, örökkön él az ő irgalmassága."
(118. zs.) Alexia

LEVELEK A MISSZIÓBÓL

Az 1982-es évet a floreszi földműves nép történelmi fordulónak nevezheti. Minden rizstermelőnek kötelező lett a műtrágya és a permetezhető rovarirtó vegyszerek használata. A nép nemesített vetőmagot kapott és elegendő kölcsönt, amit hántolatlan rizzsel fizethetnek vissza az aratás után. De ez a nagy program annyira lefoglalja őket, hogy még meghalni sincs idejük. Már nem követhetik a régi életformát. Egyrészt már igénylik a megújulást és haladást, de másrészt annyi akadállyal találkoznak, hogy majd elmegy a kedvük az élettől. Lovak hiányában rengeteg emberi energiát követel

a műtrágya cipelése. A rovarirtó szerek felét kapták meg idejében, pedig sokszor kellett volna permetezniök.

Az újfajta rizs rövid életű és 100 nap alatt beérik. Sajnos az államilag tervezett szövetkezeti felvásárlóhelyek sokszor nagyon messze vannak a termelőktől. Így majd sokat kell a népnek cipekednie. Az utak hamar tönkremennek. Egyszóval a nép élete egyelőre fejtetőre van állítva. Egyrészt örülnek az elért sikereknek, másrészt pedig nem tudják megérteni, mi is történt velük és körülöttük.

Az élet egy másik terén, az elemi iskolai oktatásban is nagy változás előtt állunk. Már évek óta tízezrével építtet az állam az olaj árából hat osztályos elemi iskolákat. Most bevezetik a kötelező elemi oktatást, ami eddig teljesen a szülőktől függött. A tanítók alig vannak az iskoláikban, mert egyik tanfolyamról a másikra mennek. Sőt még rengeteg adminisztrációs munkával is megterhelik őket.

Az egészségügyi szolgálatot is gyorsan szeretnék kiépíteni az egész országban. Mindezideig kevés az érzék a higiénia iránt. Sajnos a ranggui „poliklinikán" (ez a hivatalos neve, ne nevessetek ki) már hetek óta nincs, aki a betegeket kezelné. Én meg a két fiatal legényem alig győzzük kiszolgálni az embereket, pedig most kezdődik az influenza minden változata.

És még mit mondjunk a nép gyarapodásáról? 1962-ben öt elemi iskolával kezdtem, húsz év múlva 14-re emelkedett a számuk. Két új állomást kell rendszeresen látogatnom. Tavaly már teljes három hetet vett igénybe az egész plébánia húsvéti előkészítése. Hát jól be kell ütemezni az erőket. Probléma a családtervezés és módszerei főleg keresztények részére. 35 év alatt megduplázódik az indonéz nép.

Az idén nagy fába vágtam a fejszémet: Egy 30 m hosszú, 12 m széles „Mehrzweckgebäude"-t (több célra szolgáló épületet) kell építtetnem. A szükséges 75 000 DM-ból februárig még csak 40 000-et tudtam összegyűjteni. A 35 éves fabódém, a középiskola fiúinternátusa is új öltönyt kap, meg cementalapzatot az osztrák katolikusok jóvoltából.

P. Mészáros Ferenc SVD
Tromolpos 2
Ruteng/Flores, Indonézia

+

Ha annyiszor jutottam volna el hozzátok levelemmel, mint amennyire a lelkiismeretem furdalt, akkor bizonyára meg is untátok volna a sok olvasást. Minél több időt töltöttem Ausztráliában, annál jobban elmerültem a munkában. Az Afrikában rám bízott misszlós plébánia kb. 200 falut foglalt magában kb. 50 km széles, 100 km hosszú területen. Ausztráliában Sydney, Adelaide, Wollongong, Canberra és New Castle magyarjai gondoskodtak arról, hogy ne unatkozzam. Ha pedig néha nyugalomhoz jutottam volna, akkor rendszeresen jelentkezett az Afrikából magammal hozott malária maradványa: egy kis hőemelkedés, nagy fáradtság és gyengeség érzésével. Amióta pap vagyok, azt tapasztaltam, hogy addig van nyugalmam, míg az emberek meg nem ismertek. Kihasználják azt a gyenge oldalamat, hogy nekem mindent lehet mondani, én mindent meghallgatok. Egyszer egy jó magyar megsajnált és eljött értem kocsival, hogy megmentsen a látogatóktól. Ez sikerült is neki. A siker örömére tíz órán keresztül jóformán megállás nélkül tett tanúságot arról, hogy ő milyen fáradhatatlan a beszédben. Szívesen vállaltam a hallgató feladatát, mivel az emberek rendkívüli módon ki vannak éhezve arra, hogy egyszer valakinek gátlástalanul elmondhassák minden örömüket és bánatukat. Jelenleg Pápua-Új-Guineában vagyok, hogy néhány hónapon keresztül megfigyeljem az itteni misszionáriusok munkáját és tapasztalataimat Afrikában elmondjam, s munkatársaimmal együtt hasznosítsam.

P. Pálinkás István SVD
199 Epping Rd.
Epping, NSW 2121, Ausztrália

+

Vietnamból bizony megtépázott egészséggel, főleg beteges szívvel kerültem ide, ahol most vagyok, a lutsaoi kórházba. Elöljáróim nagy megértéssel olyan hivatalokat bíztak rám, amit nagyon szeretek csinálni és értek is hozzá: felkeresni a szegényeket, a nyomorban levőket, a betegeket, szenvedőket. Igyekszem másokkal együtt dolgozni és segíteni olyan művekben, amelyeket mások már megkezdtek. Így sikerül eljutni a legelhagyatottabbakhoz, akiket a szenvedés már kétségbeesésbe vitt. Az egyház vigaszával segítem őket. Már többet sikerült megmenteni az életnek. Egy-két bénát vagy polióban szenvedőt még munkához is juttattam. Mindez sok fáradsággal és szaladgálással jár. Pénzügyileg is segítenek jótevők, de a pénz sose elég. Magyarországról is segítenek: az öcsém Kecskemétről sok nemes gyümölcsfaalanyt küldött. Ezeket itt beoltottam, és sok nagycsaládú hegyilakót tudtam vele segíteni.

Fr. Gömöri Pál SJ
Lutsao, Chiayi Hsien
Taiwan 611, R. O. C.

+

Annak idején az akkor alig 300 rendtagot számláló magyar jezsuita rendtartományból ötvenen jelentkeztek a misszióba. Köztük én is, és a választottak közé kerültem. Minden rendben lett volna, de jött a mama, és hallani sem akart missziós hivatásról. Elannyira, hogy egyenesen Rómába írt: miért küldik a fiát a vadak közé? Két óráig tartott vele a vitám. Azt hiszem, a Szentlélek a közelben röpködött, mert a végén a mama beadta a derekát. Az utolsó nehézség már csak a szakáll körül forgott, mert suttyomban már azt is eresztettünk. Mert bár nem a ruha teszi az embert, de — gondoltuk — mindenesetre a szakáll teszi a misszionáriust. De ebben a kérdésben már nekem kellett deferálnom. Nem kis áldozatot jelentett megválnom attól a sárkefétől a képemen. A mama utolsó kívánsága az volt, hogy beretválkozzam meg, és csináltassak magamról egy tisztességes fényképet, mert — úgymond — nem akar vadember képében megőrizni az emlékezetében.

Bezzeg később épp a mama volt a legbüszkébb a missziós hivatásomra. Minden levelében megemlékezett róla, hogy mennyire megáldotta a jó Isten azért, mert engem a misszióba engedett. Pappá szentelésem előtt kaptam tőle egy selyemszalagot szépen kihímezve. Elhatároztam: a szentelésem után bekereteztetem, hogy állandóan ott legyen a szemem előtt, és emlékeztessen, hogy szent dolgokra lett felkenve a kezem. Csakhogy nemsokára jött a levél a mamától, hogy csak vissza azzal a szalaggal. Azzal lesz összekötve a keze a koporsóban. Így nem fél a jó Isten szeme elé kerülni az ítéletkor, hisz egy misszióspapot nevelt fel. — Azt hiszem nem nagyon tévedek, ha ilyen mamák hiányának tudjuk be a missziós hivatások lecsökkenését. Hogy ne is beszéljek a missziós papákról. A mama kihúzott minket az ágyból, ha nem mondtuk el az esti imát. Bezzeg a papának nem kellett ilyen drasztikus eszközökhöz folyamodnia. Mikor este fáradtan hazajött, vacsora után bevette magát a dolgozószobájába, és térden állva elmondta az esti imát. Szó nélkül odatérdeltünk mögéje, és vele együtt mondtuk. Mikor meghallotta, hogy a jezsuiták felé orientálódom, megvette a Jablonkaiféle két kötetes Szent Ignác életét, hogy szakszerű feleleteket tudjon adni ez irányú kérdéseimre. Istenen kívül mindent szüleimnek köszönhetek.

Már több mint három éve elváltam Potzutól, és egy tőle 24 km-re fekvő nagy városban vezetem a diákotthont és tanítok egy itteni (P. Zsámár alapította) iskolában. Potzuba csak egy héten egyszer megyek egy kis magyar szóra, no meg egy kissé jobb kajára. Itt is már jól belekerültünk a Szentévbe, de itt ez inkább Ricci Mátyás színezetet kapott (ez évben ünnepeljük az ő Kínába érkezésének 400. évfordulóját). Mindenféle gyűlésekkel, kiállításokkal, emlékkiadványokkal van megspékelve az egész év. A Szent Szív ünnepe előtt tartjuk az egyházmegye három napos papi gyűlését, hogy kissé lekeféljük rozsdásodásra hajlamos lelkiéletünket.

P. Maron József SJ
Ta Jen Cath. Student Center
P. O. Box 37
Chiayi, Taiwan, R. O. C.

+

Kis gyerek voltam, mikor kikerültem Belgiumba, 6 éves. A háború előtt ötször mentem és jöttem, hol otthon, hol kint jártam iskolába. Aztán édesanyám meghalt, később édesapám is (akit sohasem ismertem). Magyarországra már nem mentem vissza. Beléptem Páli Szent Vince kongregációjába. 1948-ban kimentem a misszióba. Először Zaireban dolgoztam mint ápolónő és rendelői asszisztens. 1951-ben tífusszal visszajöttem Belgiumba. 1952-ben megint elkezdtem a tanulást, hogy a bábáskodást is kitanuljam. 1954-ben kimentem Katendébe. Azóta ott vagyok. Missziónk az őserdő közepén van. Igen kiterjedt: É—D irányban 165 km. K—Ny irányban 205 km. Két belga atya, egy egyházmegyés pap és 3 európai nővér dolgozik ott: két belga és én, továbbá rendünkből két bennszülött zaire-i nővér és 3 világi önkéntes, egyik orvos. A 46 000 főnyi lakosság igen elszórtan él, 10—30 km távolságra vannak a kis „tanyacsoportok". Plébániánkon van egy 800 személyes nagy templom, — helyesebben volt, mert 1981 decemberében villám csapott bele. Nagy fáradtsággal sikerült kijavítani a károkat, de 3 hónap múlva egy viharban egy része ismét összedőlt. Csak ekkor derült ki, hogy a termeszek 2 m-es lyukat vájtak alája! Le kellett bontani a templomot. Az újnak a terve ott van a püspök úrnál, de idáig nem tudtunk hozzákezdeni pénz hiányában. A vasárnapi istentiszteleteket szabad ég alatt tartjuk. Hét közben elég a központi épület. Az atyák motorbiciklin vagy terepjárón járják a falukat 8—10 napos turnusokban. Segítségükre vannak a katekisták, ki-ki a saját falujában, összesen 72. Minden központban van egy agronómus is. 1975 óta próbálkoznak marhatartással, de mivel a lakosságnak sohasem voltak ilyen nagy állatai, nem tudnak kellően gondoskodni róluk. A baromfitenyésztés jobban megy. A földeket szépen megművelik. Terjed a szójabab. Az atyák tervet dolgoztak ki arra is, hogy minden falunak legyen ivóvize. A legnagyobb központokban templomok is épülnek. Húsz év alatt már 9 készült el.

A nővérek munkájáról majd legközelebb. Ez egy kis általános tájékoztatás volt.

Most voltam szabadságon Belgiumban. Amikor visszaérkeztem a plébániánkra, mindenki kijött, fiatal és öreg, kicsik és nagyok. Körültáncolták az autónkat. Majdnem megettek. De milyen öröm! Köszönöm a jó Istennek. Nem nehéz dolgozni ezekért az emberekért a tudattal, hogy így szeretnek. A ház előtt meg a kis árva gyerekek táncoltak. 175 árvánk van. Jöttek, akik ki tudtak jönni a kórházból és az anyaházból. Jöttek a kis öregek az otthonukból. Végre a házba értem, ott a nővéreink meg a páter már vártak. Mindenki nagyon-nagyon örült és én is.

Eddig én a szülőotthonban is voltam, de most van ott egy zaire-i nővér. Most csak a kórházban és a rendelőben maradok. Én vagyok ott a felelős. A kis árváknál pedig 1 napostól öt évesig vagyok felelős. A kórházban 210 ágy van, az öregotthonban 80. Sok a dolog, sok a felelősség, de a jó Isten segít. És a jó emberek is!

Soeur Michel (Mihályffy Aranka)
Mission Katende, B. P. 70
Kananga, Zaire

+

Hála Isten még a monszun előtt befejeztük az öt híd építését és az új, 6 m széles kutunkat is. Most nem lesz vízhiány. Jún. 16-án (1982) ünnepeltük megáldásukat. Nagyon szép napunk volt. Szentmisével kezdtük, amin jelen volt mind az 52 munkásunk, még a nemkeresztények is. Feldíszített traktorunkon (pótkocsival) vittük munkásainkat a hidakhoz. Imádkoztunk mindazokért, akik majd a hidakon átmennek. Papunk hangsúlyozta a hidak értékét és célját. Lelki világunkban is hogyan kell nekünk keresztényeknek olyan „hidaknak" lenni, amelyek segítik embertársainkat az üdvösségre . . . Diákjaink énekeltek a munkásoknak, virágfüzért tettek a nyakukra. Itthon pedig elkészült az ünnepélyes ebéd, mert levágtunk egy szép jószágot. Mi rendtársainkkal szolgáltuk ki munkásainkat. Ez is megtiszteltetés volt számukra, és láttam, hogy nagyon meg voltak elégedve. Most, hogy ez a két nagy munka befejeződött, én is nagyon megkönnyebbültem. Nehéz volt a távoli úton a forróságban irányítani a munkát. Az

ünnepet hálaadó imával fejeztük be. Imádkoztunk azokért a jótevőkért (Önökért is), akik ezt a munkát támogatták. Isten áldja meg jóságukat.

A rokonságunkban volt tavaly egy papszentelés, az újmiséjét az én kis szülőfalumban, Olaszfán mutatta be. Igen sok hívő jött össze. Szabadtéri oltárt készítettek a templom mellé. A szülői háznál volt a búcsúztató énekekkel és versekkel. Sok paptestvér és a hívek kísérték a templomhoz. Hangerősítő is volt. Mindenki jól hallhatta. Még a faluban maradt beteges vagy idős hívek is bekapcsolódhattak. Jó plébánosunk, dr. Gyürki László sokat fáradozott azon, hogy ez a szép nap emlékezetes legyen. Az egyházközség egy szép modern kehellyel ajándékozta meg Ottónkat. A paténa is nagy és szép, hogy — mint a plébános beszédében mondotta — elférjen rajta a hívek könyörgése. A szentmise után vacsora volt a szülői háznál, hatalmas sátor alatt. 200 vendéget szolgáltak ki. Mi itt Indiában az én családommal (elég nagy) imádsággal emlékeztünk meg Ottónkról, hogy legyen hű követője az Úrnak.

Most készülődünk Bardihban két papszentelésre. Már több éve egyházmegyénkben az a szokás, hogy ezt a pap szülőhelyén, az ottani misszióban tartják, úgyhogy ezen a szép szertartáson az új pap rokonai és sok keresztény részt vehetnek. Ápr. 28-án du. 3 órakor lesz ez a nagy és ritka esemény egy ilyen elhagyott vidéken. Két püspököt és 80 papot, szerzetest várunk. Mi készítjük mindezeknek az ünnepélyes étkezést. A verandánk szép, tágas, és van hely több mint 150 személynek. Lássa kedves Atyám, az Úr néha megáldja ezt a missziót szép napokkal is.

Már beállt a nagy meleg. Minden évben át kell élni ezt a kimerítő időjárást. Ez is elmúlik, mint minden más. Ilyenkor van alkalom áldozatokat hozni. Fáradt vagyok, de még bírom. Még két évem van hátra, ha azt megérjük, és befejezem a 6 éves felelősséget itt Bardihban. Utána fel kell készülni egy más helyre. Vagy talán adnak egy kis pihenést.

Mother M. Theresia
Ursuline Convent, Bardih
P. O. Amgaon, via Gumla, 835207
Dt. Ranchi-Bihar, India

+

Örömmel közöljük, hogy Szikszay Mária ferencrendi missziós nővért a Nemzetközi Vöröskereszt a legmagasabb kitüntetésben, a Florence Nightingale emlékéremben részesítette. A nővér hosszú ideig működött a leprások között, jelenleg Magyarországon él. (Szerk.)

LEVELESLÁDÁNKBÓL

Nagyon köszönöm Luzsénszky atya életrajzát. Szeretetreméltó, derűs kisöreg volt. Többször jött hozzánk, misézni is. Olyan áhítattal végezte a szent áldozat bemutatását, szemét olykor pillanatokra le-lecsukva ima közben, hogy az már maga megtérésre késztette a lelket. Életem nagy lelki élményei közé tartozik, hogy a szűkös szobában egészen közelről láthattam őt misézni. Mi gyerekek mosolyogtunk, hogy a többgyerekes 50 éves asszonyt, édesanyánkat, mint volt tanítványt „fiacskám"-nak szólította, de az ő szemében a diáklányok mindig megmaradtak diákoknak. P. Nemeshegyi írja: „Bámulatosan fiatal maradt szellemileg." Valóban így volt. Fiatalos lendülettel tudott azonosulni még azokkal a budapesti fiatalokkal is, akik a beat-zene ízlésesebb változatával működtek közre a szentmiséken. Még kazettát is hozott nekünk, és elragadtatással szólt a zenész fiúk és lányok áldozatosságáról. Soha nem felejtem el: egy ködös decemberi estén utoljára én kísértem le a vonathoz. A szatyor almát (2—3 kg) nehezen fogadta el, de mégis csak kötélnek állt. Az állomáson derült ki, hogy a szívével nem jól van, és a cipelés nem használ. Csak anyut nem akarta megbántani . . . Ezekkel egészítettem ki magamban és így most levélben is a nekrológot.

— Az elhunyt Papp Artur nagy tisztelője vagyok ma is, de most már a sírjánál tisztelheghetek csak, a lőrinci temetőben. 1935-ben találkoztam vele, mint a Kat. Ifjúsági Kör lelki vezetőjével. 1942-ben mint helyi káplán esketö papunk lett. Sokunknál volt esketö és keresztelö és — nem szívesen — temetö atya. Nagy népszerűségnek örvendett, de nem szerette, ha udvaroltunk neki. Temetésén talán ezrek is megjelentek. Már egy éve, hogy elment, vagy inkább: felment, de sírján mindig friss virágok vannak. Készül már a síremléke, de sokkal maradandóbb és értékesebb emlék szerintem az a sok ráemlékezés és sokat emlegetett tanácsa: „Szeressük egymást, gyerekek!" A „gyerekek" közül sokan már nagypapák és nagymamák (nekünk is öt gyermekünk, hat unokánk van), de szeretjük egymást! Legyen ez a pár sor is egy szál virág neki megemlékezésül!

+

1978. júl. 10-én Paray le Monial-ban jártam. Jóval hazaérkezésem után tudtam meg, hogy ott akkor karizmatikus fiatalok kongresszusa volt. Szállást keresve Msgr. Maurice Gaidon autuni segédpüspökhöz kerültem, akinek némi latin nyelvtudásommal elöadtam kérésemet. Zsinóron függö egyszerű pléhkeresztje volt, és igen fiatalnak néztem, nem is álmodtam volna róla, hogy püspök. Kaptam szállást, s elfoglalása után nyomban a kegytemplomba mentem. Útközben nem tudtam mire vélni a sok-sok huszonéves fiatalembert imára széttárt kezekkel, olvasóval is, az utcákon. A templomban pedig az ott lévők kiterjesztett karral, térden állva imádkoztak, égre emelt tekintettel. Nemsokára megkezdödött a szentmise. Amikor a pap kijött az oltárhoz, akkor láttam a pileolust a fején: hiszen én püspökkel beszéltem! Nem volt ministránsa, felajánláskor segélykérön nézett a tömegre, mivel az ampolnák igen távol voltak tőle. Elöl állván, hátra néztem, senkinek sem rebbent meg a szeme. Hamar segítségére siettem, s igen nagy örömmel szolgáltam tovább. Nagyon jól emlékszem a püspök úr arcára: nem engemet várt oda. Csak azért írtam meg ezeket, mert nem gondoltam volna, hogy az életben tőle származó szavakat olvashatok, a Szolgálat 55. számának könyvismertetésében. Még csak annyit, hogy amikor másnap reggel 8 óra körül gyalog indultam az állomásra két nehéz bőrönddel a kezemben, nem akadt egy sem a velem szemben jövő, imádkozó fiatalokból, aki csak egy lépésnyire is segített volna. A közös étkezéseknél viszont ragyogóan segítettek, ezt hozzáteszem.

+

Az ősz színt, illatot jelent, és a termés teljességét. Búcsút is. Búcsút a gazdag nyár sok útjától; búcsút és új kitárulást arra, ami magamnál nagyobb . . . Az Úr világító virágokként szövi életem szönyegébe az örömöket. Itt vannak a vasárnapok: többnyire közösségben töltjük, és egymásra hallgatva, egymás számára időt szakítva erősebben átéljük együttlétünk intenzitását, mint hét közben. Csomagtartóra erősített elemózsiás kosárral kikerékpározunk a mezőre, keresünk egy szép helyet, ahol letelepedünk, beszélgetünk, álmodozunk, isszuk a természet szépségét . . . Más alkalommal ázsiai menekülteket keresünk fel, akikkel most együtt dolgozunk. Belemerülünk egy egészen más, csupa-probléma világba, amely azonban reménységgel is teli, az világít a sok-sok vidám gyerek szeméből. Látogatást teszünk egy-egy elkeseredett, magányos embernél is. Vagy egy paraszthánál töltjük a hétvégét, hogy a csendességben újból egészen meghalljuk annak szavát, aki meghívott . . . Néha otthon maradunk, és buzgón sütjük a süteményt, előre örülve egy-egy kedves látogatásnak.

— Olyan csodálatos gazdagsággal ajándékozza meg Isten a napjaimat, hogy sokszor felkiáltok: mivel érdemlem ezt meg? Mi az, ami életemet ilyen széppé teszi? Biztosan az, hogy állandóan érezhetem: ajándék. Ajándék a sok lehetőség, és rajtam is áll, hogy élek-e vele, hogy elfogadom-e Isten kezéből. Mert nem az én érdemem. Nagy örömök a családi összejövetelek is, amire sokáig tudunk emlékezni, hiszen egyik legnagyobb áldás az, hogy szerethetjük egymást, számíthatunk egymásra.

— Nehéz ez a tavaszi időjárás, megtornáztatja nemcsak a matériámat, hanem kedélyemet, akaratomat is. Mivel számomra a modern aszkézis van kiosztva, számtalan

ember, számtalan problémával — nagyon szükséges a „szikrányi humor" és az akaratom kézben tartása. De örülni sem utolsó dolog a földi életben. Ráálltam erre a „kúrára", és naponta szítom fel magamban a tudatot: Isten gyermeke vagyok, enyém Jézus, enyém a Szűzanya, és minden szentek a mennyországban! Áldott legyen az Isten a megváltásért!

— Jó, ha az életben Isten egy kicsit megállítja az embert, hogy vegyük észre egy kicsit, milyen szép világot adott nekünk. Már itthon volt egy igen szép közös titkunk: egy aranyba öltözött nyírfa. Egyik reggel kaptam ajándékba, amikor kinéztem az ablakon. Úgy ragyogott harmatos sárga levelein a napfény, mintha aranyból lett volna. Nagyon megköszöntem. Akkor megsugaraztuk ezzel a fényözönnel azokat a nyakukat behúzó embereket, akik nehéz szatyraikat cipelve még csak fel sem néztek a fényözönre.

— Néha rácsodálkozom, hogy az ember milyen képtelen helyzetekben is tud boldog lenni. Valahol olvastam régen, hogy az indiánok különösen szeretik és tisztelettel veszik körül szellemileg fogyatékos társaikat, mert úgy tartják, hogy isteneik foglalkoztak velük. Így a szegény bolond indiánok boldog emberek voltak, mert betegségük révén a közösség kiemelt szeretettel vette őket körül. Nos, velünk is foglalkozik olykor Isten úgy, hogy valamit — például az egészségünket — elveszi tőlünk. Mennyivel többre kell becsülnünk ezt, hiszen a mi Istenünk az egy igaz, élő Isten, és bármit tesz velünk, eleve az a tény, hogy személyesen velem kapcsolatban tesz valamit, már ok a boldogságra. Ő betegen is szeret: mit akarhatnék többet és jobbat?

— Nagy az éhség az igazi táplálékra. A Biblia és az imádságos közösségek a mustármag, a kovász ma közöttünk. Nagyszerűen reagálnak rá és jönnek. Valami új alakul ki. Spiritus ubi vult spirat! Ez most már kézzel fogható. Mire megérik, talán mi már nem érjük meg. De nem ez a fontos, hanem alkossunk, és értsük meg a Szentlélekisten sugallatát. Ezért vagyunk optimisták, és maximális erővel végezzük lelkipásztori munkánkat.

— Jó nézni a mi utazó Szeretett Atyánkat. Nagy Jel a világban! Egyik nagy ajándéka ennek a szerencsétlen emberiségnek. Mert a Szentlélek ugyancsak ostromol mostanában bennünket. Mennyi szikrázó jó kiadvány, könyv, prédikációs anyag! Nem így volt fiatal korunkban. Valóságosan a kisujjunkból kellett kiszopni a vasárnapi igét. De annyiban jó volt, hogy napokon át a perikopára borulva és hagyatkozva kaptuk meg a mondandókat a Szentlélektől. Milyen jó most a fiataloknak, hogy könnyű jót, szépet és okosat mondani. Mérhetetlen kegyelemadomány fürdőjében dédelget bennünket a Lélek! Bárcsak átérezhetnénk mélyen a nagy felelősséget! Mennyi reményteljes esemény a világban, a mélyben és a felületen is! Lelkekben és történésekben milyen kézzelfoghatóan dolgozik a mindig köztünk lakozó Jézus! Milyen bizakodóknak, erőseknek kell lennünk nekünk is, mint a Makkabeusok voltak.

+

Most halottak napjára készülök. Ez kis városkánkban az ökumenikus ünnepek között a legnagyobb. Ilyenkor együtt vannak szószékem alatt katolikus híveimmel a görögkeletiek, reformátusok stb. Nagyon közel érezzük magunkat egymáshoz, amikor meghalt szeretteinkért imádkozunk.

— Most a Luther-évben nekünk kell irgalmasan realistának lenni. Igaza van Henri de Lubac-nak: Rettenetes dolog, ha a katekizmust egymás ellen tanuljuk meg! Bizony, teológiáinkon erősen dívik ez a szemlélet; és az eredmény az, hogy keresztes lovagok kerülnek ki a gyülekezetekbe, akik arra jók, hogy egymásnak ugorjanak és ugrassák a híveket; de másra, progresszív dolgokra már nem képesek. Két perlekedő között aztán a harmadik örül.

(Evangélikus diakonisszák írják:) Családomban mindig nagyra becsülték Martin Luthert. Így gyerekkoromtól kezdve úgy ismerem, mint olyan embert, aki az Isten szava iránti szeretettől és felelősségtől indíttatva lefordította a Bibliát. Isten megadta neki a Szentírás anyanyelvi fordításához szükséges különös adottságot. Jól megértem

tehát Avilai Szent Terézt, aki egyszer irigyelte a németeket, amért Luther bibliafordításával közvetlenül hozzáférhetnek a Szentíráshoz, míg ő mindig fordítókra volt rátalva.

— A Luthertől megfogalmazott és magyarázott katekizmust már konfirmálásom előtt könyv nélkül megtanultam, és sok része még máig is szószerint emlékezetemben van.

— Luthernek gyermekei iránti szeretete és az ebből született énekek, mint pl. „Vom Himmel hoch, da komm ich her", melegszívű apaként ismertették meg őt velem. Az egyház, Isten gyülekezete iránti szeretete is világosan kifejeződik sok koráljában. Ezeket a mély hitét megmutató korálokat különösen szívesen énekelem.

— Tudom azt is, hogy Luther sokat szenvedett vérmérséklete miatt, mindig újból alaposan megvizsgálta lelkiismeretét, és rendszeresen gyónt. Alázatos és tiszta ember maradt Isten és kora előtt. Ez is mindig foglalkoztat, és már gyakran szolgált bátorításul és épülésül számomra.

+

— Az eltelt félév alapján úgy érzem, megtaláltam azt az életutat, amelyre az életemet adhatom. Isten kegyelmében bízva, bizakodva tekintek az előttem álló esztendők elé. Ez az öt év mindenképpen a felkészülés időszaka, és ráébredtem arra, hogy később soha nem lesz ennyi időm a tanulásra, vagyis soha vissza nem térő lehetőség ez az öt év. Ezért szeretnék belemélyedni a tanulmányokba is, mert tanulni ugyan mindig kell, de alapvetően meghatározzák a későbbi tanulmányokat a most gondosan lerakott alapok. Nem kisebb szempont a lelkiéletben való fejlődés és előrehaladás is, hiszen mindent, amit teszünk, isteni szempontok alapján kell tennünk, hogy ne csak a teológiai tudományokba, hanem azokon keresztül az Isten szeretetébe is belemerüljünk. Szüntelenül hálát adok az Istennek, hogy itt lehetek. Kérem, imádkozzék értünk, hogy jó papokká s az Isten igaz és hű szolgáivá fejlődjünk!

— Két héttel a szentelésem előtt kérem a barátai közé befogadó Krisztust, alakítson bennünket úgy, hogy a világot átformáló kegyelmet szívünkön keresztül bőségesen és tisztán szétsugározhassuk.

— Ahogy elnézem a kispapokat egyenként — beleértve természetesen magamat —, az első pillanatra megijedek: ilyen emberek akarnak Téged megdicsőíteni, hirdetni az embereknek, Uram? Miért nem hívsz jobb, szentebb, kiválóbb fiatalokat? De ilyenkor eszembe jut Szt. Pál szava: „Isten azt választotta ki, aki a világ szerint oktalan, hogy megszégyenítse a bölcseket . . ." (1Kor 1,27) Csak mindenben Rá kell hagyatkoznunk, hinni Benne, mert csak így jutunk valamire; gyengeségeink még nagyobb hitre indítanak: „mert az erő gyöngeségünkben lesz teljessé."

Az is meglepett, hogy mikor elsősként bejöttem, társaim közül négy 30 év körüli volt. Milyen nagy pofon ez nekünk fiataloknak: ha mi nem jövünk, tud az Isten a „kövekből" — az idősebbekből — is fiakat támasztani magának, és hála Neki, támaszt is.

Hogy a szeminárium ne intézmény legyen, hanem otthon, az mindenki igénye, azt hiszem. A helyzet jelenleg sajnos az, hogy válságban van a róm. kat. papnevelés (a görög kat. nem, az inkább virágzik). Tény az is, hogy eddig nem sokat sikerült ezen a tőlem telhető mértékben változtatni. Talán azért nem, mert a felszínen, látványos, számokkal mérhető, nagyszabású dolgokkal próbálkoztam. Egy-két élő példán láttam, és ennek alapján elhatároztam, hogy még inkább az alapokon legyen a hangsúly, az egymás közti szereteten. Ebben a tanévben megpróbálok még mélyebbre menni, annak ellenére, hogy így sokkal később épül fel a „ház", de reméljük, tartós, stabil lesz pár év múlva.

Katonakoromban Szabolcsban dolgoztunk. Szombat-vasárnap, mikor nem mehettünk haza, a környék plébánosait, templomait látogattuk meg. Ott is azt tapasztaltuk, hogy a pap, kispap minden plébánián, sőt minden keresztény házában otthon van. Az eszme szépséghibája csak az, hogy egyszerű keresztény ember esetében ez már sajnos nem áll. A kisebb „szabadegyházaknak" sikerül megvalósítani, talán kis számuk és nagyobb

buzgóságuk miatt, hogy minden városba betérhetnek testvéreikhez, egész ismeretlenekhez is. Jó volna nálunk is megvalósítani, főleg a diákok és katonák esetében, mert ha valaki tartozik valahová, akkor nem vész el olyan hamar, hanem él, értelmet, feladatot lát vallásában.

— Isten segítségével immár célba vagy inkább új kezdéshez érkezhettem. Június óta minden nap az oltártól kezdhetem a napot, az Istennek szolgálást. Célom volt, hogy ezt elérjem, de mikor megkaptam, új távlat nyílt meg az életemben: maradéktalanul Istené lenni, miközben darabonként kiosztom magamat is az embereknek. Egészen Istennek az embereken keresztül, ez beszédes tanúságtétel.

+

Msgr. Donze, Tarbes és Lourdes püspöke, egy Fájdalmas Anya-szobrot áldott meg máj. 3-án. A szobor a barlang átellenében, a Gave folyó túlsó partján áll. Carrarai márványból készítette egy fiatal szobrásznő, aki Magyarországról származott el. „Ez a szobor — mondotta beszédében a püspök — nem olyan, mint a megszokott Pietà-ábrázolás. A többi szobroknál lehajtott fejjel néz halott Fiára Mária. Itt azonban emelt arccal az ég felé tekint. Jézus halott teste az ölében nyugszik, de olyan súlyos, hogy alig bírja jobb kezével fenntartani. Majdnem lecsúszik róla! Eközben a másik kezét nyitva tartja, jelezve, hogy felajánlja Őt a mennyei Atyának az egész emberiség bűneinek kiengeszteléséért. Ez a szentév a kibékülés éve, amikor kinyitjuk az ajtókat Megváltónk előtt. Nagyon örülök, hogy éppen itt Lourdes-ban állíthattuk fel. Minden beteg, aki ide zarándokol, akit az új kórházból a barlanghoz visznek, itt megy el mellette, de a sok egészséges zarándok is egy pillantást vethet a szoborra, megállhat előtte és imádkozhat. Reméljük, hogy így megerősödve haladhatnak életük útján." A mű most szabadon áll, de eltervezték, hogy virágokkal ültetik körül és kerítéssel látják el. Abban reménykedünk, hogy a zarándokokat — legyenek akár magyarok, akár bármely nemzet fiai — megragadja ennek a szép Mária-szobornak a kisugárzása, és imádkozni fognak előtte világunk sokféle szükségéért.

— A római magyar gyóntató írja: A rendkívüli szentév ugyanolyan munkát is ad, hála Istennek; úgy látom, sem 1950 (már végiggyóntattam), sem 1975 nem látott ekkora népözönt.

PAPI JUBILEUMOK

Vasmise: Székely László, a neves papköltő, érd. teol. tanár jún. 13-án a budapesti Jézus Szíve templomban. Szónoka Szakos Gyula püspök, korábbi káplánja volt.

Grynaeus György tb. kanonok júl. 31-én a badacsonytomaji plébániatemplomban.

Gyémántmise: Gyeginszki Ferenc kanonok, ny. plébános jún. 26-án Mogyoródon.

P. Tüll Alajos SJ jún. 19-én a budapesti Szent Rita templomban. Koncelebrált vele egy aranymisés, egy ezüstmisés és egy 40. évfordulós rendtársa, a 30 éve pap plébános 10 éve szentelt káplánjával és egy primíciás.

Aranymisék: Msgr. Dr. Gianone Egon, a Pázmáneum rektora jún. 29-én Bécsben, a Pázmáneum kápolnájában. Szónoka dr. Eperjes Ernő müncheni magyar plébános volt. Paptestvérei egy keresztúttal ajándékozták meg a kápolnát.

Kreisz Mihály érd. magyar lelkész, évtizedes működése színhelyén, Ravensburgban június végén. Hívei zsúfolásig megtöltötték a templomot.

Szakál István érd. esperesplébános Csengődön jún. 12-én. Szónoka Paskai László koadjutor-érsek volt.

P. Bodolay Gyula SJ jún. 18-án Budapesten. Kézvezetője Réthy László, a Szent Rita kápolna plébánosa, szónoka pedig Süle Géza SJ volt.

Sall Elek, a szentendrei ferences gimnázium tanára, a budai ferenceseknél jún. 19-én.

Turzó Antal prépost, a csepeli Jézus Szíve templom plébánosa, jún. 26-án.

Kiscelli Ferenc c. apát, plébános a budapesti Szent Tádé kápolnában jún. 29-én.

Zselei Gábor ny. lelkész júl. 2-án szülőfalujában, Keszegen.

Békési Illés ny. versegi plébános, ma is aktív lelkipásztor, júl. 3-án Kállón. Szónoka Oláh Károly pestlőrinci plébános volt.

P. Holovics Flórián SJ Makkos-Márián júl. 28-án jubiláló paptestvéreivel. Szónoka Tamás János volt.

Neményi Lajos pápai kamarás, prépost, Máriaremete plébánosa júl. 31-én a kegytemplomban. Szónoka Debreczeni Miklós püsp. tanácsos volt.

Itt jelezzük, hogy Bagdad magyar érseke, **Msgr. Nyáry Ernő** kármelita, korára való tekintettel (* 1906) lemondott 1972 óta betöltött hivataláról.

Ne tévesszétek össze a cselekvést a nyüzsgéssel.
Csillapodjatok le. Pihenjetek meg.
Meg fogjátok látni, milyen csendes és erélyes
tevékenység fakad ebből a nyugalomból.

Henri de Tourville

KÖNYVSZEMLE

Naszályi Emil: Csúcsok és szakadékok. Szent István Társulat, Budapest 1982, 461 o.

Bizonyára nem túlzás azt állítani, hogy Naszályi Emil ma Magyarországon Szent Bernát írásainak legjobb ismerője, legtüzetesebb olvasója, s így leghivatottabb ismertetője is. Évtizedeken át tanulmányozta a „mézajkú tanító" műveit, gondolkodásában szinte asszimilálódott a Szent gondolataihoz. A zirci apátság alapításának 800. évfordulója alkalmából látott napvilágot az életen át tartó elmélyült olvasás gyümölcse, Szent Bernátnak a lelki életre vonatkozó tanítását ismertető-népszerűsítő munka. A könyv a legfontosabb magyar nyelven megjelent mű Szent Bernátról Piszter Imre: Szent Bernát clairvauxi apát élete és művei címen 1899-ben kiadott két kötetes, máig is aktuális életrajzi munkája óta.

Könyve beosztását maga a szerző így foglalja össze: „Könyvünk Szent Bernát tanításának rendszerét nyújtja a lelki élet útjáról négy részben. Az első rész: Bernát, a kaland hőse — Szent Bernát életének elindulását tárgyalja két nagy és élete döntéseiben jelentős probléma területén: a világiasság és a tudományos élet kísértésében. — A második rész: A kaland kezdődik — az önismeret, üdvösség és megtérés kérdését és Bernát nagy lépését ismerteti. — A harmadik: A szeretet kalandja — a szeretetről, az ember természetéről, Istenképmás voltáról, az akaratról és a szabadságról beszél a Krisztusban és a Szentlélekben alakuló lélekben. — A negyedik rész: A kaland csúcsa — az Istennel való találkozásról, Isten látogatásairól, a látogatás ajándékairól és a lélek Istennel való egyesüléséről hozza Szent Bernát tanítását" (19). Bár a könyv nem életrajzi mű, ismerteti a Szent életét születésétől, 1090-től nagyjából 1115-ig, Clairvaux alapításáig. Segítené az olvasót az életmű megértésében, ha az egész életút leírását olvashatnánk.

Maga Szent Bernát nem alkotott szisztematikus értekezést, valamiféle Summát a lelkiélet fejlődéséről. Gondolatai elszórtan, beszédek és levelek százaiban, kisebb traktátusok lapjain találhatók meg. Bármiféle rendszerezés az olvasó munkája, így esetleges, és nem szükségképpen tükrözi a Szent szándékát. Ezt Naszályi is jól tudja, ő sem szándékozik „végleges" rendszerezést adni: „Szent Bernát a maga egyéniségével áll ott a sok élő, törekvő szerzetes előtt. A monostor mindnyájukat átölelő lelki izzása, erőfeszítése: az élet Istennel és Istenért. Ez adja a tanítás konkrét egységét. [...] Sok más szempontból is lehetne Szent Bernát tanítását vagy annak egy részét kidolgozni és összefoglalni. Mindenhonnan logikus és szerves egység alakulna ki. Kidolgozásunk nem az egyedül lehetséges út, és nem is teljes. Inkább csak kezdet, amelyet a szerzetesnek, de minden komolyabb lelkiéletet keresőnek is, egy életen keresztül tanulnia s mélyítenie kell" (110—111).

A könyv elsősorban tehát nem szintézis, hanem száz és száz szentbernáti szövegnek egy lehetséges elv: az istenkeresés kalandja életszerű, vonzó szempontja alapján rendezett gazdag tárháza. A magyar olvasó számára eddig hozzáférhetetlen szövegek közrebocsátása értő, szép fordításban: ez a kötet első és legnagyobb értéke. Csak nagyritkán fordul elő szó a fordításban, ami furcsának, régiesnek tűnhet a mai olvasó számára, mint pl. „édességes" (98), „drágaságos" (385). De a könyv több, mint szöveggyűjtemény: Naszályi bevezeti, összehasonlítja, magyarázza, értelmezi is a szövegeket, megkönnyíti megértésüket. Megkönnyíti, de nem eléggé.

Óriási a Szent Bernát-irodalom. A róla és műveiről írt könyveknek, cikkeknek pusztán a bibliográfiája két vaskos kötet. Míg az életrajzi fejezetben Naszályi többször felhasználja a korábbi kutatások eredményeit, magában a lelkiélet teológiája tárgya-

lásában mintha mellőzné a szakirodalmat. Feltételezhetően nem voltak elérhetők a szerző számára még olyan klasszikus, úttörő munkák sem, mint pl. Étienne Gilson: „La théologie mystique de Saint Bernard", Paris 1947, vagy Jean Leclercq: „Saint Bernard mystique", Paris 1948, pedig ezek meglátásainak figyelembe vétele még mélyebb, időtállóbb következtetésekre vezethették volna. Ugyancsak segítette volna az olvasót a szövegek elmélyültebb tanulmányozásában, ha a kötet elején egy fejezetet találhatnánk a monasztikus irodalom műfajáról, annak sajátos jegyeiről, belehelyezve így a szövegeket irodalmi és szellemi környezetükbe, hátterükbe.

A szép kiállítású kötet olvasását nehezíti az idézőjelek nem mindig következetes használata. Hasznos lett volna Szent Bernát szövegeiben ha nem is mindenütt, de gyakrabban hivatkozni a szentírási helyekre, amelyeket a Szent idéz, vagy amelyekre csak utal. A monasztikus szerzők műveikben olyan gyakran használják a Szentírást, hogy szövegük helyenként szentírási idézetekből alkotott tarka szőttes. A jóval kevésbé járatos mai olvasó számára egy-egy mondat így szinte érthetetlen.

De ezeknél a hiányosságoknál sokkal nagyobb a könyv érdeme, az érték, amivel a mai magyar olvasótábort megajándékozza. Egy távoli, a miénktől annyira különböző kor izzó istenszeretetéről tesz tanúságot, egy keresztény vallásos géniusz alakját, munkásságát, szavait hozza élet-közelbe, megbarátkoztat a gyakran „ciszterci évszázad"-nak nevezett 12. század gondolkodásmódjával, egy régi szerzetesrend máig is új, élő és vonzó lelkiségével.

Az olvasót talán meglepi a komolyság és szigor, amivel a szerző — Szent Bernátot értelmezve — a látszólag nem is olyan súlyos tökéletlenségeket megítéli. Ez a néha túlzónak látszó szigor magának Istennek halálos komolyan vételéből fakad. Annak számára, aki Istent komolyan veszi, nincsen elhanyagolható hiba vagy bűn. Csak sötétben és félhomályban látszik a gyarlóság csekélynek; Isten fényében minden bűn óriásivá nő.

Istennek és világának ez a komolyan vétele, mint háttér, megmagyarázza, miért olyan gyakran használt szó Naszályi szövegében a „feszültség", „misztikus feszültség" kifejezés, amit ő maga így magyaráz meg: „Ez a feszültség Isten titkainak és a lélek nagy gondolatainak, vágyainak, törekvéseinek, hevülő izzásának boldog találkozása s lobogása" (277); „biztosítja, hogy a lélek nem elégszik meg alacsony dolgokkal, hanem szüntelenül a magasságok felé tör, Istent akarja" (136). Csak ez a saját értékskáláját nem devalváló lélek tudja megtapasztalni teljesen a keresztény élet minden dimenzióját: „Egész életünk egyetlen fájdalom: Isten elrejtőzik előlünk — és egyetlen öröm: lelkünkben megtapasztaljuk a jelenlévő Istent. A Vőlegény távolságának fájdalma és jelenlétének öröme, mint hatalmas hullám emel, majd mélységbe ejt minket. Látásának élvezete egyetlen és szüntelen reménykedés" (92).

Lelóczky Gy.

Jan Dobraczynski—Balássy Péter: Szent Maximilián Kolbe — Ecclesia Könyvkiadó, Budapest 1982, 296 o.

A szerzőktől már 1978-ban megjelentett egy kötetet a kiadó „Maximilian Kolbe" címen, és most ugyanavval a szöveggel és képanyaggal újra nyomta a Boldognak szentté avatása alkalmából. A bíbor vászonkötésű könyv a szentnek derűs képével a sárga borítólapon első pillanatra is kívánatossá teszi forgatását.

Az Ecclesia jó egy oldalas ajánlásának címe: „Az asztaltól az éhségkamráig." Jan Dobraczynski „Isten Szegénye Magyarországon — Gondolatok a magyar Kolbe-kötet elé" címmel 1977-i látogatását eleveníti fel Magyarországon, és a lengyel—magyar történelem szoros kapcsolatát méltatja. „Kolbe többször kifejezésre juttatta, hogy a népek között és a népeken belül a legerősebb összekötő kapocs a szeretetből fakadó testvériség." (7—9.)

Tőle következik a Szent életrajza: „Isten szegénye" (11—92), az alábbi fejezetekkel: Bevezető, Az ember, A döntés, Háború, Értetlenség, Niepokalanow, Mugenzai no seibo no kishi, Újra Lengyelországban, Megszállás, Az áldozat, A szent.

Assisi Szent Ferenc buzdítása fiaihoz, Balássy László muzsikáló fordításában, egyik gyöngyszeme az új Kolbe-kötetnek (93). — VI. Pál pápa imája következik, amelyet Kolbe atya boldoggá avatási miséjén mondott 1971. okt. 17-én. A „Szemelvények Szent Maximilián Kolbe írásaiból" (95—175) c. részben lelkigyakorlatos feljegyzések, levelek, naplójegyzetek találhatók 1918-tól. Egy—két mondat ízelítőnek: „Szeretnék mind többet dolgozni azért a lélekért, aki ennyire megbántotta a Szeplőtelent. — Erkölcsi erényeiddel, s ne fizikai erőddel akarj kitűnni. — A béke útján legjobb vezérlőnk az engedelmesség. — Szüntelenül bízzál a szeretetben és a békében. — Ne szennyezd be magadban az Isten képét. — Isten megismerésében hinnünk kell. — Hagyjuk magunkat a Szeplőtelentől vezetni." Az utolsó 1941. jún. 15-én írt auschwitzi lapja: „Drága Anyám, ne aggódjék értem és egészségemért, hiszen a Jó Isten mindenütt jelen van, és mindnyájunkat végtelenül szeret."

Fültanúk feljegyzéséből veszem ezt a kijelentést: „Egy szent legyen bátor és gyors, telve kezdeményező erővel" (180). — Balássy László himnuszából az utolsó versszakot: „Máriának szent lovagja, földi termés égi fán, tisztaság s vér koronája tündököl a homlokán. Oltárodnál esdve kérünk: könyörögj a mennyben értünk, Kolbe Miximilián" (182).

„Emlékezések" hosszú sora (183—218) gazdagítja ismereteinket a szent életéről volt auschwitzi fogolytársainak és kortársainak írásaiból, kiegészülve Balássy László és a nemrég elhunyt Hajdók János költői hódolatával.

Az évszámok szerinti áttekintés (221—231) részletesen tájékoztat a minorita ferencrend új szentjének életéről, születésétől egészen szentté avatásának elhatározásáig 1982. febr. 19-én. Tiszteletét bizonyítják a nevére épült templomok és kápolnák (232—234) Lengyelországban, hazánkban és sok más országban.

A könyvet Balássy Péter Utószavát követően 56 egész oldalas fénykép vagy rajz zárja (241—296), szemléltetve Kolbe életét, „tanúságul és tanulságul minden időknek és minden nemzedéknek."

Rákos Raymund OFMConv.

Dr. Pirigyi István: A görögkatolikus magyarság története. Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, Nyíregyháza, 1982. 194 o.

E főiskolai tankönyv megírása feltétlenül nyereséget jelent a keleti keresztény (magyar és egyetemes) egyháztörténet számára, hiszen dr. Timkó Imre görögkatolikus püspök több mint egy évtizede megjelent műve („Keleti kereszténység, keleti egyházak", Szent István Társulat, Bp. 1971, 544 o.), általános egyháztörténeti jellegénél fogva, csak kevésbé részletesen foglalkozhatott a magyar görögkatolicizmussal.

Pirigyi professzor e könyvében — sokéves főiskolai előadásai nyomán —, gazdag levéltári anyagra is támaszkodva, négy főrészben adja elő tárgyát, illetve a magyarság és keleti kereszténység másfélezeréves kapcsolatának történetét: 1) A magyarság és kereszténység kapcsolatainak kezdetétől az Árpád-kori bizánci szertartású kolostori közösségek megszűnéséig; 2) A keleti szertartású néptömegek bevándorlásának megindulásától a munkácsi egyházmegye felállításáig; 3) A bizánci szertartású püspökök bécsi értekezletétől a hajdúdorogi egyházmegye felállításáig; 4) A hajdúdorogi egyházmegye és a miskolci apostoli kormányzóság története (1980-ig).

A könyv nagy értéke a gazdag bibliográfia és a jelentékeny mennyiségű, sokéves levéltári kutatás, illetve hivatkozás. (Teljességre ezen a téren sem törekedhetett, már csak az anyag gazdagságánál fogva sem, de azért itt-ott szembetűnik, hogy némelyik,

viszonylag újabb szerző munkáiról nem történik említés.) Egészében véve a 21 oldalt kitevő bibliográfia igen sokoldalú; olykor az ellentétes véleményeket tárgyaló művekre is utal, ami igen hasznos az egész könyv objektivitása szempontjából is, mert segít egyes történeti áligazságok leküzdésében. (Vö. különösen Karácsonyi János egyháztörténész merev álláspontját a magyar görögkatolikusok kizárólagosan nem magyar eredetéről, s vele szemben a végletesen ellentétes állításokat!)

A könyv hézagpótló jelentőségét elismerve és mindvégig szem előtt tartva, egykét kiegészíteni valóra is szeretném felhívni a szerző figyelmét. Egy történelmi tankönyv nem nyelvészeti mű, de ha nyelvészettel akad dolga, a lehetőség szerinti pontosság nem elhanyagolható! Gordasz (Ungorda) hún fejedelem neve nem az „ogur", hanem az „onogur" népnévből származik („on-ogur" jelentése ‚tíz törzs', eredetileg talán ‚tíz nyíl'), amely szó az „ugor" és a középkori latin „(H)Ungarus" népnévnek is forrása. — Testvére, Mudgerisz nevében pedig valóban a „mogyeri" („magyar") népnév fedezhető fel — de mint ok, nem pedig mint következmény. Az onogur törzsszövetség hún-bolgár jellegű volt, s ennek a finnugor magyarság (egy része) is alkotóeleme lehetett, de aligha képezhette e törzsszövetség vezető rétegét. (A „fehér magyar" és „fekete magyar" elnevezés kettőssége a középkorban nemcsak az anyajogú és apajogú társadalmi rend különbségét jelenthette, hanem a vezető (központi) és alárendelt (peremjellegű) törzsek különbségét is.)

Mindezek azonban, szorosan véve, nem egyháztörténeti problémák, a mű alapvető értékét nem érintik. A könyvet általában becsessé teszi az objektív igazságra törekvés, az ellentétes álláspontok okainak felismerése, a „nemcsak — hanem ... is" meglátása a gyakran kétarcúnak feltárulkozó valóság megállapítása érdekében, tehát az oknyomozó történelem módszereinek minél teljesebb alkalmazása. E módszer teszi képessé, hogy — Timkó püspök könyvének és több szerző cikkeinek felfogásához hasonlóan — meglássa a magyar keleti kereszténység mintegy másfélezeréves történetében a „vezető motívumot": egész idő alatt valahogy mindig jelen van, de nem mindig ugyanazok a népcsoportok képviselik, hanem először a magyarság és a társnépek egy része, később elsősorban a betelepedő keleti szertartású szomszédos néptömegek (amelyek közé a keleti keresztény magyarság is jórészt beolvad), majd — ezek egyrészének fokozatos magyarosodásával is — lassan kialakul a jelenlegi, mintegy 300 000 körüli létszámú görögkatolikus magyarság (és — később — a kb. 5000 lelket kitevő magyar görögkeleti adminisztratúra).

Pirigyi professzor könyve alapján is joggal elmondható Timkó püspök könyvének megállapítása: „A magyar keleti kereszténység másfél évezredet átfogó története — szinte az antik drámák mintájára — a tézis-antitézis hármas tagolását mutatja, mint sorsának jegyét." (I. m. 367.o.)

Pirigyi professzor műve arra is jól rávilágít, hogy a magyar görögkatolicizmus történetében az utóbbi 130 évben egyre jobban aktivizálódott a világi értelmiség, s egyre fokozódó szerepet vitt a magyar oltárnyelvért és egyházmegyéért, sőt általában: a magyar görögkatolikus tudatért vivott harcban. Bár e küzdelem prominens világi vezetőinek nevét megemlíti, s a társadalmi szervezetek működését is ismerteti (MAGOSZ, SZEMISZ, Vasvári Pál Kör), szerény véleményünk szerint egy-két oldalt szentelhetett volna még a kiemelkedőbb kulturális (tudományos, szépirodalmi, művészeti) teljesítmények, illetve szerzők méltatására is. Mindössze a bibliográfiai jegyzetben szerepel pl. Tartally Ilona: „Ékes virágszál" c. művének és szerzőjének említése, pedig e könyv tárgya a máriapócsi kegykép könnyezése, tehát a görögkatolikus hívő lelkiség egyik főforrása.

Hasonlóan mostoha elbánásban részesül az egykori hajdúdorogi Görögkatolikus Tanítóképző és Líceum is, ahol pedig annak idején a görögkatolikus kántorok képzése is történt. Erről a könyv mindössze ennyit ír: „Dudás püspök 1942-ben felállította az egyházmegye első jelentősebb kulturális intézményét, a hajdúdorogi Tanítóképzőt. Az intézet pedagógusai világi tanárokból, szerzetes- és paptanárokból kerültek ki." — Az

intézet igazgatója (Estók Bertalan) és tanárai közül a még élők, valamint a többnyire szintén tanárrá szakosodott egykori növendékek bizonyára számos adatot szolgáltathattak volna erről az intézményről, amelynek irattári anyaga részben Nyíregyházán, részben Hajdúböszörményben megtalálható. Tanári szakdolgozat is jelent meg Nyíregyházán e témáról. Reméljük, egy újabb kiadás majd pótolja a könyv e hiányosságát, legalább egy oldalt szentelve e mindössze egy évtizedet megélt, de a mai magyar északkeleti megyék görögkatolikus értelmisége jelentős részét felnevelt intézménynek.

E kiegészítéseket hozzáfűzve, befejezésül megismételjük: hézagpótló munka ez a görögkatolikus egyháztörténet; majdani bővítése, illetve továbbfolytatása vezérfonalul szolgálhat a magyar görögkatolikus egyháztörténet oktatásához és további kutatásához.

Dr. Molnár Nándor

Peténvi Károly: „... Ich liebte die Liebe..." Alcím: Aurelius Augustinus und die Moderne. Himberg/Wien, 1982.

A szerző Szent Ágoston élete és tanítása nyomán foglalkozik a modern ember néhány fő vallási problémájával. Szándéka túlmutat azon, hogy csak egyes olvasóknak nyújtson eligazítást. Különböző összejövetelekre is anyagot kíván adni. Ifjúsági, női és férfi egyesületeket, karitász-üléseket és hasonló összejöveteleket tartott szem előtt.

A műből megismerjük Ágoston eltévelyedéseit, de egyben azokat a gondviselésszerű élményeket is, amelyek hozzájárultak megtéréséhez. Így rámutat arra, hogy Ágostont fiatal korában meleg barátság fűzte egykori iskolatársához, s a fiatalember halála rendkívül mély hatással volt rá. Az egyik legfinomabb női léleknek, Ágoston édesanyjának életpéldája, konvertiták drámai pálfordulása, találkozása Szent Ambrussal, mindezek hozzájárultak nagy döntéséhez, és ezek nagyon érdekessé teszik a művet. Olyan, mint egy lélektani regény.

Ágoston írásaiból a Vallomások a fő forrása. Ez ma csukott könyv intelligens híveink nagy többsége számára is. A szerző számtalan idézeten át megismerteti a mai emberrel a világirodalomnak ezt a remekművét.

Szentünk életútjával kapcsolatban tárgyalja a nemi erkölcs időszerű kérdéseit. A Hittani Kongregáció nyilatkozata nyomán rámutat azokra az eszközökre, amelyeket a tisztaság erényének megőrzésére az Egyház mindig ajánlott és ma is ajánl. Ezek napjainkban még szükségesebbek, mint valaha. Ilyenek az érzékek megfegyelmezése, éberség, a bűnre vezető alkalmak kerülése. A mértékletesség, az egészséges elfoglaltság, a buzgó ima, a bűnbánat szentségének és az Oltáriszentségnek gyakori vétele is mind ide tartoznak. Ehhez járul még a Szent Szűz tisztelete és a feltekintés a szentek példájára.

Ezek az irányelvek nem újak, de égető időszerűségük mindjárt nyilvánvalóvá válik, mihelyt a jó házasság feltételeire gondolunk. Ahhoz a jelenben is szükséges a tisztaság nyújtotta lelki szabadság. Csak ezen az alapon nyugvó családban találják meg a gyermekek igazi otthonukat, a nő méltóságát és a férfi emberhez méltó fegyelmét. A tapasztalat azt mutatja, hogy ennek biztosítására, ha szükséges is, de édeskevés az, amit a részlettudományok, a biológia, pszichológia és az orvostudomány nyújtanak. Az orvosság ma is ott van, ahol a szenvedélyes Ágoston tüneményes életének forrására talált, a rómaiakhoz írt levél tizenharmadik fejezetében. A kinyilatkoztatásnak ez a nagy intelme, de egyben ígérete is, meghallgatása esetében megmenti a családot, ezen keresztül a társadalmat és a jövőt is. Könyvünk nagyon időszerűen ebbe az irányba mutat.

Kerny Géza

Király Ernő: A keresztény élethivatás. A keresztény élet az erkölcsteológia fényében. Szent István Társulat, Budapest 1982, 611 o.

A magyar vallásos könyvkiadás (hazai és külföldi) az utóbbi években szépen kibontakozott, mégis az erkölcsteológia területe úgyszólván fehér folt maradt, — a szó szoros értelmében hiánycikk. Dr. Király Ernő új műve tehát nagy űrt tölt be. Szerencsésen tükrözi az új erkölcsteológiai művek „zsinati" szemléletét: ezek — főleg a redemptorista Bernhard Häring munkássága nyomán — a krisztusi meghívást és a szeretetet állítják az erkölcsi élet középpontjába. B. Häring klasszikussá vált műve, „Das Gesetz Christi" (Krisztus törvénye) először a Zsinat előtt jelent meg 1954-ben. A szerző a Zsinat után átdolgozta művét: nyolcadik új kiadása 1967-ben jelent meg; ez már figyelembe veszi a zsinati tanítást is. Több nyelvre lefordították. P. Häring a legutóbbi években, már súlyos betegen újraírta erkölcsteológiai összefoglalását „Frei in Christus", Szabadon Krisztusban címmel. (Az angol első kiadás címe: Szabadon és hűségesen Krisztusban.) Király Ernő ismeri és használja mindkettőt.

Ő maga így mutatja be könyvét (5. o.): „A könyv elsősorban napjaink két jelentős morálteológusának, P. Häringnek és P. Günthörnek műveire, gondolataira támaszkodik. Nem tartja feladatának újdonságok keresését vagy bizonytalan, meg nem érett vélemények hangoztatását. A nehéz kérdések megválaszolásánál is elsősorban rájuk támaszkodik, és arra gondosan figyel, hogy az egyházi tanítóhivatal iránymutató követelményeinek megfeleljen." Mondanunk sem kell, milyen nehéz feladatra vállalkozott Király Ernő. Hiszen ha valahol, akkor az erkölcsteológia területén — kezdve az alapelveken és a módszeren — az álláspontok és a nézetek éles konfrontációival találkozunk. Különösen is vitatott az ún. „természetes erkölcs" és a kinyilatkoztatott erkölcsi törvény viszonya, illetve a Tanítóhivatal illetékessége a természettörvény kérdésében.

A szerző egy bevezető részben bemutatja az erkölcsteológiát: meghatározza fogalmát, felvázolja történetét egészen a mai eszmeáramlatokig. Az első rész az erkölcsteológia alapfogalmait tisztázza két fejezetben (A meghívó Isten, A meghívott ember). A második rész: A Krisztusban Istennek élő ember, az isteni erényekről és az Isten felé forduló élet erényeiről tárgyal. A harmadik, utolsó rész (Az embertársak szolgálata Krisztusban) a négy sarkalatos erényről szóló katolikus tanítás keretében mutatja be a szeretetre épülő keresztény életet. A könyv alapszerkezete jól áttekinthető, de az egyes alfejezeteken, paragrafusokon belül a tipográfia világosabban kiemelhette volna a gondolatmenetet jelző szakaszcímeket.

Király Ernő műve erkölcsteológia, tehát az erkölcsi életre vonatkozó krisztusi kinyilatkoztatást mutatja be módszeresen, figyelve a katolikus hagyományra, a Tanítóhivatal megnyilatkozásaira. De az első részben, ahol az erkölcsteológia alapfogalmairól szól, szükségszerűen tárgyal antropológiai és etikai alapkérdéseket is: az értelmi megismerés és a hit alapján történő megismerés, az ember természetes erkölcsi struktúrája, az alapvető („természetből" folyó) erkölcsi törvények léte, egyetemes érvénye, ill. az Egyház illetékessége ezek körülírásában. Napjainkban éppen ezek a legvitatottabb erkölcsi problémák. Ezt a szerző is világosan látja, és jelzi is az I. rész 1. fejezetében (92—104). A vitatott kérdésekre adott felelet szoros összefüggésben van az emberképpel, olyan antropológiai alapkérdésekkel, mint az ember természete, történetisége és szabadsága. Főleg ez utóbbinak alapos tárgyalására van szükség, hogy aztán megvitathassuk a természettörvény problémáját. Márpedig Király bővebben mindezekről az I. rész 2. fejezetében szól, tehát miután már megkísérelte a választ az imént említett problémákra. Ezért érezzük elégtelennek az I. rész 1. fejezetének eszmefuttatásait. (Király egyik mestere, P. Häring, nagyon helyesen, előbb az antropológiai kérdéseket tisztázza, nevezetesen a szabadság problémakörét „Krisztus törvénye" c. művében.) A problémakör — az „evilági etika" és az erkölcsteológia határkérdéseinek — vizsgálata nagyon lényeges a nem hivőkkel, a „világgal" folytatott párbeszédben, ahogy egyébként erre Király maga is utal (94). A 97—102. o.-on jelzi a kérdéskör összetevőit, továbbá azt is, hogy jelentős nézeteltérések vannak

manapság a katolikusok körében a természettörvények egyetemes érvénye (felismerhetősége) és a kinyilatkoztatást értelmező egyházi Tanítóhivatal illetékessége kérdéseiben. De talán jobban körvonalazhatta volna a viták alapvető irányait, az álláspontokat és a megoldási kísérleteket. Annál is inkább, mivel a kézikönyvben többször visszatérnek az alapkérdések.

Király Ernő művének érdemei közé tartozik az üdvtörténeti és perszonalista szemlélet, továbbá a lelkipásztori beállítottság. Józan mértéktartás jellemzi álláspontját.

Szabó F.

Szilas László: Kis magyar egyháztörténet. tkk, Kiegészítő füzetek 2. Róma 1982, 146 o.

Merész vállalkozásnak tűnhetik alig másfélszáz oldalon összefoglaló, tájékoztató beszámolót írni a magyar egyház történetéről. A szerző nem is tartja könyvecskéjét másnak, mint „mozaikkövek" gyűjteményének (130. o.) abból a csodálatos, sokszor emberileg érthetetlen, máskor nagyon is emberinek tetsző jelenségből, ami Isten országának földi vándorlása. Lényegében a Vatikáni Rádióban tartott előadássorozatát tette itt sokak kívánságára közkinccsé.

Egyes fejezetekben élvezetes, könnyen olvasható bemutatásban csillognak előttünk ezek a „mozaikdarabok". Gondolok itt főleg a keresztény középkor és a hitújítás idejét bemutató részekre. Sokáig működött a szerző német környezetben; innen a hitújítás korának méltányos és megértő tárgyalása, a legújabb kutatási eredmények felhasználásával.

Halványabb a magyar nép megtérésének időszakát tárgyaló rész, és főleg kissé hiányos ill. egyoldalú a 20. századi szakasz. Hogy egyebet ne említsünk: ott volt Schütz Antal és a piarista tudósok, az egy nemzetet katekizáló Tóth Tihamér és társai, az építő Glattfelder püspök, a Kalot mellett a Kalász, virágzó katolikus szépirodalom kitűnő folyóiratokkal stb.

A szerző bizonyára arra gondol, hogy az érdeklődő tovább olvas. A forrásmunkák megadásában azonban bizonyos aránytalanság tapasztalható: alapvető munkák mellett kevésbé fontos vagy nehezen hozzáférhető kisebb művek szerepelnek. Mindenesetre a kis könyv fő érdeme, hogy további tájékozódásra, kutatásra serkent. Hiszen a történelem — egyházi és világi egyaránt — tanítómesterünk lehetne a jelen kiértékelése és a jövő építése terén, ha valóban tanulnánk belőle.

Békési I.

HALOTTAINK

Trembulyák Miklós ny. golopi plébános ápr. 2-án
Szunyogh Lajos Gutbert ferences. Rómában temették ápr. 15-én (79)
Zarándi Emil ny. plébános (69,45)
Tóth József ny. herédi plébános (73,49)
Géczy László lőrinci esperespléb. (57,34)
Gyetvay Géza tb. kanonok, érd. esp., honti pléb. máj. 14-én (71,47)
Udvarhelyi János c. kanonok, ker. esperes, nagykállói pléb. máj. 19-én. Erdőtelken temették (64,39)
Brunner István ny. plébános Münchenben máj. 20-án (77,49)
Falu Ferenc szomódi pléb. máj. 21-én (74,48)
László Attila mosdósi és kercseligeti pléb. lelkipásztori szolgálatának teljesítése közben máj. 21-én Nagyberkiben. Szülőfalujában, Jágón (Baranya m.) temették (42,18)
Németh Ferenc ny. pléb. a székesfehérvári Papi Otthonban máj. 21-én. A Szentháromság temetőbe tem. (73,48)
Baranyai István ny. esperespléb. Tasnádon (Erdély) máj. 22-én (84,63)
Szegedi Jenő, Munkács-Váralja plébánosa, volt vikárius, máj. 23-án (86)
P. Reisz Elemér SJ máj. 26-án Hamiltonban (Kanada) (80,62,51)
P. Szabó István SJ máj. 27-én Budapesten szívinfarktusban. Pannonhalmán tem. (70,49,38)
Torma Ferenc ny. bussai esperespléb. Máj. 28-án temették (84)
P. Dr. Kardas József SJ Pannonhalmán jún. 1-én (89,59,54)
Serédi Miklós György OSB jún. 4-én Deákiban (Diakovce, ČSSR). Serédi Jusztinián bíborosprímás unokaöccse és rendtársa volt (73,53,48)
Tochol Béla ny. pléb. jún. 6-án Hejőcsabán (51,46)
Simon Sándor tb. kanonok, főszékesegyh. karnagy jún. 11-én Egerben. A Kisboldogasszony temetőbe tem. (72,49)
Osskó Emil aranymisés ny. pléb. Székesfehérvárott jún. 17-én. A remetekertvárosi Szentlélek templom kriptájába tem. (82,58)
Barczi Mátyás érs. tan., ny. lelkész jún. 21-én. Mezőkövesden tem. (70,47)
Debrey Ferenc ny. esperespléb. júl. 2-án Karcagon (76,50)
Majoros János ny. esperespléb. Rozsnyón júl. 4-én (85,58)
Nagy Kálmán Amadé OSB júl. 8-én Győrött. A pannonhalmi Boldogasszony kápolna kriptájába temették (80,60,55)
Bene János Didák ferences testvér. Júl. 13-án temették Pannonhalmán (78)
Gerendás Lajos tb. főesp., szentszéki bíró, süttöri pléb. júl. 12-én Győrött (65,40)
P. Dukai József SJ júl. 16-án Pannonhalmán (76,57,48)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

+

ÁCSBOLT JÁNOS SJ
(1901—1982)

A dunántúli Nagykapornakon született, és Lutsaóban, Taiwan szigetén halt meg 1982. nov. 24-én, a kínai misszióban töltött hosszú élet után.

Feljegyzéseiben lapozgatunk. „Amikor anyám meghalt, kb. 6 éves voltam. A temetésen egyik fiatalabb nővérem odajött hozzám, megfogta a kezemet, és azt mondta: Ne sírj öcsém, neked van még egy másik anyád is. Én megfordultam, keresve a másik anyámat, gondolva, hogy ott van valahol körülöttem. Nővérem akkor azt mondta: Nem itt van Ő, hanem az égben, neve Mária! — Abban a pillanatban tényleg azt gondoltam, hogy nekem Mária az édesanyám. Ezután mindig őhozzá beszéltem úgy, ahogyan anyámhoz szoktam. A Szűzanya egész életemben mellettem is maradt, és mindig teljesítette kéréseimet."

„Nyolc éves voltam, amikor egyszer apám kiküldött a mezőre: ‚Menj ki fiam a krumpliföldre, nézd meg, van-e benne gaz, és ha találsz, szedjél ki annyit belőle, amennyit délig tudsz.' Mindig szót fogadtam az apámnak. El is mentem, hogy elvégezzem a rám bízott munkát. De alig pár perc múlva egy kis madár, pacsirta, nagyon közel hozzám felugrott a magasba, és nem úgy repült, mint a többi madár, hanem egyenest, függőleges irányban az ég felé tartott. Ezen megint sokáig elgondolkoztam, hogy egy ilyen kis madár hogy tud ilyen céltudatosan az ég felé törekedni. Csak bámultam, bámultam, és amikor már egészen kicsi volt, elkezdett énekelni. Mintha mindig azt mondta volna: ‚Jézus, Jézus, Jézus . . .' Lefeküdtem a földre, úgy figyeltem a kis madár énekét. Ettől a perctől kezdve vésődött szívembe Jézus neve."

Kb. tíz éves korában mehetett először áldozni. Hatvan évvel utóbb írja: „Kihullhatna-e az eszemből? Akkor hittem, hogy te jössz, és úgy is volt. Mily szent öröm volt aznap, amikor meghívtál, és én elfogadtam! De 60 év után most nem merném megtenni a te erőd nélkül. Az életben a te kegyelmed hordoz, az a múlhatatlan első kegyelem!"

„Én felhasználom az első megismerést, amelyet az Oltáriszentség útján kaptam. Bizony még nem jutottam a betűk végére, jóllehet több mint 50 éve betűzgetem. Ezzel az első szeretettel megyek mindennap fogadni őt."

Együttélés a természettel, erős szemlélődő hajlam, Jézus és Mária szeretete — íme a leendő jezsuita testvér alapvonásai. 14 éves korától foglalkozott a szerzetesi hivatás gondolatával, és 21 éves fejjel lépett be a Társaságba. Pedig szülei már élettársat is kiszemeltek a számára. Mikor elindult, csak annyi pénzt vitt az útra, hogy ne tudjon visszajönni. „Vidám természetemmel nehéz volt elképzelni, mi történik majd velem, ha be leszek zárva egy zárdába." A próbaidő alatt igen magányosnak is érezte magát és hidegnek a körülvevő légkört. Kísértések, lelki szárazság kínozta. A noviciátusban viszont igen jól megértették egymást újoncmesterével. „Azonban az első években nem tudtam követni azokat, akik igazán bensőséges lelki életet éltek. Nagyon nyugtalan voltam. A kápolnában kezem-lábam mozgott, olyan eleven voltam. Azonban a jó Isten mégis megértett."

Kétszer jelentkezett a misszióba, másodszorra megkapta az engedélyt. Pedig otthon is igen megbecsülték a dolgos, buzgó testvért. A budapesti Manréza sokat köszönhetett neki. Szerette a virágokat, de főleg zöldséget termesztett, hogy legyen mindig friss főzelék az asztalra. A maradékot eltette télire. Sok kertészt képzett. Néhány év múlva minden jezsuita házban volt belőlük. Az elöljárók kinevezték a testvérek főnökévé. Okosan vezette őket. Egyik testvér azt mondta, hogy némelyik tanácsa egész életén át segítette, és a vele való együttlét erősödést jelentett a hivatásban.

„Az első félévben, amikor Kínában voltam, a jó Isten megjutalmazta iránta való hűségemet, hogy elmentem a misszióba. Az Oltáriszentség olyan erős vonzó hatással volt rám, hogy ha elmentem a kápolna előtt, meg kellett kapaszkodnom, annyira éreztem ezt a vonzást, de munkám nem engedte mindig meg, hogy bemenjek."

Kína után Taiwanba került. Ezerszámra jöttek a látogatók János testvér remek virágait csodálni. Boldogan írogatja leveleiben: „A szimpla szegfű 30 cm-től 110 cm magasra megnő. Napi 30—70 virágig van rajta. Van hónapos rózsa, amely hetente 40—50 virágot hoz. A hortenziáimon 88 virág volt egy napon, a virágfejek 40—50 cm-esek (10—20 cm a magyar). Rendkívüli ajándék. Én gondozom. Isten adja a többit."

1966-tól a szegény hegyilakóknak sietett segítségére gyümölcsfaültetéssel. Először 30 család kapott 25—25 jófajta gyümölcsfát. Hamarosan többeknek már ezren felüli fája volt. „Régen — írja örömmel a testvér — édes burgonyát ettek a gyermekek, most 10 mázsánként van gyümölcseladás." Utolsó éveiben még fölment meglátogatni őket. Nagy örömmel és tisztelettel fogadták, és megkínálták a gyümölccsel, amit neki köszönhettek.

Nagyon imádságos volt. Naponta több olvasót végzett el. Azt szokta mondani, hogy a kéznek kérgesnek kell lennie a sok rózsafüzérmondástól. Egyébként azt vallotta, hogy „ritkán esik jól az imakönyv. De szeretetből mindig van mondanivalóm, hol Máriának, hol Szentfiának." Istennel való bensőséges érintkezésének — ami olykor rendkívüli kegyelmekkel is járt — áldozatos odaadása adta meg a hitelét. Boldog volt, ha egy-egy lelki könyvben (Prohászkát különösen szerette) megtalálta lelkivilágának kifejezését. „Mily öröm, ha találok szavakat, melyek bennem is alszanak és élnek! Nem tudom kifejezni azt a mélységes tiszteletet, hódolatot és imádást, amelyet Urunknak és Istenünknek kellene kapni mindenkitől, csak ezek hiánya miatt fáj a lelkem és szívem. A te lelkedet, a szívedet, akaratodat, szent törvényedet nézem, áhítom, rögzítem, megkívánom, s az életemet adnám oda, hogy teljesítsem azt, éljek Jézusért és minden lelki kívánsággal Jézusban."

Szépen ünnepelték 50 éves fogadalmát, majd 80. születésnapját. Ez után érezte, hogy már nem fog sokáig élni. Taichungba helyezték, ahol a Társaságnak van egy öregotthona. De ott nem érezte jól magát. Lutsaóba vágyódott, ahol akkor még a Szentcsalád kórház működött, és az ottani kis magyar közösségben töltötte utolsó napjait.

„Mily szép a magyarban: Dicsértessék a Jézus Krisztus! Szent Ignác: ‚Az ember arra van teremtve, hogy Istent dicsérje.' Vagyis azzá kell lenni, élő dicséretté. Az az igazi ember, aki folyton Istent dicséri! Sok alakuláson, elváltozáson, kísérleten, törésen, emelkedésen át. De feléje, beléje, színváltozva jobbról jobbra. Mi lesz majd ott Nála!"

Confrater

DR. CZUCZOR FERENC MENYHÉRT OSB
(1913—1982)

Halálának híre senkit sem lepett meg, mert akik ismerték és szerették, másfél éven át aggodalommal figyelhették szenvedéseit és orvosainak reménytelen küzdelmét is. Amikor aztán egy-egy orvostanítványának erőteljesebb beavatkozása néhány heti jobbulást idézett elő, a visszaesések csak növelték fájdalmait és mindnyájunk aggodalmait. Csak nagy hite, Istennel való benső kapcsolata és tiszta szíve-lelke voltak azok az erők, amelyek arcának mindig oly kedves mosolyát megőrizték. Utolsó plébánosi helye a bencés Komáromfüss volt, amelyhez a paphiány miatt még két templomos filiát is csatoltak. Onnan ment 1978-ban nyugalomba szülővárosába, Érsekújvárba. Akkor már gyenge fizikuma ellenére itt is kisegített a lelkipásztorkodásban több mint három éven át, mert reá mindig is számítani lehetett ott, ahol a lelkek üdvösségéről volt szó. Nívós teológiai műveltségét liturgikus szellemű homíliáiban mindenki észrevehette, szívesen is hallgatták. Gyóntatószékét úgy körülvették, hogy nem egyszer hat óra hosszat is ott ült a fűtetlen fülkében. S amikor már templomba nem mehetett, betegágyában is fölkereste hívei lelki ügyeikkel.

Életpályája: Érsekújvárott végzett középiskolai tanulmányai után 1932. aug. 6-án a pannonhalmi Szt. Benedek-rendbe lépett. Minthogy a komáromi bencés ház számára vették fel, a noviciátusi év elteltével a prágai cseh egyetem teológiai fakultásán hallgatott nyolc szemesztert. (A komáromi bencések több növendékével együtt ő is a liturgikus mozgalom élén járó Emmaus-kolostorban lakott.) Az 1937/38. iskolai évben, megszakítva tanulmányait, mint a hittudományok baccalaureatusa komáromi gimnáziumunkban a hittant tanította, azonkívül hitszónok volt és a Mária-kongregáció vezetője. A következő évben már a győri bencés gimnáziumban várt rá a munka, majd segédlelkész lett Zalaapátiban (akkor bencés apátság) 1939-ben, és plébános a bakonybéli apátságban 1941. aug. 1-ig. A szorgalmas és nehéz munkát végző nép lelkipásztoraként nem egyszer szállt szembe hívei érdekében a feudális rendszer képvise-

lőivel, s rendünk ezt is értékelte benne. Apátja és a szomszédos zirci apát is igen megszerette, becsülte. Kelemen Krizosztom pannonhalmi főapát is biztatta, folytassa teológiai tanulmányait Pesten, ahol még két szemesztert követeltek tőle. Így egy évi tanulmányi szabadságot kapott, amit sikeres doktorátussal fejezett be.

A teológiában később is állandóan képezte magát. Különösen a dogmatika érdekelte. Sokszor összehasonlította bizalmasan rendtársai között a prágai és a pesti professzorokat, meleg hangon beszélt a prágai Bečer professzorról, de a pestieket is igen nagyra értékelte. Ebben egyetértettek vele mindazok a rendtársai, akik Prágában vele tanultak, viszont ott is becsülték, szerették magyar rendtársainkat. A teológián kívül a gyakorlati lelkipásztorkodás érdekelte, és liturgiánk lélekformáló hatását mindenütt érvényesítette. Minket bencéseket ui. a zsinati újítások ezen a téren nem leptek meg. 1933-ban Komáromban jelent meg a liturgikus mozgalom egyik jelentős dokumentuma, az első magyar nyelvű „Liturgikus Lexikon", dr. Kühár Flóris és dr. Radó Polikárp bencések szerkesztésében; egyik fő munkatársa dr. Szunyogh Xavér volt.

Tanulmányai befejeztével 1942-ben pesti gimnáziumunkba helyezték hittanárként. Néhány diákja szintén bencés lett. Itteni működése alatt papi életének egyik csúcsa az ostrom alatti hősies viselkedése: alighogy lehullottak a bombák, máris kiszaladt a légópincéből a megtámadott helyekre gyóntatni, szentkenetet feladni, a sebesülteknek segíteni. Gyakran ott a pincékben misézett.

A felvidéki rendtársak ezután Komáromba kaptak áthelyezést, abban a reményben, hogy az ottani magyar gimnáziumot tovább vezethetik. Nem így történt: az 1944/45. iskolai év májusában megszüntették. A rendtagok és velük Menyhértünk is a városi és vidéki plébániákon segítettek, missziókat tartottak. Az addigi deáki és komáromfüssi bencés plébánián kívül elvállalták a nemeskosútit is. Menyhért ott lett plébános 1946. márc. 21-én, Szent Benedek Atyánk ünnepén. De több mint két évi működés után Csallóköz rangos plébániáját kellett elfoglalnia a püspök kérésére. Igen buzgó, áldozatos és mindenre kiterjedő lelkipásztori tevékenységét itt is meg kellett szakítania, mert 1950 novemberében hamis vádak alapján — amint ezt 1969-ben a pozsonyi legfelsőbb bíróság a rehabilitációs tárgyaláson megállapította — elítélték. Egy évi börtönbüntetés, majd öt évi internálás után 1956. jan. 18-án szabadult. Plébános testvérénél töltött félévi pihenés után először a rozsnyói egyházmegyében vállalt lelkipásztori munkát (Egyházbáston, Csoltón és Pelsőcön volt plébános), majd 1967. okt. 15-én elfoglalhatta rendi plébániánkat, Komáromfüsst.

Temetése Érsekújvárott, szülővárosában volt 1982. nov. 10-én a papság és a hívek rendkívül nagy részvételével.

Confrater

ERDÉLYI PAPTESTVÉREK

Oláh Áron plébános 1982. június 23-án visszaadta lelkét Teremtőjének. Korondon született 1919-ben sokgyermekes családból. Középiskolai tanulmányait a székelyudvarhelyi és a gyulafehérvári róm. kat. főgimnáziumban végezte. Teológiai kiképzést a szatmári és a kolozsvári Hittudományi Főiskolán nyert. Több helyen volt segédlelkész, majd lelkész Bálványosváralján, plébános Csíkszentmiklóson és Kézdiszárazpatakon, ahol a halál is érte. Életének utolsó hónapjait a türelemmel viselt szenvedés tette értékessé. Június 25-én temették az engesztelő szentmiseáldozat bemutatása után a templomkertbe.

Pál József pápai prelátus, c. főesperes, szentszéki tanácsos-plébános hosszas, de türelemmel viselt szenvedés után, a betegek szentségével megerősítve, adta vissza szép papi lelkét szeretett Mesterének. Ahol koporsójában pihent, Lónyán ringott bölcsője is. Kápláni évei, valamint rövid bonchidai plébánossága után ugyanott 19 éven át élesztgette bányász hívei lelkében Jézus Szívének hitét és szeretetét, mély papi lelkiséggel és az egyházhoz való töretlen hűséggel. Megpróbáltatásait mindig derűs lélekkel viselte. Csonkig leégő gyertya volt Isten oltárán. 56 évet élt.

Baranyai István ny. esperesplébános csendesen hunyt el 1983. máj. 22-én, pünkösd napján 84 éves korában. Május 6-án kelt talán legutolsó levele meghatóan tükrözi, milyen lélekkel készült az Úrral való találkozásra: „Nagyon gyengülök. Szedenik Atya, kortestvérem — ha méltó leszek reá — készíti nekem, úgy tünik, a helyet." (Szedenik atyáról lásd előző számunkat.) Állomásfőnök fiaként született a Küküllő menti Sana községben 1899. ápr. 24-én. Modorában, megjelenésében mindvégig megőrizte a választékosságot. Működését csendes magatartás jellemezte, a szeretetmegnyilvánulásokat érzékeny lélekkel fogadta. 1921—1944 között Érmindszenten, Bodonoson és Hicskén működött, majd rövid budapesti és váradszöllősi tevékenység után 1945. okt. 1-től nyugdíjazásáig Tasnádon. Huszonöt pap és nagy hívősereg kísérte a templomból a tasnádi temetőbe máj. 24-én.

DR. BEZÁK MIKLÓS teológiai tanár
(1921—1983)

Az esztergomi szeminárium köztiszteletben álló tanára volt, kitűnő teológus (főleg biblikus nyelvész) és a város szeretett, jó lelkipásztora is.

Zseniális emlékezőtehetségét és tudását talán egy esettel lehetne legjobban megvilágítani. Vagy három évvel ezelőtt a konkurzuson történt. Egy egyébként tehetséges fiatalember klasszikus görög tudásával akart imponálni a bíboros úr és a tanári kar előtt. Megtanulta görögül Szent Pál szeretethimnuszát az 1Kor 13-ból. Azonban alig hogy belekezdett, el is akadt. Bezák kolléga ekkor kapásból folytatta a szöveget hibátlanul, mindnyájunk csodálatára. És ez nem volt véletlen: latin, görög klasszikusokat, hosszú szentírási szövegeket hibátlan pontossággal idézett. Emellett éles problémalátás, őszinte hivő tudás és az igazi teológus alázata jellemezte egyéniségét. Ezt a pontos, szerteágazó tudást tisztelték benne növendékei is.

Sokat mesélt nem könnyű gyermekkoráról, fiatalságáról. Édesanyja buzgó katolikus tanítónő volt. Férje fiatalon hunyt el, és így neki kellett fárasztó munkával három gyermekéről gondoskodnia. Mindhárom kitűnő tanuló volt, de talán Miklós volt köztük a legtehetségesebb. 1921. dec. 6-án született Nagylókon. Gimnáziumi tanulmányait a szombathelyi premontreieknél végezte kitűnő eredménnyel. Itt szerezte görög, latin, német, olasz tudásának alapjait. Érettségi után felvételét kérte az esztergomi egyházmegyébe. Serédi bíboros a Központi Szemináriumba küldte, ahol lelkiismeretességével, komoly tanulásával — a nehéz háborús években is — mind társainak, mind tanárainak csodálatát érdemelte ki. Biblikus témából doktorált mint Aistleitner professzor egyik legjobb tanítványa. A héber, görög, arám mellett nála tanult meg arabul is. Szinte szenvedélyesen szerette a bibliai nyelveket és természetesen magát a Szentírást. Ismerte a túlzottan kritikus véleményeket, de éppen nyelvészeti tudásával rá tudott mutatni ezek hibáira is. Ugyanakkor világosan látta a valóban problematikus helyek kérdéseit is. Néhány „crux exegetarum"-ról kedvesen mondogatta baráti körben: „Ha méltó leszek rá, ezt majd magától János apostoltól fogom megkérdezni az örökkévalóságban." Az igazi hivő biblikus tudás és az Isten szava iránti kegyelet jellemezte tanítását. Szentbeszédeiből is az átelmélkedett tudás és szeretet szólt a hívek felé.

1944. dec. 24-én, Budapest ostromának kezdetén szentelték pappá a pesti szeminárium kápolnájában. Ezekben a nehéz napokban újmisés társaival együtt gyóntattak, miséztek, beteget láttak el, halottakat temettek, állandó életveszély között. Az ostrom elmúltával folytatták tanulmányaikat, ugyanakkor újjáépítették a romos szeminárium épületét.

Rövid vidéki kápláni beosztása után 1946—49 között a budapesti Örökimádás templomba, majd 1949—1957-ig a Terézvárosba került káplánnak. Mind hívei, mind paptestvérei őszintén szerették. Tudatosan törekedett arra, hogy másokról ne mondjon semmi rosszat. Viszont minden ismerőséhez volt kedves szava és rohanó világunkban ideje az embereknek. Igaz, ennek az volt az ára, hogy sokszor alig jutott ideje az éjszakai pihenőre is. Névnapjait úgy emlegették, mint „országos Miklós-napokat", hiszen

tanítványai, paptestvérei, hívei szinte az egész országból felkeresték. Ilyenkor, ha kérték, leült a zongorához, és kísérte az igazi szép magyar népdalokat.

1957-ben az esztergomi papnevelő intézet teológiai tanára lett, s az is maradt élete végéig. A bibliai nyelveket tanította, hébert, görögöt és latint. Ezenkívül dogmatikát, fundamentálist, homiletikát, nyelveket 25 éven keresztül. 1959-től az Érseki Főszentszék kötelékvédője, bírája és officális helyettese is volt. Általában ő fordította latinra a Rómába felterjesztendő peres ügyeket. Sokat segített az ordináriusoknak hivatalos szövegek fordításában.

Sokféle munkája mellett aggodalommal vállalta az esztergomi vizivárosi plébánia vezetését. Lelkipásztori feladatai ezzel még jobban megnövekedtek, fizikai ereje azonban sajnos már nem. Így két év múlva megkönnyebbüléssel fogadta felmentését, s kisegítőként működött ugyanott tovább. 1980-ban bíboros főpásztora a főszékesegyház tb. kanonokává nevezte ki munkájának elismeréséül. A paphiány miatt tanári és lelkipásztori feladatai megszaporodtak. Mindig vállalta a kisegítési, lelkigyakorlatvezetési felkéréseket.

Halála előtt néhány héttel lelkileg felkészülve ment be a kórházba egy kisebb operációra. Utána, talán túl korán, újra munkába állt. Szentségimádást vezetett egy esztergomi plébánián, majd a következő napon, már erős szívpanaszokkal, saját plébániatemplomában. Ekkor rosszul lett, és kórházba szállítása után néhány órával imádkozva lépett Jézus Krisztus elé, febr. 14-én. Szendi József püspök, kurzustársa temette febr. 21-én Budapesten igen sok paptestvér és kispap részvételével. Esztergomban koncelebrált szentmisén búcsúztak tőle paptestvérei, hívei.

Gyászjelentésében olvassuk: „Ha Isten igéjét magyarázod a testvéreknek, jó szolgája leszel Jézus Krisztusnak, mert annak a hitnek és helyes tanításnak igéi táplálnak, amelyet híven követtél" (1Tim 5,6).

Oltártestvére

HORVÁTH KÁZMÉR VINCE OCist.
(1901—1983)

(Nekrológ helyett az aranymiséjén 1977-ben elhangzott beszédet közöljük.)

Mi az ünnep? Az ünnep az, amikor meggyújtjuk a gyertyát, és megállítjuk az órát. Megállítjuk az órát, hogy szűnjék meg az idő, és mögüle fölcsillanjon az örökkévalóság.

Itt a földön törvény, hogy mindennek árnyéka van. Vegyük el az árnyékát, és megszületik az ünnep.

Egy gyermekben mennyi makrancosság és nyakasság tud lenni: vegyük el az árnyékát, és ott van az örök gyermekség.

Egy nő mennyire kiszámíthatatlan és szeszélyes tud lenni: vegyük el az árnyékát, és ott van a szép örök nőiesség.

Egy férfi milyen durva és közönyös tud lenni: vegyük el az árnyékát, és ott van az örök férfiasság eszményképe.

És a pap? A hosszú évek alatt talán elszürkül, talán hivatalnok lesz: vegyük el az árnyékát, és ott áll előttünk a papi eszmény úgy, ahogy azt Jézus elgondolta.

Ma, amikor egy ötven éves papi szolgálatra emlékezünk, az Úr Jézus három csendjéről akarok beszélni.

I. Az első csendje Názáretben 30 évig tartott. Azt mondja róla a Szentírás: mindenben hasonló lett hozzánk. Kedves jó Kázmér testvérem! Tanár voltál; elmaradt a katedra. Szerzetes elöljáró voltál; elmaradt az apátság. Lelkipásztor voltál, és elmaradt a plébánia. És most? A házak hosszú során az egyik házban, a családdal, amely oly nagy szeretettel vesz körül, megosztod az életed. Úgy élsz, mint Jézus harminc évig Názáretben.

Jézus annyira hasonlított hozzánk, annyira nem akart semmi kitüntetést és megkülönböztetést, hogy az emberek úgy hívtak: az ács, Mária fia. Annyira egy lett velünk, hogy nem akarták elhinni, hogy ez a közönséges ember legyen a világ Megváltója. És mégis: 30 éven keresztül Názáret csendjében és abban a kis házban is pap volt mindörökké. Pap volt, aki sugározta az Isten kegyelmét. Pap, aki a szeretetet

hirdette. Pap, aki titkot hordott magában. Még édesanyja sem ismerte föl. Azt mondta: Fiam, hogy tudtál ilyet cselekedni velünk!

Titkot hordozott. Ez a titok: azt mondja Jézus: ti innét alulról valók vagytok, én felülről. Mindenben hasonlítok hozzátok, de felülről való vagyok!

Ó te 50 éve fölszentelt pap! Mindenben hasonlítasz hozzánk, de felülről vagy! A hivatást Istentől kaptad. Az a hivatásod, hogy az Istent belesugározd a világba. Hogy a szeretet antennája legyél.

Mózesről azt írja a Szentírás, hogy amikor lejött az Isten hegyéről, sugárzott az arca. Az öregedő pap, amikor leballag az Isten szőlőhegyéről, sugárzik a lelke, ragyog a szíve; tiszta forrás, azért él, hogy Istent belesugározza a világba. Ez nem látszik. Jézuson sem látszott. Sokszor félreértették, félremagyarázták. Jézusnak ez fájt. Fáj a napnak is, ha lehunyjuk a szemünket, fáj a forrásnak is, ha a forrás mellett a pocsolyából iszunk. Fáj a papnak is, ha nem kell az Isten.

A világon az igazi hatékony nagy hatalmak: láthatatlanok! Mint a tömegvonzás. Ki látta? És ez tartja össze a világot! Mint az atomokban az a rengeteg energia. Ki látta? És van! És mint az anyai szív jósága. Az emberek világát az tartja össze. És a papi szív, amely az Isten országát tartja össze.

Jézus is, bár nem értették, hintette az áldást. A nap is, ha lehunyjuk a szemünket, hinti a fényt. A forrás sem sértődik meg, ha pocsolyákból iszunk. A pap sem sértődik meg, hanem árasztja tovább az Isten kegyelmét.

II. Jézus második csendje a pusztában volt, és 40 napig tartott. Mit csinált? Nem prédikált és nem dolgozott. 40 napon át imádkozott. Mert látta, hogy annyi szív sebes, hogy annyi család vérzik, hogy olyan sok reményből lesz csalódás, annyi színes álomból keserű ébredés. Akik itt vagyunk, van-e közülünk olyan, hogy elmondhatná: olyan lett az életem, amilyennek megálmodtam, elképzeltem.

Imádkozni kell az emberekért, hogy össze ne törjenek. Imádkozni kell, hogy a keresztek alatt is hűek maradjanak hivatásukhoz. Imádkozni kell, hogy az eskühöz hívek maradjanak holtomiglan-holtáiglan. Imádkozni kell!

Imádkozni? — mondja a mai ember. Hol élsz? A huszadik században? Energiahordozókra, erőgépekre van szükség, technológiára és szervezésre. Imádságból még nem lett egy szem gabona sem. Imádságból még nem emelkedett az életszínvonal. — Ó te szegény agyongépesített ember! Talán ebben a gépesített korban nincs szükség napsugárra? Nincs szükség forrásvízre? Nincs szükség Isten áldására a munkánkon? Nincs szükség lélekre? Ha nincs lélek, lelketlenek lesznek az emberek! És Isten mentsen, hogy lelketlen emberek között kelljen élni! Ezért imádkozik a pap, hogy a lélek megmaradjon, nehogy lelketlenné legyen a világ.

Kedves jó Oltártestvérem! Ma különösen imádkozzál! Mindennap úgyis reszkető kezedbe veszed a papi zsolozsmás könyvet, és ott a faluban senki sem sejti, hogy valaki már föléjük terjesztette az Isten áldását. És ma különösképpen! Imádkozzál hozzátartozóidért. Tegnap magam is tanúja voltam annak a nagy-nagy szeretetnek, amellyel testvéreid, rokonaid körülvesznek. Viszonozd te is nagy szeretettel. Áraszd te is rájuk szerető imádat. Aztán menj ki a temetőbe, ott nyugszik édesapád, édesanyád. Adjál egy áldást a sírjukra, hogy odaát ne csak boldogok legyenek, hanem örüljenek is. Hogy összenézzenek, és mosolyogva mondják: nem hiába gürcöltünk, fáradtunk, Vince fiunk nemcsak pap lett, hanem 50 éven át hűségesen kitartott az oltár mellett. Áldd meg őket. Áldd meg ezt az egész falut, Fertődöt, ahol gyermek voltál, ahol mindenki rokonod, ismerősöd, barátod. Szálljon rájuk ez az ötven éves papi áldás.

III. Jézus harmadik csendje a kereszten volt, és három óráig tartott. Fölnézett az égre, az ég bezárult: Atyám, miért hagytál el engem? Lenézett a földre: a föld kivetette. Tanítványai elhagyták megtagadták, elárulták. Ég és föld között kellett rájönnie Krisztusnak, hogy nem elég sugározni az Istent, nem elég imádkozni, nem elég szervezni; több is kell! Mert a viharban szétszóródnak a lelkek. A nyomorúság ott van az ember lelkében, mindenkinek a lelke mélyén, és bármikor kitörhet. Nem elég az ima! Az áldozat is kell! Azt mondja az apostol: Fölvitte magával bűneinket a keresztre, hogy meghaljunk a bűnnek, és igazi életet éljünk.

A papnak is lassan kiesik a zsolozsmás könyv a kezéből, már nem tud az oltárhoz lépni, megtörik az ereje, fátyolos a szeme, reszket a hangja. Akkor az áldozópapból áldozat-pap lesz, és saját szenvedéseiben Krisztust éli át újból. És mivel Krisztus szenvedése mindannyiunké, a pap szenvedése nemcsak az övé, hanem mindenkié. Beteljesítem azt, ami még hiányzik Krisztus szenvedéséből, testének, az Egyháznak javára. Ennyit jelent, kedves Testvéreim, papnak lenni az élet utolsó szakaszában. Itt végződik az aranymise, és jönnek a keresztek.

Több mint 50 év barátsága fűz bennünket össze. Ennek a barátságnak a címén, a régi magyar köszöntéssel köszöntelek: szép jó estét kívánok. Ne csak jó legyen ez az este, hanem szép is. Te szeretted a galambokat. Hát most turbékoljon az a sok kicsi diák, akiket úgy meg tudtál nevettetni aranyos kedélyeddel. Azután ragyogjanak föl az esti csillagok egeden: az a sok-sok szempár, amely évtizeden keresztül rád meredt a katedrán, akiknek te voltál az eligazítás. Azután virágozzanak ablakod előtt a virágok: jöjjenek vissza a szép emlékek a cserkésztáborból, a tábortüzek emléke, amikor az esti imánál azokban a gyerekekben egy életre szólóan megszületett az igazi férfias vallásosság. Tiéd a múlt, ne szégyelld, fogadd el.

Hadd fejezem be a költő szavaival:

Zárlatig úgyis elkészül a mérleg,
Csak egy a fontos: égjek, s el ne égjek,
Mint a pusztai vadrózsabokor.
A nap is legszebb naplementekor. (Sík S.)

-sz -sz

P. Dr. RÁBAI ANDRÁS BENEDEK irgalmasrendi
(1909—1982)

A pápai bencés gimnáziumba egy kis rábaszentandrási gyerek iratkozott be. Fekete hajával és fekete szemével — megőrizte haláláig —, értelmes tekintetével, jó képességével csakhamar az eminensek sorába került.

Egy alkalommal nagyapó beteg lett odahaza, és a receptet az elsős Andrásnak adták, hogy majd iskola után váltsa be a pápai irgalmasok gyógyszertárában, egész közel a gimnáziumhoz. Ekkor látott először fehér köpenybe, reverendába öltözött szerzetest, aki a patika mérlegén méricskélte a kért orvosságot. Nagyon megtetszett neki, hogy „papok" is vannak ilyen hivatással. Nem felejtette el. Annyira nem, hogy érettségi után Budapestre utazott, és a rendfőnöktől felvételét kérte. Örömmel fogadták. A noviciusi évek után Budapestre került, ami nagy kitüntetés volt. Akkor már „gyakorlott" volt a betegekkel való odaadó szolgálatban, és mélyebb lelkisége arra késztette elöljáróit, hogy érdeklődjenek: van-e papi hivatása. Az irgalmasok rendje ui. laikus rend, csak néhányan lehetnek papok a testvérek közül, a betegek és a rendtársak szolgálatára. Az általános rendfőnöktől elnyert engedély alapján így lett teológus, majd felszentelt pap.

Honnan ez a mély lelkiség? A családból vitte magával, s a készséget is mások szolgálatára. Nagyapja, ha harang kellett a kis faluba, nyakába vette a tarisznyát, és járta a környéket, gyűjtött, hogy ne legyen néma kis falujának tornya. Ha renoválni kellett Isten házát, újra csak gyűjteni ment. Ezt tette az unoka is, mikor már nemeskéri plébános lett: ő is harangot öntetett a kis faluba, és rendbehozatta a műemléktemplomot. Szerette és tisztelte szüleit, nagyszüleit. Megfestette képüket, és íróasztalán őrizte, hogy mindig szeme előtt legyenek azok, akikben a jóság számára megtestesült.

Kolozsvárott doktorált teológiából, majd Pécsre került az új kórházba. Fiatalon lett a noviciusok magisztere és rendi tanácsos. A háború közeledtével Pápára került a noviciátus. Benedek atya szorgalmas látogatója lett a közeli attyapusztai kármelita remeteségnek, hogy még jobban magába szívja azt a lelkiséget, amely aztán haláláig kísérte.

1950-ben a győri egyházmegye vette át, és Sopronba helyezte. Mint lelkipásztor is helyt állt, pedig „csak" káplán lett. Gyóntatószéke messze földön ismert lett, mint

a jó orvos rendelője. Miután betöltötte 60. életévét, kis faluba kívánkozott, hogy „készüljön". Így lett Nemeskér lelkipásztora, híveinek jó atyja és vigasztalója. Betegsége aztán kés alá kényszerítette, ami után már nem jött rendbe. Egy évet a kismartoni (Eisenstadt) irgalmasok kórházában töltött, remélve, hogy rendbehozzák. Hogy menynyire megszerették, tanúsítja, hogy temetésére eljöttek kismartoni rendtársai és a hívek, nővérek.

Hazajött — itthon akart meghalni. Pannonhalmán vállalta a közös kórterem nehézségeit. Békésen tűrte mindazt, ami rászakadt. Rendtársai meg-meglátogatták, ilyenkor a mosoly nem hervadt le arcáról. Lassan elvesztette járó, később beszélőképességét. Mikor utolsó látogatásom alkalmával nem értettem meg, mit akar megmondani, vigasztaltam: ne legyen gondja semmire, hiszen már „útközben" van hazafelé. Megszorította a kezem, és fekete szemei csillogni kezdtek. Dadogva végre el tudta mondani: a kelyhét vigyem magammal Pécsre. Hogy vigaszt és viszontlátást ígérjek neki, azt mondottam: majd ha legközelebb jövök ... „Jól van ... jól van ..."

Rómába indultam, és ott kaptam a hírt haláláról. Az isteni Irgalom lehajolt hozzá. Egy rendtársa és a jó jezsuita atyák vigyázták utolsó perceit. Még egyszer fellobbant benne valami nyugtalanság — végre megértették: a kelyhét Pécsre ...

A kehely azóta itt van — Benedek atya pedig visszakívánkozott a rábaszentandrási temetőbe. Abba a földbe, ahonnan kiszakadt, hogy 73 év után megpihenjen a boldog feltámadásig. A győri püspök atya temette.

Szíve szerint odafönn is a betegeket keresné talán, ha Alapító Atyánk nem súgná fülébe: itt már nincsenek sem betegek, sem szegények, sem szomorúak ... De segíts, Benedek atya, hogy a földi szenvedőknek, betegeknek, vigaszra szorulóknak legyenek mindenütt olyan szolgái, mint te voltál mindig. „Fate bene fratelli" — tegyetek jót, testvérek!

Volt növendéked

P. VÉRTES BOLDIZSÁR SJ
(1918—1983)

„Szívesen hozom meg az áldozatot értetek ..." Vértes Boldizsár életének ez a rövid és mindent kifejező tartalma.

Régi pedagógus családokból származik. Szülei és nagyszülei az ifjúság és ezen keresztül a falu népének nevelésére áldozták életüket. Boldizsár a szerzetespapi életpályát választotta, hogy ezt az életprogramot még jobban szolgálhassa, s e két embercsoportnak vihesse meg az örömhírt, Jézust. Bámulatos érzéke volt a gyerekekhez: kispap korában Szegeden, majd mint magisztert Pécsett, mint papot Bátaszéken körülrajongták. Papi működésében mindig első helyen tartotta számon az ifjúságot. A betlehemezés, a bábjáték, a népművészet sok ötlete ezt szolgálta nála: Istenhez vezetni az ifjúságot és a népet. S amikor csak a zene útján tudott az emberekhez közelíteni, akkor ebbe vetette bele magát teljes erővel; gyakorolt, tanult, tökéletesítette magát, s utódot nevelt magának; az egyházi zene és ének szépségével, gazdag változatosságával szolgálta a liturgiára összegyűlt népet. Jó lélekkel végezte és viselte a kántori feladatkört. Tisztelettel szolgálta a papokat, akár fiatalabbak voltak nála, akár idősebbek. Készségesen vállalta a plébánián a fizikai munkát is, nagy része volt az iregi templom kifestésével kapcsolatos munkákban. Közben méhészkedett is, hogy szüleinek is tudjon segíteni.

Amikor plébános lett, egészségileg már nem a legjobb állapotban, akkor valósította meg a páli mondás második felét: „önmagamat is feláldozom értetek." Munka, aggódás, gond emésztette és őrölte fel testi erejét a jó pásztor munkájában. De ő tudta, hogy miért él, így nem sajnálta magát. Mikor néhány évvel ezelőtt szó volt arról, hogy visszavonuljon a lelkipásztori munkából, azt felelte: akkor fogok tönkremenni igazán, ha nem dolgozhatom.

Áldozatossága megnyilvánult segítő felebaráti szeretetében is barátai, rendtársai, paptársai iránt. Mennyiszer biciklizett szomszédokhoz egy-egy jó tanáccsal, segítséggel, jó és biztató szóval! Sose érte utol magát a levelezésben, mert mindenkinek

hosszú és részletes levelet akart írni. Eltékozolta erejét és önmagát, híveiért, felebarátaiért.

Erre jutalmat senki sem képes adni, csak az, akinek a kedvéért mindent tett. Az Úr legyen örök jutalma!

Confrater

SIGMOND (STRECKE) ERNŐ
(1897—1983)

Soha meg nem vált volna kis feszületétől. Amikor pár órával halála előtt kórházi éjjeliszekrényéről levettem és ajkához nyújtottam, áhítattal megcsókolta. Szellemileg még teljesen tiszta volt, mindent hallott és értett, de már nem látott és nem beszélt. Amikor imádkoztunk mellette, csendesen összetette a kezét. Ha valakire, akkor őrá nyugodtan elmondható, hogy a halál az örök élet születésnapja volt számára. Hisz egész hosszú élete során csak egyetlen vágy fűtötte: „Jézus szentséges Szíve, jöjjön el a te országod Szűz Mária szeplőtelen Szíve által!"

Egyetemi Mária-kongregációs barátai közül kiválasztotta a legagilisabbakat, és velük az első világháború vége felé külön baráti kört létesített, hogy életet vigyenek a kongregációba. Mai szóval: az első „kisközösséget" ő valósította meg nálunk. Istenáldotta szervező képessége volt. Összetartotta övéit, — ma már sokan nem élnek közülük, vagy pedig idős nagymamák-nagypapák. Olyan családpasztorációt végzett köztük, amivel megelőzte korát és a Zsinatot. Barátainak, kongregációjának köszönhető, hogy számos katolikus család sok gyereket vállalt, és tovább adta lelki kincseit a fiatalabb nemzedéknek. Számos papi hivatásnak is kiváltója volt. Életének minden perce Isten országát szolgálta, és ez a sírig tartó hűség megtermette gyümölcseit.

A 30-as években megszervezta az ORA (Opus Reginae Apostolorum) irodát, amely papoknak végzett sokszorosításokat, anyaggyűjtést, könyvbeszerzést és nyújtott mindennemű egyéb segítséget, például pesti szállást a fővárosba látogató vidéki papoknak. Mindezt az igazi szolgáló szeretet szellemében. Szervezésének fénypontja az 1938-as budapesti Eukarisztikus Világkongresszus idejére esik: lelkigyakorlatokat hozott össze különféle hivatásrendi csoportoknak, ügyvédeknek, orvosoknak, háziasszonyoknak, mérnököknek, munkásoknak stb. Így segített lelkileg előkészíteni a Kongresszust, hazánk máig is feledhetetlen lelki élményét.

Külső tevékenységét a háború és az azt követő évek erősen korlátozták; de ebben az időben is rendszeres „apostoliskolát" működtetett az egyik pesti plébánia kultúrtermében, számos hallgatóval. Előadókul a teológia és a vele érintkező profán tudományok szakembereit nyerte meg. Mai szóval ezt világiak teológiai továbbképzőjének nevezhetjük. Ebben is megelőzte korát.

A személyi kultusz nehéz éveit ő is megszenvedte. 1952-től 1960-ig szabadságvesztéssel sújtották. Jellemző töretlen, derűs lelkületére, hogy amikor egyszer több napi zárkát kapott egy stólának minősített nadrágtartó készítése miatt, hálát adott Istennek, hogy most végre nyugodtan elvégezheti lelkigyakorlatát. Amikor 1981-ben zarándokként felkereste a márianosztrai kegyhelyet, látogatást tett fogsága helyén is. Először fordult elő, hogy valaki szabad emberként baráti látogatásra menjen oda.

Máriabesnyőn kápolnát létesített, ennek lelkészeként töltötte élete utolsó évtizedeit. De közben minden szónoki, lelkigyakorlatos meghívást örömmel fogadott, és soha nem ismerte a „nem bírom" fogalmát, — még akkor sem, amikor egyre fokozódó szívelégtelensége miatt már szívütemezővel kellett élnie.

Végrendeletében arról ír, hogy Isten mindent elvett tőle, amit élete során alkotott. Ebben biztosan tévedett: mert amit egy ilyen gazdag papi élet alkot, az, ha intézményekben nem is, de a lelkekben láthatatlanul él tovább.

Teljes lelki békével és öntudattal fogadta a halált. Máriabesnyőn temették el 1983. márc. 15-én, szülei mellé. Végső kívánsága szerint a Magnificatot énekelték temetésén.

Amicus

PÁLFALVI JÓZSEF
(1914—1983)

Váratlanul érte a mennyei hívó szó. Ápr. 25-én, reggeli miséje elmondása után még kedélyesen beszélgetett a kertben, s 10 óra körül kántora íróasztalánál, a kinyitott Szentírásra borulva, halva találta. Egyszerűen, eléggé magányosan élt, ilyen magára hagyatott volt hirtelen halála is.

Nyírteleken (akkori nevén: Királytelek) született, a szabolcsi tanyavilágban, ahol édesapja uradalmi gépész volt. Kerékpárral, vonattal, — az állomásig gyalog (kb. 3 km) járt be 8 éven át a mintegy 15 km-re lévő Nyíregyházára, hogy elvégezhesse a gimnáziumot s készülhessen arra a pályára, amire mint kis ministránsgyerek elhatározta magát: Jézust szolgálni az oltárnál. Egerben szentelték pappá 1940-ben, s az akkor már dúló második világháború ágyúdörgése és bombarobbanásai között igyekezett, mint káplán és hitoktató Besenyszögön, Dorogházán, Nyíradonyban, Sajóvárkonyban, Kisvárdán rádöbbenteni az embereket, hogy Isten nélkül élni nem lehet. — A háború után még három évig hitoktató Nyíregyházán, majd 1950-ben a tanyavilágból önálló községgé lett Szabolcs megyei Fülöpön kezdi meg önálló működését, mint szervező lelkész. Ő az első pap ott a tanyavilágban. Temploma: volt uradalmi magtár, plébániája: volt cselédlakás. Alig 7—800 híve van, de közel négy évi működéssel virágzóvá teszi a kis egyházközséget, s olyan alapokat rak le, amire később a kis község templomot és plébániát épít. Hogy első hívei mennyire szerették, bizonyítja, hogy temetésére a messzi Szabolcsból is eljöttek a Mátra aljára, s elhelyezték hálás szeretetük koszorúját. Mint ahogy a tarnalelesziek is, ahol 14 évig működött, s a balatoniak is, akik között előzőleg két évig hintette az örök élet magvait. Imáikba foglalták a mezőnyárádi, a mándoki és mezőladányi hívek is, akiknek 1953 és 1956 között mutatta az ég felé vezető utat. Gyöngyösoroszban még egy évet sem töltött. 1982 nyarán került oda, hogy egy ilyen csendes, filiamentes mátraalji kis községben töltse le élete hátralévő éveit. Hiszen tudta, hogy nem sok idő van már hátra, 68. évét taposta, de senki nem gondolta volna, hogy ilyen hamar véget érjen ottani munkálkodása. Pedig szép tervei voltak. Összel bérmálás lesz, plébániáját, templomát akarta tataroztatni, díszessé tenni.

Mi, volt osztálytársai minden évben össze szoktunk jönni, szentelésünk évfordulója közelében, találkozóra. Mindig más helyen, valamelyikünk plébániáján. Most ő lett volna a soros. És sajnos, megtörtént a találkozó, a tervezettnél két hónappal korábban, de egészen más körülmények között. Az isteni Gondviselés másként határozott, legyen meg az ő akarata.

Egyszerű emberként élt, nem voltak nagy alkotásai. Gépkocsija sem volt, kis segédmotorjával járta előző helyein éveken át a filiákat. Mindennap reggel fél 5-kor kelt. Elvégezte breviáriumát, elmondta a rózsafüzért, aztán elővette a Szentírást, és elmélkedve készült szentmiséjére. Mindennap kb. fél órát szentelt teológiai tanulmányai felfrissítésére. Még tavaly nyáron is idézgette a régi latin szöveget, egy-egy definíciót a fundamentálisból, a Canon Iurisból, a dogmatikából. Így találta a halál is: a Szentírásra borulva. Mint a temetési beszédben mondta volt osztálytársa, idézve a költő szavát: az Isten kis tilinkója volt: „Hangom gyenge, visszhangot nem hagyok, — én csak kis tilinkó vagyok. — Fáradt szivekre ráhajoltam, — szebb életről nekik daloltam, — egyszerű falusi pap voltam." — Ez volt ő: egyszerű falusi pap, aki az istenszeretet csodálatos erejét sugározta szét hívei között. — Nemcsak szavával, de zenei tudásával is (a szemináriumban ő volt a Cantus magister, kiváló orgonista): énekkart szervezett, kántorokat készített elő, mostani helyén is passiót tanított be.

Érsekfőpásztorunk mondta érte a misét, az ő imája, kb. 60 paptárs és a templomot zsúfolásig megtöltő hívek könnyes szeme kísérte utolsó útjára a gyöngyösoroszi temetőbe 1983. ápr. 29-én. Hisszük, hogy egyszerűségében is áldozatos, lelkipásztori munkában elfáradt szíve megtalálta az örök megpihenést Jézus jóságos Szívén.

Osztálytársa